

Secunda pars

buntur: et uniuersi hostes tui in captiuitate ducentur: et omnes que te vastat: vastabuntur: cunctosque predatores tuos dabo in preda. obducamque n. cicatricem tibi: et a vulneribus tuis sanabo te: dicit dominus: quia eiectionem vocauerunt te syon: est que requiritur si habet. Hec dicit dominus. Ecce ego conuertam conuersionem tabernaculorum iacob: et tectis eius miserebor: et edificabitur ciuitas in excelso suo: et templum iuxta ordinem suum fundabitur: et egredietur ex eis laus: et vox laudantium: et multiplicabo eos: et non minuentur. et glorificabo eos et non attenuabuntur. et erunt filii eius sicut a principio: et ceteris eius coram me permanebit: et visitabo aduersum omnes qui persequuntur eos. et erit fortis eius ex eo et potestas eius de medio eius egredietur: et applicabo eum: et accedet ad me. Quisnam est ille qui applicet cor suum: ut apozopinquet mihi ait dominus. et eritis mihi in populum: et ego ero vobis in deus. Ecce turbo domini furor: egredietur procella ruens super caput impiorum congregabitur: non auertetur ira indignationis domini: donec faciat et compleat cogitationes cordis sui in nouissimo die intelligetis in ea. *Ca. xxxi.*

In illo tempore dicit dominus: ero deus uniuersis cognationibus israel: et ipsi erunt mihi in populum. Hec dicit dominus inuenit gratiam in deserto populus que remanserat gladio vadens ad faciendum ipsum quiescere israel a longe dominus apparuit mihi: et caritate perpetua dilexi te: ideo attraxi te misericordia. Iterum edificabo te: et edificaberis virgo israel. adhuc ornaberis tympanis tuis et egredieris in choro ludentium. adhuc plantabis vineas in montibus samarie: plantabunt plantatores et usque ad tempus si vindemiabunt. quia erit dies in qua clamabunt custodes in monte effraim. surgite et ascendam syon ad dominum deum nostrum. quia hec dicit dominus: exultate iacob in letitia: et hincite super caput gemitum plonate canite et dicit. salua domine populum tuum reliquas israel. Ecce ego adducam eos de terra aegypti: et congregabo eos ab extremis terre: in quibus erunt ceteri et claudum pre eg

De secūdo messye aduentu xc

nās ⁊ parīes sū: cētus magna reuertēt buc: in fletu veniēt:
⁊ in misericordiis reducā eos: ⁊ adducās eos p torrentes
aquare: in via recta nō impingēt in ea: qz fact⁹ suz israeli p̄
⁊ effraim p̄mogenit⁹ me⁹ ē. Audite verbū dñi gētes ⁊ an-
nunciate in insulis q̄ p̄cul sūnt: ⁊ dicite: q̄ disperfit israel cō-
gregabit eū: ⁊ custodiet euz: sicut pastor gregē suum. rede-
mit. n. deus iacob: ⁊ liberauit eum de manu potētioris ei⁹.
⁊ veniēt: ⁊ laudabūt in mōte syon: ⁊ cōfluent ad bonū dñi
sup frumēto vīno ⁊ oleo: ⁊ sup fetu pecorū ⁊ armentorū: ⁊
erit anima eorū q̄si ort⁹ irrigu⁹ ⁊ vltra nō exuriet. tūc leta-
bit virgo in choro: iuvenes ⁊ senes isimul ⁊ cōuertā luctū
eorū in gaudii: ⁊ cōsolabor eos: ⁊ letificabor a dolore suo
⁊ inebriabo aiām sacerdotū pinguedie: ⁊ popul⁹ me⁹ bono
meo saturabit: ait dñs. Hec dicit dñs: vox in rama audita ē
lamētatiōis luct⁹ ⁊ amaritudinū rachel plorātis sup filios
suos nolētis psolari sup filios suos: qz nō sūt. Hec dicit do-
min⁹. Prohibe vocē tue: ne ploret ⁊ ocul⁹ tuis ne lacrimēt
qz est merces operi tue: ait dñs: ⁊ reuertēt a terra inimici.
⁊ ē spes nouissimis tuis ait dñs. ⁊ reuertentur filij ad ter-
minos suos. Audiens audiui effraim transmigrantem casti-
gasti me: et eruditus sum: quasi inuenculus indomitus cō-
uertere me ⁊ conuertar. quia tu es dñs deus meus. Postq̄
em̄ conuersus sum p̄niam egi. ⁊ postq̄ cognoui percussi sup
femur confusus sū: ⁊ erubui. qz sustinui opprobriū pueritie
mee. si filius honorabilis mihi effraiz. si puer delicat⁹. qz q̄
t̄tenscunq̄ loqr̄ de eo recordās recordabor e⁹. ꝑcirco con-
turbata sūt viscera mea sup eū: miserās miserabor ei⁹ ait do-
minus. Statue tibi spectacula: pone tibi signacula. dirige eorū
tuum ad semitam via qua iuisti reuertere virgo israhel re-
uertere ad ciuitates tuas istas. vsq̄q̄ p̄plexa eris filia rebel-
lis. eo qz creauit de⁹ nouū sup terra. femina circumdabit vix
Hec dicit dñs exercitū: de⁹ isrl. adhuc dicēt v̄bū istū i terra

Secunda pars

iude & ciuitatib⁹ eius cum cōuertero captiuitatē eorū bñdī
 cat tibi deus habitacule iusticie mōs sanctus. & habitabūt
 in eo iudas. & omnes ciuitates eius simul agricole & minā
 tes gregē. qz inebriauī aīam lassā; & oēm aīam exuriētē sa
 turauī. id̄ quasi de sōno excitat⁹ sum; et vidi; & somnus me
 us dulcis mihi. *Ecce dies venient* dicit dñs. & seminabo
 domū israhel & domū iuda semē hoīm & semē iumētōz. et
 erit sicut vigilauī sup eos; vt enellerē & demolirer; & dīssi
 parē & disperderē & affligerē. sic vigilabo sup eos; vt edifi
 cē & plātē; ait dñs. In dieb⁹ illis nō dicēt vltra p̄res come
 derunt vuā acerbā; & dentes filioz obstupescunt. qz vnus
 quisqz pro peccato suo morietur. oīs hō q̄ comederit vuā
 acerbā; dentes eius obstupescēt. *Ecce dies veniēt* dicit do
 min⁹; et feriā domui israhel; & domui iude sed⁹ nouum; nō si
 cut pactum quod pepigi cū patribus eorū in die qua app̄
 hendi manū suā vt educerē eos de terra egipti; qđ ipsi irri
 tū fecerunt; pactū meū; & ego dñatus sum eis; ait dñs. hoc
 est pactum qđ feriam cū filiis israhel post dies illos. dicit do
 minus; dabo legē meā in visceribus eorum; & in corde eo
 rum scribam eam; et ero eis in deū. et ipsi erunt mihi in po
 pulum; & non docebunt vltra vīr proximum suum & homo
 fratrem suum dicentes. cognoscite dominum. omnes enim
 cognoscent me a minimo eorum; vsqz ad maximum ait do
 minus. quia propitiabor iniquitati eorū & peccati eorū non
 memorabor amplius. *Hec dicit dñs* qui dat solē in lumen
 diei. ordinē lune & stellaz in lumē noctis diuidēs mare; et
 sonauerunt fluctus eius; dñs exercituum nomen suum. si
 deficient leges iste coram me dicit dñs; etiam semen israhel
 deficiet; vt non sit gens corā me cōtictis dieb⁹. *Hec dicit do*
minus; si mensurari poterunt celi sursum & inuestigari fun
 damenta terre deorsū etiā ego abhorrebo in vniuersū semē
 israhel; cū oī qđ fecerūt ait dñs. *Ecce dies veniēt* dicit dñs
 & edificabit⁹ ciuitas dño a turri anannel vsqz ad portā āguli

et erit ultra normā mēsure in cōspectu eius sup collē ga
reb: et circūbit gogata, et omnem vallē cadauerum et cine
res et omnes campos vsq; ad torrētē cedron et vsq; ad an
gulum porte equorū orientalis sanctū domino non euel
letur: et non destruetur ultra in perpetuum.

¶ Duo capitula hec iudei viri pro tēpore redemptionis
vestre per messiam quē venturū dicitis a doctoribus vris
exponuntur, in quo maxime fundantur, propterea quia eti
am de decē tribubus reuersione in eis agitur, quod de ba
bylonica reuersione verificari non potest, cum in illa: vt hi
storie narrant: decē tribus reuerse non sint. Ipsis itaq; pro
phetie: siue capitulorum discursus: declarantibus: dicunt
deum hieremie dixisse: vt verba hec que ad deum locutus
erat: in libro scriberet, erant enim nouissimis diebus verifi
canda. Et dicunt preteritum tempus pro presenti prophe
tam posuisse: cum verba que locutus sum, inqt, nondū ex
plicata, sed explicāda prophetarū more: prout alias dictū
est. Dicuntq; tribulationes has: de quibus hic mentio fit:
gog magog bello scatendas esse, quod bellum ante aduen
tum veri messie erit, a quo etiam erunt iudei liberati: per v
ba illa dicentia. Et erit in die illa ait dñs: conterā iugū ei
a collo tuo: et vincula tua dirumpam. Verba autem illa,
Vocem terrorem audiui, et reliqua, eo tempore a gē
tibus dicendas esse aiunt. Verba vero illa, sed seruient do
mi no deo suo et dauid regi eorum, dicunt aut p proprio
dauid aut pro messia eius filio: quē dauid nomine vocauit
prophetam dixisse. Cūq; gentium vos persequentū rui
nam per prophetāz minetur: et vobis post peccati puni
tionem pmittatur salus, nullo mō verum messiam promissum
christum fuisse concedere vult. Dicūt, n. ex eius aduen
tu hīs oppositum fuisse, vnde esse alīū venturum, cuius tē
pore hec verificanda sint: indubitate concludere putant.

Judeorum ex
positio

Pars secunda

Partem insuper illam Et erit fortis eius ex eo et potestas illius de medio eius egredietur super messiam sic exponunt. Dicunt enim Et erit fortis eorum. s. eorum rex eo: et pro maiori confirmatione et potestas illius de medio eius egredietur subdit. notum erat enim ex israel messiam regem esse debere. Huius autem verbis usus est propheta ut ostenderet quod ab aliarum nationum regibus sicut usque tunc amplius dominandi non erant. Ex eo vero quod de medio eius egredietur inquit. moysi dictum deuteronomij. xvij. verificatur dicens. De medio fratrum tuorum constitues tibi regem. Et particulam illam Et applicabo eum et accedet ad me aut pro rege ipso aut pro israel intelligi posse aiunt. Super parte quidem illa prophetie dicente vox in rama audita est et reliqua. Eo quia de decem tribubus quarum caput erat ephraim de cuius tribu ipsarum rex erat in ipsa mentio fiat: dicitur quod cum ipsarum reversionis spes aliqua quodammodo non esset: cum secundo templo reuersi non sint nec illorum certus locus sciatur. ideo vox illa matris rachel in rama id est in excelsis audita est super eis plorantis metuentis ne forte etiam tunc reuersare sint. cui propheta dei nomine respondens sequentia consolatoria verba inquit dicentia prohibe vocem tuam ne ploret et reliqua. Quibus tunc letabitur virgo in choro iuvenes et senes insimul continetur: ubi dicitur quod virgo pro virginibus intelligitur. Kursus super ea parte dicente statue tibi spectacula pone tibi signacula et reliqua. dicunt quod illis qui tunc erant propheta loquebatur dicens ut captiuationis tempore sibi spectacula ad viam recognoscendam ponerent. Erant enim adhuc ad suas ciuitates reuersuri. Sed rabi salomon dicit statue tibi spectacula hoc est signa quibus in viam tuorum bonorum patrum dirigaris.

Rabi salomon

Particulam autem illam usquequo perplexa eris filia rebellis ad vos sollicitandum ut amplius perplexis non

De secūdo messye aduentu xcii

manentibus habita de peccatis vestris penitentiā ad domi-
num conuerteremini. super subsequenti vero particula vis
delicet eo quia creauit deus nouum super terra femina cir-
cundabit virum dicunt q̄ post redemptionem vestram per
messiam fiendam nouum hoc super terra deus creabit q̄
femina scilicet que ab homine nunc circumdatur ⁊ persequi-
tur; virum tunc ipsa circūdabit persequeturq̄. Quod quie-
dem per antonomasiam dictum fuisse volunt ad denotā-
dum q̄ cum vt ad ipsum conuerteremini hucusq̄ vos de-
us sequutus sit econtra tunc erit. vt enim ad eum reduca-
mini vos ipsum circūdabit. Ex qua visione profeta le-
tatus concludit ⁊ dicit ideo quasi de somno excitatus sum
⁊ vidi ⁊ somnus meus dulcis mihi. Super ea parte prete-
rea dicente Ecce dies venient dicit dominus ⁊ seminabo
domum israel ⁊ domum iuda semen hominum ⁊ semen iu-
mentoꝝum rabi dauid dicit q̄ messie tempore sicut semē ex
quo de grano vno plura nascuntur sic homines ⁊ bestias
deus ponet. Quamobres in magna multitudine eos multi-
plicare faciet. attamen rabi salomon in ea aliter se habet. di-
cit enim q̄ deus gratiā suā super doctos ⁊ indoctos tunc
sic infundet vt in dei cognitione equales omnes sint. dicit
q̄ doctos hominum nomine ⁊ indoctos iumentozum me-
thapbozice prophetā appellasse. Ex verbis autē illis dicē-
tibus in diebus illis non dicent ultra patres comederunt
vuaꝝ agrestem ⁊ dentes filioꝝum obstupescunt rabi dauid ait
esse hoc apud peccatores quid consuetum quēadmodum
trenoꝝum quinto antiqui dixere patres nostri peccauerunt
⁊ non sunt nos aut iniquitates eozum portauimus. verūta-
men de diuina constitutione est iniquitates patrū sup filijs
reddere cum opa patrum filij sequuntur seu q̄ iniquitates
omnium simul congregent ⁊ omnes super filijs reuoluant.

Rabi dauid

id autem nisi pro idolatria seu aliquo alio peccato intenso
 nunquam fieret. et subdit quod metus hic tunc temporis apud ho-
 mines non erit. Omnes. n. deum equaliter cognoscent et conse-
 sequenter peccati sui quilibet penam luet. Et super ea parte
 dicente Ecce dies venient dicit dominus et feriam domui israel
 et domui iude fedus novum et reliqua dicit rabi david quod hec
 novitas pacti erit sic ut non amplius irritum quemadmodum
 illud quod in monte sinai cum israel deus pepigit sed firmum
 sit. Christianis autem qui in hoc errant dicentes de nova le-
 ge per iesum nazarenum datam hic prophetarum loquutum
 esse. responde quod non dicitur a propheta sicut lex quam dedi
 eis sed sicut pactum quod pepigi cum patribus suis: quod pac-
 tum ipsi irritum fecerunt. hoc autem novum irritum non faci-
 ent. dabit. n. legem suam deus in visceribus eorum et in cordi-
 bus eorum scribet eam. si erit ergo novitas pacti sed eius con-
 firmatio. Nunquid non prophetarum ultimus malachias in
 fine sermonum suorum inquit Admetote legis moysi serui mei
 quam mandavi ei in ore ad omnes israel precepta et iudicia
 ubi tota pagina illa super messie misterio versatur. Concludit
 enim Ecce ego mittam vobis etiam prophetam antequam veni-
 at dies domini magnus et horribilis. Ex quibus nunquam aliam le-
 gem super illa que monte sinai data fuit innovandam esse ma-
 nifeste colligit. Super subsequenti quoque parte dicente Et
 non docebit ultra vir proximum suum et vir fratrem suum
 cognosce deum: Omnes. n. cognoscent me a minimo eorum
 usque ad maximum ait dominus: quia propitiabor iniquitati eorum
 et peccati eorum si memorabor amplius. dicit iste rabi si esse
 per verba hec intelligendum equalem scientiam tunc omnes
 habere hoc enim impossibile esset precipue ut essent pueri
 suis maioribus doctrina similes et equales. Innuunt autem
 per ea propheta omnes tunc in timore domini et via eiusambu-
 lando equales esse. Et hoc quia iniquitati eorum quam in

De secundo messye aduētū xciij

captiuatione commiserunt ppitiabitur de^o. et ut ipsū cogno-
scant cor nouū eis dabit. Pro quo uerba illa subsequētia p-
pheta protulit dicētia. si mēsurari poterunt celi sursum et in-
uestigari fundamenta terre deorsum. et ego abijctas uniuersum
semen israhel cū omnibus hīs que fecerūt ait dñs.

¶ Hec igitur est uestrorum doctorū. precipue rabi dauid
sup hac pphētia expositio: que q̄tum ueritati ac pphētie
intellectui consona sit: ex hīs que sequent̄ uobis liquide
patebit. quāuis aliquib^o partib^o: quēadmodū et alijs cōtigit
pphētijs: eorūq; uerba si recto sensu interpretent̄: uerita-
ti adhereant. Certum est enim q̄ de uestra ab hac presen-
ti captiuitate redēptione pphētia loquitur: necnō de uni-
uersali israhel ad hierusalē reuersione. illorum scz qui ad tem-
pus illud reseruabuntur. qui tamē ut omnes pphētie tes-
tantur: pauci erunt. quēadmodū etiā hic ppheta ait. salua
dñe populū tuū reliqas israhel. Hoc aut̄ post gog magog. scz
antichristi bellum: uobis uerū messiam xp̄m ihesum cogno-
scentibus: erit. Tunc enī cognita ueritate ab errore uestro
recedetis. Qua de causa cum hoc mysterio tanq̄ materia
et reductionis modo ppheta sermonem aggressus est: cuius
hec dicit dominus: uocem tremoris audiuius. inquit.
Ego uero ut ueritas uobis facilius manifestetur: et uestro-
rum rabi insufficientia: seu prauitas magis pateat: hic mo-
do tali procedam. nam principaliores partes: quibus pro-
phētie sniam a uero sensu peruertere conatur. primo dei
auxilio confutabo. ceteras uero cū ad ueram pphētie ex-
positionem deueniam: eo mō quo intelligende sūt: deo du-
ce declarabo. Cum itaq; clausulam illam: uocem tremoris
audiuius: a gentibus dicendam esse aiunt: dico ipsos cō-
tra pphētie intentionem procedere: que ut ex se patet: ad
iudeos de directo loquitur. Et cum ex ea parte seu partib^o
bus quibus aliarum gentium consumptio predicatur ihesū

Confutatio eo-
rum.

vix messiam promissum non fuisse; concludere voluit; eo quia hu-
 ius oppositum tunc secutum est. dico de vniuersali gentium
 consumptione prophetiam aliquo modo verificari non posse. scitis
 enim vniuersale messie dominium per omnes prophetas predicari;
 quod quidem etiam a vestris doctores conceditur. vnde si ipsarum
 omnium destructio siue consumptio tunc fieret; prophetie alie me-
 dadium predicarent; quod est absurdum dicere. Et ergo adin-
 uicez prophetie contrariari non videantur quod pars hec de hijs so-
 lummodo christianis quod antichristum sequentur alijsque infidelibus
 intelligenda sit. necessario dicere debemus. Et ratio quare in
 illis christianis et non in vobis consumptio fiet; erit quia vos
 in verum messiam antichristum reputabitis; eo quoque me-
 diante vobis veritas manifestabitur. Illi autem cum a ve-
 ra via qua semper ambulauerunt metu tunc recederint non
 sic excusandi erunt. Et cum tantum illi qui sine causa licita
 vos persecuti fuerint; in hac sorte cadent. Itaque. Propte-
 rea omnes qui comedunt te; deuorabuntur. Propheeta ait
 et reliqua. Certum est enim quod cum vos in fine saluare de-
 us velit sine licita causa verandi non estis. secus autem est
 ut supra dixi. de causa fidem decernente. Partem insu-
 per illam; et erit fortis eius ex eo; et potestas eius de medio
 eius egredietur; licet messie recte vestri attribuatur; non tamen
 super eo que expectatis verificari potest. quod quidem ex
 vocabulorum vi manifeste patet. Scitis enim nomen hoc
 adire hebraice. latine fortis; diuinitatem importare; quam mes-
 siam habere; vos minime conceditis. Cuius et potestas
 eius de medio eius egredietur; pro maiore dicti corrobora-
 ratione; replicatum fuisse aiunt; a veritate non parum elon-
 gantur. Cum termini isti fortis. scilicet et potestas; quemad-
 modum infra vera deo duce expositione ostendetur: diuersa
 habeant significata. ita quod pro diuersis subiectis accipi om-

nino debent. Et cum dictū illud moysi deuteronomij. xvij. capitulo ex clausula hac verificari dicunt. Qua ratione moueantur nescio. fuit enim illud israhel a moyse preceptum: vt cum in promissionis terra essent: volentes super eos regem constituere: ex israhel ⁊ non ex alijs nationibus ipsam constituerent. Rex autem messias per vos constituendus non est: quemadmodum etiam ex modo loquendi sui propheta hic innuit: cum de medio eius egredietur: ait. Egredietur enim ex seipso absq; hoc q; ab alio constituatur.

De ea quidem particula dicente. Et applicabo eum: et accedet ad me: quam vt pro rege aut pro israhel intelligi posse dicunt. dico magis consonum esse: vt pro israhel q̄ pro rege intelligatur. et hoc per clausulā immediate sequēte: qna concluditur. Et eritis mihi in populum. et ego ero vobis in deum. Quo etiam intellectu: vt infra patbit: prophete sensus melius habetur. Tuncq; per eam clausulam dicentem. Tunc letabitur virgo in choro: prophetam virginem pro virginibus sumpsisse volunt: prae ipsorum more id dicunt. Nam si non de propria ⁊ determinata virgine propheta loqueretur virgines plurali numero: quemadmodum de iuuenibus senibusq; fecit: dicere potuisset. Id preterea quod super ea parte statue tibi spectacula. pone tibi signacula. ⁊ reliqua. dicunt stare minime potest. Non enim pro tempore adeo longo quo captiuitas vestra duranda erat: propheta cui occultum non erat: verba illa dicere poterat. Necnon id qd̄ super particula illa. Usquequo proplexa eris filia rebellis: eo quia creauit deus nouum super terra: femina circundabit virum: dicunt. omni veritati contrarium est. Ipsi enim clausule sententiam que vna ē. vt vidistis in duas diuidunt. et cum hoc eorum dicta super eis consona minie sunt. Nō. n. q; hoies deum circūdent: vt ad

Secunda pars

sua reducantur seruitia quid nouum esse videtur in tantum
 quod per antiochiam prout ipsi dicunt a propheta expli-
 caretur. Et ad rabi dauid qui ea particula Et seminabo oo-
 mum israel et domum inde semen hominum et semen iumen-
 torum; vult homines et bestias vestras. sicut semine deum tunc
 multiplicare debere. dico ipsum non bene sentire. id enim quod per
 verba hęc propheta vult; quemadmodum rabi salomon ait; sub
 sequentia verba declarant. dicentia. In diebus illis non dicent
 ultra. Patres comederunt vvas agrestes; et reliqua. vbi ip-
 semet rabi dauid subdit id ob equalē in eos infamam scientiā
 tunc contingere. Id tamen quod iste rabi super verbis hīs de
 patribus comedentibus vvas agrestes; dicit in se verita-
 tem habet. verificatur enim in vobis. super quibus patrum ini-
 quitates redunt precipue eorum qui in christi passione reperti
 sunt; et pilato dixerunt. sanguis eius super nos et super filios no-
 stros. Cum autē super ea parte. Et feriam domum israel et do-
 mum inde sedus nouum et reliqua. pro pacto nouo. firmum
 non irritum pactum prophetam intelligere dicit. Ex quo con-
 tra christianos arguit dicentes illud pro noua lege. per chri-
 stum ihesum datā a propheta dictum fuisse; christiane veri-
 tati obstare putans suis verbis illam confirmare video. ar-
 guens enim in eo se fundat. quia non sicut pactum; quod pepigi
 cum patribus suis; propheta dixit. Et non dixit sicut lex quā
 dedi eis. Et deinde suam opinionem probare volens pac-
 tum hoc nouum firmum et non irritum esse debere dicit. eo
 quia legem suam in visceribus eorum deus dabit. non confi-
 derans quod si pro nouo pacto legem que visceribus eorum
 danda erat; propheta intelligebat. cogitur dicere pro pacto
 et lege prophetam idem sentire; precipue cum pacti nomine
 vtrumque appellet. et illud scilicet quod patribus suis datum fu-
 it. et hoc nouum quod filiis dandum erat. non obstante quod
 in sacra scriptura nomine pacti legem appellari. plerisque in

locis inuenimus. ad auctoritatē autem malachie quas ipse ducit: dico q̄ si prophete intentōne ibi bene intellexiss̄ rascuisset hec absq̄ dubio. Hanc em̄ proprie sententiā: seu huic similem malachias loco illo innuere voluit. Nā messie mysterium tangēs: cuius aduentu noua lex. sc̄z prime verificatiua: danda erat: vt moneret eos: q̄ vsq̄ tunc moysi lex obseruari debebat: inquantū scilicet ad eius precepta ⁊ ceremonias. ideo pro eorum notitia eis in signum dedit: quoniam antequā dies illa qua prima lex euacuanda erat: ⁊ noua lex danda etiam prophetam illis deus mittere debebat sed de hoc infra suo loco: deo duce diffusius loquetur. Et si huius rabi dicta super parte illa dicente *Et non docebit ultra vir proximum suum: ⁊ reliqua bene consideraueritis suā claudicationem ⁊ quantū expositionibus suis a veritate distet: manifeste videbitis.* Nam super hīs verbis dicentibus. *Omnes enim cognoscēt me a minimo eorum vsq̄ ad maximum: prophetā mēdacē facit: cum quid impossibile dicat: posse oēs in scientia eāles tūc eē.* prout p̄pheta asserit. Vos autem si suum suffisima cognoscere vultis: modus loquendi ipsius attēdite: qui contra prophetie sententiam cognitionem hanc ad absolutam scientiā equiuocando reducit: dicens impossibile esse q̄ tunc equales omnes in scientia sint. Quamobrem ad dñi timorem hanc equalitatē reducit: quasi ignoraret q̄ illa scientia infusa: ⁊ non acquisita esse debebit. Qua mediante in timore domini equales omnes erunt: non obstante q̄ iohelis. iij. verba hec allegando quēadmodum ibi deo duce videbitis: sibi ipsi contradicit.

Ego equidem vt de prauitate vestrorum vobis clariorem noticiam prebeam veram prophetie expositionem aggrediar. Dicoq̄ q̄ cum vestram post antichristi bellum redemptionem. prout supra dixi. hoc in loco propheta narrare voluerit: cum antichristi mysterio sermonem incoans:

Catholica expositio

inquit. Hec dicit dñs deus israhel dicēs. scribe tibi omnia
 verba que locutus sum ad te in libro. Ecce enim dies ve-
 nient dicit dominus: et conuertaz cōuersionem populi mei
 israhel et iuda ait dñs. et reliqua. vbi dicit: hec sunt verba q̄
 locutus est dominus ad israhel et ad iudam: quoniam hec
 dicit dominus: Vocem terroꝝ audiuimus: et reliqua. quib̄
 bus antichristi bellū tāgit: et verba sua ad israhel et ad iudā
 prout videtis dirigit. nō autem ad gentes. vt vestri volunt
 Sed cum in bello illo maior pars vestrū peritura sit. et pau-
 ci sint remansuri. Idcirco verbis hīs p̄phetavsus est. quā
 obrem etiam dixit diem illam magnam eē: tempusq̄ tribu-
 lationis iacob. Pro remanentibus autem: et ex ipsa salua-
 bitur inqt. et modum saluationis narrādo: verba hec protu-
 lit dicentia Et seruient dño deo suo: et dauid regi eoz quē
 suscitabo eis. Que quidem verba pro dauid filio sc̄z messia
 rege: prout ipsi etiā aiunt a propheta dicta fuerunt. Et q̄
 messias hic deus esse debebat: ideo verbis hīs propheta
 vsus est. aliter enī sibi seruire licituz non eēt: nec a prophe-
 ta precipere: cum contra legem veniret. sed cum mens
 vestra id minime capiat. fueritq̄ a vobis semper repulsum.
 Quapropter pro vestra salute dei preuentus vobis neces-
 sarius sit. ideo quoniam tecum ego sum ad saluandū te. ait
 dñs: consequēter propheta inquit: quasi dicat q̄ ea de cau-
 sa tu penitus non peribis. quia deus tibi per gratiaz preue-
 niet. Causam autem quare in vobis: sicut in alijs gentibus
 antichristum sequentibus consumptionem deus nō faciet.
 iam supra habuistis. sed esse id ex dei gratia. et non pro me-
 ritis tuis. quia ex tui parte nulla tibi est redēptio: per sub-
 sequentia verba propheta ostendit: dicentia. quia hec dicit
 dominus: insanabilis fractura tua: pessima plaga tua: non
 est qui iudicet iudicium tuum ad alligandam curationē tu-
 am: medicina non est tibi vbi super ardua punitione: quam

tibi deus merito dedit se iustificando. Ex qua etiam omni-
 no deperdita et irreducibilis semper iudicata fuisti. subdit.
 omnes amatores tui obliti sunt tui: teque non querunt. Plaga
 enim inimici percussit te castigatione crudeli propter multi-
 tudinem iniquitatis tue christum scilicet interficiendo: fortia facta sunt
 peccata tua. videlicet post eius mortem: cum sequentium
 eum persecutione. Et deinde destructionem illorum qui
 sine licita causa te persecuti fuerint: enarrando. subsequen-
 ter ait. Propterea omnes qui comedunt te deuorabuntur
 et reliqua. vobis in eis omnimodam redemptionem. cum bo-
 norum restitutione promittendo. Quibus dictis. Et erit for-
 tis eius ex eo: et potestas illius de medio eius egredietur:
 Propheeta inquit. Et deinde sequitur. Et applicabo eum
 et accedet ad me. Quis enim est ille qui applicet cor suum:
 ut appropinquet mihi ait dominus: et eritis mihi in popu-
 lum. et ego ero vobis in deum. Quod dictum si recte con-
 sideraretis: id quod in eo continetur mysterium pro salute
 vestra intelligeretis. Et quauis omnia hec sapientes vestros
 non latere apud me notum sit: ipsosque locum hunc: sicut et
 alios parte exponere. Attamen ne etiam ab indoctis ve-
 stris occultetur: volo intelligatis quod messie partes: quas
 tunc concedetis: propheta loco isto enarrare voluit. Nam
 et erit fortis eius ex eo dicendo. Partem suam tetigit di-
 uinam. Scitis enim quod terminus hic adiri. latine fortis. prope
 deo attribuitur. et si pro rei magnitudine aliqui alteri acco-
 mōdet: id equiuoce fit. Cuius autem. Et potestas eius de medio
 illius egredietur. dixit partem christi tetigit humanam. Sed ex
 eo. et de medio eius inquit propheta. ut ostenderet christum fu-
 isse verum messiam: deum humanatum: et de medio vestrum
 egressum: vos tunc omnino concedere debere. quod ante
 id si concessistis. et hoc deutero. xvij. cum moyses beati conuenit

dicente prophetam de medio tui: de fratribus tuis suscitabit tibi dñs deus tuus. vbi etiam ipse de xp̄o loquitur: quē admodū pte prima ppheta sc̄da sufficienter v̄stū est. Par tē autē illā. Et applicabo eū: ⁊ accedet ad me pro israhel. sicut rabi ionatan ait. propheta dixit. ⁊ hoc sui p̄uentus p gratiam ad te saluandum necessitatem reiterando. Sed cū nisi dispositinne stante: talis p̄uent⁹ fiat: vt ostenderet hāc dispositionē te tunc habere. subdit. Quis em̄ est ille q̄ applicet cor suum: vt appropinquet mihi ait dñs. Quod dictum eo mō quo a vestris dicit: intelligendum ē. videlicet quis enim est ille qui applicet cor suum. vt appropinquet mihi quem ego non recipiam ait dominus. ⁊ hoc est quod consequenter dicit. Et eritis mihi in populus. ⁊ ego ero vobis in deum. Pro maiori autem predictorum omnium declaratione sermonē astrignit propheta. ⁊ dicit. Ecce turbo domini furor egrediens procella ruens sup̄ caput impiorum conquiescet: non auertetur ira indignationis dñi: donec faciat et compleat cogitationes cordis sui: in nouissimo dierum intelligetis in ea. volens ex hīs ostendere omnia hec antichristi tempore verificanda esse. cuius causa prophete principio deus hieremie dixit. scribe tibi verba hec que locutus sum ad te in libro. Unde causam quare sic gratiose ⁊ misericorditer deus vobiscum aget: vniuersis notificare volens. subsequens capitulus agrediens inquit. Hec dicit dñs inuenit gratiam in deserto. ⁊ reliqua. vbi ait. Et charitate perpetua dilexi te. ideo attraxi te misericordia. Et v̄re reductionis circūstantijs narratis dicit. Audite verbū dñi gentes: ⁊ annunciate in insulis que procul sunt: ⁊ dicite. Qui disperit israhel congregabit eum: ⁊ custodiet eum: sicut pastor gregē suum. Redimet em̄ deus iacob: ⁊ liberabit eū de manu potētioris eius. hoc est de manu peccati q̄ ipsuz contra xp̄m cōmissi: quod potentius eo erat. ipsumq̄

De secūdo messye aduentu xcVii

sua duritie ⁊ perfidia permanere faciebat. pro quo infra: qz propitiabor iniquitati eorum ⁊ peccati eorum non memorabor amplius fatur. Quod de proprio ⁊ determinato peccato christi mortis intelligitur. quo deleto ad veritate cognoscenda capaces reddebimini: ⁊ spiritualibus bonis: ⁊ corporalibus insimul fruemini. Quare propheta consequenter dicit. Et venient ⁊ laudabunt in monte syon: ⁊ confluent ad bonū dñi super frumento vino ⁊ oleo. tangens per hec spirituales partes scz eucharistie sacramentum quod pane ⁊ vino perficitur: ⁊ sacramentum chrismatis quod perficitur oleo. Et deinde pro corporalibus partibus: ⁊ super fetu pecorum ⁊ armentorum subdit: concludens dicendo. Et erit anima eorum quasi ortus irriguus: ⁊ ultra non exurient eo quia ⁊ presentē ⁊ futurā vitam beatam habebunt. Cum aut ex vestra reductione in celo ⁊ paradiso a sanctis patribus gaudium magnum fieri debeat. Idcirco post predicta verba inquit propheta. Tunc letabitur virgo in choro iuuenes ⁊ senes insimul. ⁊ conuertam luctum eorum in gaudium ⁊ consolabor eos: ⁊ letificabo a dolore eorum. Quorum verborum sensus verus hic est. Tunc letabitur virgo determinata. scz maria in choro videlicet angelorum in que ipsa beata assumpta est. iuuenes ⁊ senes insimul. hoc est sancti beati prime legis ⁊ secunde. Non enim dubitatur quin ipsa mater misericordie super vestra conuersione letanda: ⁊ exultanda sit: cum ad suam deuotionem. vos primos esse decebat. pari quoq; modo ⁊ sancti patres qui in luctu ⁊ amaritudine de vestra perditione semper fuerunt letabunt: precipue cum principaliores: ⁊ maior eorum pars ex te egressi sint. Pro quo etiā hieremias ipse letatus est. cum infra inquit. Ideo quasi de somno excitatus sum: ⁊ vidi ⁊ sonus meus dulcis mihi. Voluens deinde sermonem ad decem tribus propheta talia fatur. Hec dicit dominus. Vox

in rama audita est. et reliqua usque ad partem illam dicentē.
 Et circo conturbata sunt viscera mea super eum; miserans
 miserabor eius ait dñs. ubi rachel super filios suos plorā-
 tis lamentatione narrata; que quidem lamentatio pro de-
 cem tribubus. quarum tribus effraim filij ioseph filij ipsius
 rachel caput erat; per ipsam omnino fiebat; metuebat enim
 ne tempore etiam illo ipsorum misertus esset deus; ita q̄
 nec tunc ad hierusalem reuersuri essent; promittit ei prophe-
 ta ipsarum etiam reductionē dei nomine; qui sue misericor-
 die recordat⁹ ipsos ad suos terminos tunc ducet. ita q̄ ad
 bonum illud vna cum fratribus suis confluent. Ad quos
 iterū reuertēs; ppheta inq̄t statue tibi spectacula. pone ti-
 bi signacula. dirige cor tuum ad semitam; via qua iuisti re-
 uertere virgo israel; reuertere ad ciuitates istas. Quod di-
 ctum alterius sententie est q̄ ei⁹ que a doctoribus vestris
 assignatur. nam cum ad hierusalem redeundus spes vestra
 et voluntas continue directa sit. ideo per verba hec mod⁹
 et via reuersionis a propheta datur. et est; vt ea via qua ab
 illa recessistis reuertamini; et hoc recessus causam cognoscē-
 do. pro quo statue tibi spectacula; pone tibi signacula. et re-
 liqua inquit; quasi diceret. si tu israel ad tuas ciuitates re-
 uerti vis cor tuū ad semitā rectam. scz et veram te dirigere
 oportet. et hoc quidem ea via qua a semita recessisti; reuer-
 tendo. statuendo scilicet tibi spectacula et signacula tibi po-
 nendo. hoc est peccata illa; per que de vno in aliud proce-
 dendo; patres tui a recta et vera semita recesserunt infra te
 rememorādo; ita vt te recognito; et ex illis quib⁹ adhuc tu
 inuoluta es pnia habita ad verā semitam reducaris. Et cū
 aliud peccatū q̄ id contra xpm per patres vestros cōmissū
 hui⁹ causa esse n̄ potuerit; cum de alijs per vos penitētia
 facta iam sit. Ideo pro maiori declaratione et vt super illo
 vobis viam aperiret propheta subdit. Usquequo perple-

De secūdo messye aduentu xcviii

ra eris filia rebellis: eo quia creauit deus nouum super terra: femina circumdabit virum, ac si diceret, vsquequo tu rebellis ac pertinax resistens tibi difficile erit cor tuum ad semitam dirigere: ita vt mysterium hoc nouum cōcedas qđ deus super terra creauit: videlicet qđ femina scz maria virgo virum ch: istum scz ihesum ab instanti incarnationis perfectum circumdauerit. Cum autē dies adhuc venturi sint: quibus talis gratia vobis a deo concedetur, consequenter propheta ait. Hec dicit dominus exercituum deus israhel. Adhuc dicent verbum istud in terra iuda: et in ciuitatibus eius cum conuertero captiuitatem eorum, benedicat tibi deus habitacule iusticie mons sanctus: et habitabit in eo iudas et omnes ciuitates eius simul agricole et minātes gregem. Tūc concludendo ait, quia inebriauit animam lassam et omnē animā exurientem saturauit, quasi diceret qđ anima que a pctō detēta lassā et afflicta erat grā a deo infusa saturabitur tūc: et inebriabit et ad salutē suā cognoscēdā disposita reddet. Et ex hoc gauisus propheta, iō quasi de sōno suscitatus suus et vidi inquit, et somnatus meus dulcis mihi. Cū autē gratia hec a deo tūc pcessa cōis atq; equalis eē debeat, iō cōsequēter propheta talia satur. Ecce dies venient dicit dñs, et seminabo domū israhel et domū iuda semē hoīm et semē iumentorū. q̄ verba putat rabī salomō ait intelligēda sūt, et seminabo idifferēter grāz meā sup semē hoīm et sup semē iumentorū, hoc est sup doctos et idoctos, ita vt oēs eq̄lit cognoscēdo me saluari possint eo qđ grāz meā mea clemētia in oēs eq̄lit infūdā, q̄re subdit, Et erit sicut vigilauit sup eos, vt euellerē et demolirer et dissiparē et disperderē et affligeres, sic visitabo sup eos, vt edificē et plātē ait dñs. Et cū pctm p aliquē cōmissū sup aliū tūc p̄ici si poterit grē eq̄litate tūc stāte et dei cognitionis, iō subsequēter propheta ait, In diebus illis non dicent ultra Patres comederunt vnas agrestes: et dentes filiorū obstu

pascunt. omnis enim homo qui comederit vna acerbam de
 tes eius obmutescet. ita qd vnusquisq; p pctō suo penā lu
 et: et hoc pro cognitionis equalitate: quē admodū rabi da
 uid ait: quīs non ad prophetie intellectum id dicat. **Et**
 deinde pro maiori dictorum verificatione sequitur prophe
 ta dicere. **Ecce dies venient** dicit dñs: et feriam domui isrl
 et domui iuda fedus nouum: non sicut pactum quod pepi
 gi cū patribus suis: quod ipsi irritū fecerūt. sed hoc est pac
 tum quod feriam cum filijs israhel post dies illos ait dñs.
 dabo legem meam in visceribus eorum: et in corde eorum
 scribam eam: et ero eis in deum: et ipsi erunt mihi in populū
 super quo loco pro veritatis declaratione dico: quē admo
 dum vos non latet: legem pacti nomine nuncupari in sacra
 scriptura pluries reperiri. teste moysē Deuteronomij. xxxij.
 dicente. **Hec sunt verba federis:** quod precepit dominus
 moysi: vt feriret cum filijs israhel in terra moab preter fed^o
 illud quod cum eis pepigit in oreb. Certum est enim qd in
 oreb aliud fedus preterquam ipsa lex datum minime fuit.
Dico insuper qd legem illam et pactum cum christi morte
 et eius non receptione vos irritum fecistis. Tunc autē ip
 sum cognoscentes per dei gratiam sic firmum erit qd nunq̄
 delebitur. et hoc modo rabi dauid expositio locum habere
 potest. Verba tamen prophetie exponēda sic sunt: nā. **Ecce**
dies venient dicit dñs scz antichristi bellum sequentes:
 et feriam domui israhel et domui iuda fedus nouum. hoc ē
 legē nouā per christum. scilicet datā. cui tunc cōfitebantur
 que quidem nō sicut ea: quas patribus suis dedierit. pactū
 enim illud ipsi irritum fecerūt: ita qd oportuit me illos acce
 castigare. Hoc autem irritum non facient. dabo enim legē
 meam in visceribus eorum. et in corde eorum scribam eam
Per que verba hanc legem gratie esse propheta innuit.
 et omnibus equalem. Quod quidē per subsequētia verba

aptius propheta ostendit. dicentia. Et nō docebunt ultra
 vir proximū suū. ⁊ homo fratrem suū. dicens cognoscite dñs
 omnes em̄ cognoscēt me a minimo eorū vsq; ad maximum
 ait dñs. vbi hui⁹ gratie vobis cōcedende causas assignādo
 propheta concludit dicens. Quia ppitiabor iniquitati eorū
 ⁊ pcti eorū si mēorabor āpli⁹. Ex quib⁹ v̄bis p̄ntis captiua
 tionis causam. ⁊ eius diuturnitatis. pctm̄ cōtra xp̄m com̄
 missum fuisse aperte colligimus. loquitur enim de proprio
 ⁊ determinato peccato: cum propitiabor iniquitati eorum
 ⁊ peccati eorum non memorabor amplius singulariter pro
 ferat. Quō si pro alijs locutus esset peccatis plurali numero
 hant dubium locut⁹ esset. Et cum peccati grauitate atten
 ta gratia hec. prout supra asserit. post longum tempus vo
 bis concedenda esset. ita vt ab omni spe priuata quodam
 modo videretur. Itcirco pro rei certitudine propheta ta
 lia fatur. Hec dicit dominus. qui dat solem in lumine diei:
 ordinē lune ⁊ stellarum si defecerint leges iste coram me:
 dicit dominus. etiam semen israel deficiet: vt non sit gens
 coram me cunctis diebus. ⁊ reliqua. vsq; ad prophete si
 nem contenta. Que omnia mysterij huius certificatiua sūt.
 ⁊ preter hec vsq; ad libri finem misterium hoc plerisq; i lo
 cis. vt manifeste patet: ab ipso hieremia tangit.

Prophetia quinta

Zechiel. capi. xxxvi. hoc idēz mysterij p̄phetas
 inqt. Et tu fili hoīs propheta sup mōtes israel.
 ⁊ dic mōtes israhel. audite verbū dñi. Hec di
 cit dominus deus: eo q̄ dixerit inimicus sup
 vos: euge et altitudines sempiternę in hereditatem fuerūt
 nobis. propterea vaticinare ⁊ dic. hec dicit dominus deus
 pro eo q̄ desolati estis: et conculcati per circuitum: et facti

Latina littera.

in hereditatē reliquis gentibus: ⁊ ascēdistis super labium
 lingue. ⁊ opprobrium populi. Propterea montes israhel.
 Audite verbum dñi dei. Hec dicit dñs deus montibus et
 collibus torrentibus vallibusq; ⁊ desertis parietinis. ⁊ vr-
 bibus derelictis. que depopulate sunt. et subsannate a reli-
 quis gentibus per circuitum. Propterea hec dicit dñs de-
 us. quoniam igne zeli mei locutus sum: de reliquis genti-
 bus: ⁊ de idumea vniuersa que dederunt terram meam si-
 bi in hereditate cum gaudio: et toto corde. et ex animo et
 eiecerunt eam: vt vastarēt. Idcirco vaticinare super humū
 israhel: et dices montibus ⁊ collibus iugis ⁊ vallibus. Hec
 dicit dominus de⁹. Ecce ego in zelo meo ⁊ in furore meo
 locutus sum: eo q; confusionem gentium sustinueritis. Id-
 circo hec dicit dominus deus. Ego leuaui manum meam:
 vt gentes que in circuitu vestro sunt: ipse confusionem suā
 portent. vos autem montes israhel ramos vestros gemine-
 tis: ⁊ fructum vestrum afferetis populo meo israhel: cum p-
 p̄nqui erunt. vt veniant. Ecce. n. ego ad vos ⁊ conuertar
 ad vos. ⁊ arabimini: ⁊ accipietis sementem: ⁊ multiplicabo
 in vobis homines: omnem scz domum israhel ⁊ habitabū-
 tur ciuitates ⁊ ruinosas instaurabunt: ⁊ replebo vos homi-
 nibus et iumentis ⁊ multiplicabuntur ⁊ crescent. ⁊ habita-
 re vos faciam sicut a principio: et benificabo plus q; ab ini-
 tio: ⁊ scietis quia ego dominus. ⁊ adducam super vos ho-
 mines populum meum israhel: ⁊ possidebunt te: et eris eis i
 hereditatē ⁊ nō addes vltra: vt absq; eis sis. Hec dicit do-
 minus deus pro eo q; dicunt de vobis deuoratrix hominū
 es: ⁊ suffocās gentē tuā. propterea boies nō comedes am-
 plius: ⁊ gentē tuā non necabis vltra. ait dñs deus. nec au-
 ditam faciam in te amplius confusionem gentium ⁊ oppro-
 brium populorum nequaquā portabis: ⁊ gentem tuam nō
 amittes amplius: ait dominus deus. Et factum est verbum

De secūdo messye aduentu c

domini ad me dicens. Fili hominis domus israhel habita-
uerunt in humo sua: et polluerunt eam in vijs suis: et in stu-
dijs suis iuxta immunditiam mensurate facta est via eorum
coram me. et effudi indignationem meam super eos: propter san-
guinem quem fuderunt super terras: et immunditijs suis pol-
luerunt eam. et disperſi eos in gentes: et ventilati sunt in ter-
ras iuxta vias eorum: et ad inuentiones eorum iudicauit eos
et ingressi sunt ad gentes: ad quas introierunt. et polluerunt
nomen sanctum meum cum diceretur de eis populus do-
mini est iste: et de terra eius egressi sunt. Itcirco dices do-
mini israhel. Hec dicit dominus deus. Non propter vos
ego faciam domus israhel. sed propter nomen sanctum meum
quod polluistis in gentibus: ad quas intraſtis. et sanctifica-
bo nomen meum magnum quod pollutus est inter gentes
quod polluistis in medio earum. vt sciant gentes quia ego
dominus: ait dominus exercituum cum sanctificatus fuero in vo-
bis coram eis. tollam quippe vos de gentibus. et congre-
gabo vos de vniuersis terris: et adducam vos in terram ve-
stram. et effundam super vos aquam mundam: et mundifica-
bimini ab omnibus inquinamentis vestris et ab vniuersis
immunditijs vestris mundabo vos: et dabo vobis cor nou-
um et spiritum nouum ponam in medio vestri: et auferam cor
lapideum de carne vestra et dabo vobis cor carneum. et spiri-
tum meum ponam in medio vestri et faciam vt in preceptis
meis ambuletis: et iudicia mea custodiatis et operemini: et
habitabitis in terra quam dedi patribus vestris. et eritis mihi
in populum et ego ero vobis in deus: et saluabo vos ex vniuersis
iniquitatibus vestris: et vocabo frumentum et multiplicabo illud
et non imponam vobis famem. et multiplicabo fructum ligni et germina a-
gri vt non portetis vltra opprobrium famis in gentibus. et recedat
dabimini viarum vestrarum pessimarum et studiozum vestrorum non

Secunda pars

bonorum: et displicebunt vobis iniquitates vestre et scelera vestra, non propter vos ego faciam, ait dominus deus notum sit vobis confundimini: et erubescite super peccatis vestris domus israel. Hec dicit dominus deus: in die qua mundauero vos ex omnibus iniquitatibus vestris: et inhabitari fecero urbes et instaurauero ruinosas et terra deserta fuerit exulta que quondam erat desolata in oculis omnis viatoris, et dicent: terra ista inculta: facta est quasi hortus deliciarum: et civitates deserte et destitute atque suffosse munite sederunt, et scient gentes quecumque derelictae fuerint in circuitu vestro: quia ego dominus edificavi dissipata: plantaviq; inculta, ego dominus locutus sum, et fecerim. Hec dicit dominus deus: adhuc in hoc inueniet me domus israel, ut faciam eis, multiplicabo eos sicut gregem homines, ut gregem sanctum, ut gregem israel in solennitatibus eius, sic erunt civitates deserte plene gregibus hominum, et scient quia ego dominus. *Capitulum xxxvii.*

Acta est super me manus domini, et eduxit me in spiritu domini, et dimisit me in medio vallis que erat plena ossibus, et circumduxit me per ea in giro, erant autem multa valde super faciem vallis, siccaq; vehementer: et dixit ad me, fili hominis putas ne vivent ossa ista, et dixi domine deus tu nosti, et dixit ad me, vaticinare de ossibus istis, et dices eis, ossa arida audite verbum domini, Hec dicit dominus deus ossibus his, Ecce ego intromittam in vos spiritum et viuetis, et dabo super vos nervos et subcrescere faciam super vos carnes et superextendam in vobis cutem et dabo vobis spiritum, et viuetis et scietis quia ego dominus, et prophetavi sicut preceptum fuerat mihi, et factus est sonitus me prophetante, et ecce commotio et accesserunt ossa ad ossa, unumquodque ad iuncturam suam, et vidi, et ecce super ea nervi et carnes ascenderunt, et extensa est in eis cutis desuper, et spiritum non habebant, et dixit ad me, va

De secūdo messye aduentu ci

elcinare ad spiritum vaticinare filij hominis ⁊ dices ad spl
ritus. Hec dicit dñs deus a quatuor ventis veni spiritus ⁊
Infusa sup interfectos istos ⁊ reuiuiscant. ⁊ pphetam sicut
preceperat mibi ⁊ ingressus est in ea spiritus ⁊ reuixerunt
steteruntq; sup pedes suos exercitus grādis nīmīs valde. ⁊
dixit ad me filij hominis ossa hec vniuersa domus israel est
Ecce dicunt. Arruerunt ossa nra ⁊ perūt spes nostra ⁊ ab
scisi sum⁹. Propterea vaticinare ⁊ dices ad eos Hec dicit
dñs deus ecce ego aperiaz tumulos vestros ⁊ educā vos
de sepulcris vestris popule meus ⁊ aducam vos in terram
israel ⁊ scietis quia ego dñs cum aperuero sepulcra vestra
⁊ eduxero vos de tumulis vestris popule me⁹. ⁊ dabo spi
ritum meū in vobis ⁊ viuetis ⁊ regescere vos faciaz super
bumum vram ⁊ scietis qa ego dominus locutus sum ⁊ fe
ci ait dñs deus. Et factus est sermo domini ad me dicēs ⁊
tu fili hominis sume tibi lignum vnuz ⁊ scribe super illud iu
de ⁊ filiorum israel socijs eius ⁊ tolle lignum alteruz ⁊ scri
be super illud ioseph lignum efraiz ⁊ cūcte domus israel so
ciorum eius ⁊ adiunge illa vnum ad altetum tibi in lignum
vnuz ⁊ erunt in vnione in manu tua. Cum autē dixerint ad
te filij populi tui loquentes nonne indicabis nobis quid
in hīs tibi velis. dices ad eos hec dicit domin⁹ Ecce ego
assumam lignum ioseph quod est in manu efraim ⁊ tribus
israel que sunt ei adiuncte ⁊ dabo eas pariter cum ligno iu
da ⁊ faciam eos in ligni vnum ⁊ erūt vnum in manu mea.
Erunt autē ligna super que scripseris in manu tua in oculis
eorum: ⁊ dices ad eos Hec dicit dominus deus Ecce ego
assumam filios israel de medio nationum ad quos abierūt
⁊ congregabo eos vndiq; ⁊ aducam eos ad humum suaz.
⁊ faciam eos gentem vnā in terra in mōtibz israel ⁊ rex
vnus erit omnibus eis in regem ⁊ non erunt vltra in duas
gentes nec diuidentur amplius in duo regna. necq; pollu

Secunda pars

entur ultra in immunditijs suis ⁊ abominationibus suis
⁊ cunctis iniquitatibus suis ⁊ saluos eos facias de vniuer
fis sedibus suis in quibus peccauerunt ⁊ emundabo eos
⁊ erunt mihi in populum ⁊ ego ero eis in deum. ⁊ seruus
meus dauid rex super eos ⁊ pastor vnus erit omnibus ip
sis in iudicijs meis ambulabunt ⁊ mandata mea custodiet
⁊ facient ea. ⁊ habitabunt super terram quam dedi seruo
meo iacob qua habitauerunt patres vestri ⁊ habitabunt su
per eam ipsi ⁊ filij eorum ⁊ filij filiorum eorum vsq; in semp
ternum. ⁊ dauid seruus meus dux eorum in sempiternum.
⁊ percutiam eis fedus pacis pactum sempiternum erit eis
⁊ fundabo eos ⁊ multiplicabo ⁊ dabo sanctuarium meum
in medio eorum in perpetuum. ⁊ erit tabernaculum meum
in eis ⁊ ero eis in deum ⁊ ipsi erunt mihi in populus; ⁊ sci
ent gentes quia ego dominus sanctificator israel cum fue
rit sanctuarium meum in medio eorum id perpetuum.

Capitulum xxxviiij.

Et factus est sermo domini ad me dicens fili hominis po
ne faciem tuam contra gog de terra magog princeps capi
tis mosoch ⁊ thubal ⁊ vaticinare de eo. ⁊ dices hæc dicit
dominus deus **E**cce ego ad te gog principem capitis mo
soch ⁊ thubal. ⁊ circuagaz te. ⁊ ponam frenum in maxillis
tuis ⁊ educam te ⁊ omnem exercitum tuum equos ⁊ equi
tes vestitos lorice vnuersos multitudinez magnam bastã
⁊ clipeum arripientium ⁊ gladium. perse ethiopes ⁊ lybies
cum eis omnes scutati ⁊ galeati. gomer ⁊ vnuersa agmina
eius domus thogarma latera aquilonis ⁊ totu robur eius
populi multi tecum. prepara ⁊ instrue te ⁊ omnem multitu
dinem tuam que coaceruata est ad te ⁊ eris eis in precep
tum. Post dies multos visitaberis in nonissimo annoz

venies ad terram que frustrata est a gladio ⁊ congregata
de populis multis ad montes israel qui fuerunt deserti iu-
giter ⁊ hec de populis educta est ⁊ habitabunt in ea confi-
dēt vniuersi ascēdes q̄si tēpestas vēies q̄si nubes vt operi-
as terrā tu ⁊ oīa agmīa tua ⁊ pplī mlti tecū Hec dicit dñs
de⁹ In die illa ascendent sermōes super cor tuū ⁊ cogitabis
cogitationem malam ⁊ dices. Ascendā ad terras absq; mu-
ro veniam ad quiescentes habitantes secure hū omnes ha-
bitant sine muro vettes ⁊ porte nō sunt eis: vt dirīpias spo-
lia ⁊ inuadas predam vt inferas manum tuam super deser-
ta restituta: ⁊ super populum qui congregatus est ex gen-
tibus qui possidet possessiones ⁊ bona habitans in ymbri-
lico terre. Saba ⁊ dedan ⁊ negotiatores tharsis ⁊ omnes le-
ones eius dicent tibi Nunquid ad sumēda spolia tu venis
aut ad diripiendam predam congregasti multitudinem tuā
vt tollas argentum ⁊ aurū auferas supellectilem atq; sub-
stantiam ⁊ dirīpias manubias infinitas. Propterea vaticī-
nare filij hominis ⁊ dices ad gog hec dicit dominus deus
Nunquid non die illo cum habitauerit populus meus isra-
el confidenter scies ⁊ venies de loco tuo a lateribus aqui-
lonis tu ⁊ populi multi tecum ascensores equorum vniuer-
si cetus magnus ⁊ exercitus vehemens. ⁊ ascendes super
populum meum israhel quasi nubes vt operias terram in-
nouissimis diebus erit. Et adducam te super terram me-
am vt sciant gentes me cum sanctificatus fuero in te in ocu-
lis eorum o gog. Hec dicit dominus deus. Tu ergo ille
es de quo locutus sum in diebus antiquis per manus ser-
uorum meorum israhel qui prophetauerunt in diebus illo-
rum temporum vt aducerem te super eos: ⁊ erit in die illa
in die aduentus gog super terram israhel ait dominus de-
us noster bñsus xp̄s ascēdet indignatio mea in furore meo

Et in zelo meo in igne ire mee locutus sum quia in die illa erit commotio magna super terram israel et commouebuntur a facie mea pisces maris et volucres celi et bestie agri et omne reptile quod mouetur super humum cunctique homines qui sunt super faciem terre. Et subuertentur montes et cadent sepes et omnis murus corruet in terram.

Et conuocabo aduersus eum in cunctis montibus meis gladium ait dominus deus gladius uniuscuiusque in fratres suum dirigetur. et iudicabo eum peste et sanguine et thymbre uehementi et lapidibus immensis ignem et sulphur pluam super eum. Et super exercitum eius et super populos multos qui sunt cum eo. Et magnificabor et sanctificabor et notus ero in oculis multarum gentium et scient quia ego dominus.

Capitulum xxxix.

Tu autem fili hominis uaticinare aduersus gog et dices hec dicit dominus deus ecce ego super te gog princeps capitulis mosoch et thubal. et circumagaz te et aduagaz te et ascendere te faciam a lateribus aquilonis et aduagam super montes israel. et percutias arcum tuum in manu sinistra tua et sagittas tuas de manu dextera tua deiciam. Super montes israel cades tu et omnia agmina tua et populi qui sunt tecum. feris auibus omnique uolatili celi et bestiis terre dedi te ad deuorandum. Super faciem agri cades: quia ego locutus sum: ait dominus deus. Et immittam ignem in magog et in his qui habitant in insulis confidenter. et scient quia ego dominus. Et nomen sanctum meum notum faciam in medio populi mei israel et non polluam nomen sanctum meum amplius: et sciant gentes quia ego dominus sanctus israel. Ecce venit: et factus est ait dominus deus. hec est dies de qua ego locutus sum. Et egredientur habitatores de ciuitatibus israel. et succedent et comburent arma clypeum et hastas arcum et sagittas et baculos manuum et contos: et sac-

cedent ea igni septem annis. Et non portabunt ligna & regionibus; neque succidēt de saltibus; quoniam arma succēdēt igni; & depredabuntur eos quibus prede fuerant; & diripient vastatores suos, ait dñs deus. Et erit in die illa dabo gog locum sepulcri ibi in israhel, vallem viatorum ad orientem maris que obstupescere faciet pretereuntes. Et sepelient ibi gog & omnem multitudinem eius; & vocabitur valles multitudinis gog; & sepelient eos domus israhel; ut mūdēt terram septem mensibus. Sepeliet autē eū omnis populus terre; & erit eis nominata dies in qua gloriatus sum ait dñs deus. Et viros iugiter cōstituēt lustrantes terram qui sepeliant & requirant eos qui manserāt sup faciē terre; ut emundent eā. Spatio aut septem mensium querēt; & circuibunt peragrantes terrā. Cūq; viderint os hoīs stauerunt iuxta illud titulus donec sepeliant illud pollinctores in valle multitudinis gog. Nomen autem ciuitatis amona et mundabunt terram. Tu ergo fili hominis. Hec dicit dñs deus. Dic omni volucri & vniuersis auibus cunctisq; bestijs agri. Conuenite properate; concurrite vndiq; ad victimam meam quā ego imolo vobis: victimā grandē super montes israhel; ut comedatis carnes & bibatis sanguinem. Carnes fortium comedetis & sanguinē principū terre bibetis; arietum & agnorū & hircorū tauro:um & altilium & pinguium omnium. Et comedetis adipem in saturitate; & bibetis sanguinem in ebrietate; de victima quā ego imolauit vobis & saturabimini sup mensam meam de equo & de equite forti; & de vniuersis viris bellatoribus, ait dñs deus. Et ponam gloriā meam in gentibus; & videbunt omnes gentes iudicium meum quod fecerim & manum meam quam posuerim super eos. & scient domus israhel; quia ego dñs deus eorū a die illa & deinceps. Et sciēt gentes qm̄ in in-

equitate sua captā est domus israhel: eo q̄ dereliq̄runt me.
 ⁊ abscondi faciem meā ab eis: ⁊ tradidi eos in manus ho-
 stiū: ⁊ ceciderunt in gladio vniuersi. Juxta immunditiā eo-
 rum ⁊ scelus feci eis: ⁊ abscondi faciem meā ab illis. Pro-
 pterea hec dicit dñs deus. Nunc redūcam captiuitatē ia-
 cob: ⁊ miserebor omnis domus israhel. Et assumam zelum
 pro nomine sancto meo: ⁊ portabunt cōfusionē suā ⁊ om-
 nem preuaricationem quā preuaricati sunt in me: cum ha-
 bitauerint in terra sua confidenter nemine formidante: ⁊ re-
 duxero eos de populis: ⁊ congregaui de terris inimico-
 rum suorum. ⁊ sanctificatus fuero in eis in osculis plurima-
 rum gentium. Et sciēt quia ego dñs deus eorum eo q̄ trās-
 tulerim eos in nationes ⁊ cōgregauerim eos sup terrā suā
 ⁊ nō dereliqueris quēq̄ ex eis ibi. Et non abscondas ultra
 faciē meā ab illis: eo q̄ effunderim spiritū meū sup oēm do-
 mū israhel. ait dñs deus. ¶ Nota in hac prophetia hebrai-
 cam litteram. sicut in alijs non posui sui longitudine. ⁊ quia
 xp̄iana littera ab hebraea in ipsa non in multis discrepat: ip-
 sam tamen fm hebraicam veritatem transduri. ¶ Sup
 hac prophetia: cum circa vniuersalem redemptionem ve-
 stram: ⁊ gog magog mysterium: principaliter versetur: do-
 ctiores vestri eorum errorem p̄maxime edificant. dicūt em̄
 non posse hanc: nisi vestri expectati messie aduentu verifi-
 cari. Ego autem dico vobis q̄ per istas christiana veritas
 superioribus longe clarius: ⁊ magis indubitate demonstra-
 tur: quam vt facilius intelligatis: cum non in prophetie dis-
 cursu: sed in principali mysterio inter nos ⁊ vos differentia
 existat: eorum dicta sicut in alijs recitare non curō. ¶ Sed
 veram prophetie declarationem agredi duntaxat. Quā q̄-
 dem partes ille que speculatione: ob differentiaz inter nos
 existentē indigebunt: indigeste dei auxilio nō transibūt. Et

Judeorum ex-
 positio.

Catholica ex-
 positio cū iude-
 o: nō cōfutatōe

p̄ maiorē dicendōz noticia modum procedendī prophete
 animaduertere debetis. qui mōtibus israhel primo prophe
 tatur eis cum totius israhel reuersione restauratōez p̄mit
 tendo. deinde captiuationis israhel eozūq; reductōis cau
 sa assignata anime. ⁊ corporis redēptio illis pollicetur. cui
 fili hominis domus israhel habitauerunt in humo sua; ⁊ re
 liqua inquit. Consequenter vero ipsius reductionis certi
 ficatiuum signum a deo illimet prophete datur: per partes
 illam dicentem. Facta est super me manus dñi ⁊ reliqua.
 Postq; israhel super simili redemptiōe ex ea pte. Et tu fi
 li hominis sume tibi lignum vnū: ⁊ reliqua. signum prebe
 Deniq; ipsi reductioni temp^o assignatur: qz antichristi die
 bus; quibus hec omnia cōsumanda sunt. ⁊ hoc cum fili ho
 minis pone faciem tuam cōtra gog inquit. Dirigens itaq;
 ad montes israhel sermonem propheta talia fatur. Adōtes
 israhel audite verbū dñi; hec dicit dñs deus: pro eo qd di
 xerit inimicus gog. scz de vobis: euge quia hierosolime al
 titudines hereditate nobis date sunt putātes me amplius
 vos visitaturum nō eē. Idcirco scitote qd ego igne zeli mei
 locutus sum contra gentes has; que in hereditate perpe
 tua vos sibi dare putauerunt. ita qd confusionez suam ipse
 portabunt. ⁊ vos ramos vros germinet; ⁊ fructū vrm au
 feretis populo meo israhel. Quod quidem erit cum propie
 qui erunt. vt veniant. Tūc cū ego ad vos ero cōuertarq;
 ad vos ⁊ arabimini: ac semētē accipietis: vt hoīm multitu
 dinē ad vos venientē recipe comode possitis. Hec autem
 multitudo vniuersa domus israhel erit. tunc equidem ciui
 tates habitabuntur: ⁊ ruinosā instaurabuntur. hominibus
 enim ⁊ iumentis vos replebo: ita qd sicut a principio et ma
 gis vos habitare faciā. ⁊ ultra hoc erit restauratio hec ppe
 tua: qm̄ te sic possidebunt eisq; in hereditate sic eris qd vt

absq; eis sis ultra non addas: neq; hominum denotat: et
gentem suam suffocans sicut prius amplius vocari possis:
nec hanc gentium confusionem et populorum opprobrium
ultra portabis: Eo quia gentem tuam amplius non amit-
tes ait dominus deus. His autem expletis dicere pergit
profeta: Et factum est verbum domini ad me dicens fili
hominis domus israel habitauerunt in humo sua et pollu-
erunt eam in vijs suis et in studijs suis iuxta immunditiam
mēstruate facta est via eorum coram me. Per que verba:
quemadmodum rabi salomon ait: sumere vult propheta
q; propterea quia in sacra scriptura dei vxor congregatio
israhel vocata est: et ipse vir suus. ideo mulieri mēstruate
quam duratibus mēstruis maritus a se elongare facit eaz
assimilauit. Peccatum autem propter quod illos deus
expulit et captiuos fecit propheta narras: et effudi indigna-
tionem meam super eos pro sanguine quem funderunt su-
per terram subsequenter ait. Ubi per modum loquendi su-
um q; de christi sanguine intelligat aperte ostēdit. Inquit
enim hebraice gal badam ascer scia febu gal haarez quod
de sanguine proprio et determinato omnino intelligi debet
Scitis enim litteram illam he que dictioni illi dam appo-
nitur be balediga. Hoc est be certitudinis nuncupari. Ita
q; cum gal badam inquit ad vnum determinatum sangui-
nem se refert. Et q; ita sit per subsequentem particalam. Et
in immunditijs suis polluerunt eam dicentē: apertius ostē-
dit. Per ipsam enim de peccatis alijs vniuersalem notiti-
am vniuersaliter loquendo assignat. Et ego hanc puto cau-
sam fuisse propter quam rabi dauid partem istam intactam
dimisit. Sed ad punitionem veniens propheta Et dispersi
eos in gentes et ventilati sunt in terras iuxta vias eorum et
ad inuentiones eorum iudicavi eos subdit. Et cum a tali

Rabi salomon

De secūdo messye aduentu CV

dispersione cōgregatio per vos nunq̄ fieret. Nunq̄ enim nisi dei gratia preueniēte a vestra perfidia recederetis. idō causam redemptionis assignando que dei sui honoris vindicatio erit: subdit propheta *Et ingressi sunt ad gentes ad quas introierunt ⁊ polluerant nomen sanctum meum; ⁊ reliqua.* Ubi subsequenter ait iccirco dices ad eos *Hec dicit dominus deus.* Non propter vos ego faciam domus israel non enim tanti digni vos estis. Sed propter nomē sanctum meum quod volo inter gentes: In quibus vos ipsius pollutū fecistis sanctificetur. Et hoc pro gentibus sub christi fide non existentibus quibus hec futura esse notus non est. Ad idum autem sanctificationis assignando propheta dicit. *Tollā quippe vos de gentibus ⁊ cōgregabo vos de vniuersis terris ⁊ aducam vos in terram vestraz. vbi aquā mundam qua mediante ab omnibus inquinamētis vestris ⁊ ab vniuersis immunditijs vestris mundificabimini super vos effundam.* Per quam aquam: aquam baptismatis haud dubium intelligit. quod per doctores vestros libro historia hierosolomitano auctorizatur dicētes q̄ sicut pelagus pollutos mundificat sic deus sanctus ⁊ benedictus venturo tempore israel mundificaturus erit ezechiele. xxxvi. dicens. *Et effundam super vos aquam mundam ⁊ mundificabimini.* ex quibus habetur q̄ non exemplariter: quemadmodum rabi dauid vult: propheta loquitur. Sed de propria aque baptismatis aspersione qua tunc pro vestra salute per dei gratiam renati eritis. Quare subdit propheta. *Et dabo vobis cor nouum ⁊ spiritum nouum ponam in medio vestrum; ⁊ auferam cor lapideum de carne vestra ⁊ dabo vobis cor carneum ita vt remota perfidia ad deum cognoscendum dispositi reddamini eiusq̄ mandata libenti animo obseruetis. pro quo ⁊ faciam vt in preceptis meis*

ambuletis & iudicia mea custodiatis & operemini: subsequēter propheta ait. Post autem hec in terra vestra habitatio nem deus vobis pollicetur: ubi sibi in populum eritis & ipse vobis in deum: ita quod postquam anime salute: iniquitates vestras delendo: vos saluauerit: faciet vos etiam temporalibus bonis abundare propheta dicente. Et saluabo vos ex vniuersis inquinamentis vestris & vocabo frumentum & multiplicabo illud: & reliqua. Quibus bonis vobis concessis perfidie vestre vestrarum pessimarum viarum recordabimini. & quemadmodum propheta asserit super illas dolebitis. Sed cum non pro meritis vestris sed per dei gratias hec vobis fient: ideo non propter vos ego faciam ait dominus deus: Notum sit vobis confundemini & erubescite super peccatis vestris domus israel propheta ait. Et postremo boni abundantiam quam a deo tunc consecuti eritis ex qua gentes que post antichristi bellum in circuitu vestro remanebunt admirati erunt enarrando. omnem discursum qui vsque ad capituli finem continetur recitat. ubi & parti secunde finis datur. Et tertiam agrediens signum super omnium predictorum certitudine sibi a deo datum recitat. dicens quod manus domini sibi in visione facta fuit. Que in vallem ossibus mortuorum scilicet plenam ipsum duxit. dicitque quod videbatur ei ut per ossa illa in gyro circumduceret. & hoc ut eorum multitudinem que infinita quodammodo erat inspiceret. Et qualiter arida & esiccata valde erant. ut maiorem impossibilitatem reuiuificationis perciperet. Quo facto asserit propheta sibi deum dixisse an ossa illa amplius reuiuiscere putaret. Cui respondit illud sibi tantummodo notum esse. Deus autem sibi postmodum ut de illis ossibus prophetaret iussit qualiter in ea spiritum intrmittere debebat ita ut vincerent eis diceret. debebat enim super illis ner

uos dare ⁊ carnes subcreſcere nec non ⁊ cutem ſuper extē-
dere. ⁊ deinde ſpīritum in eos intromittere; ita vt reuiuifi-
cati; quia ipſe eſt dominus cognoſcerent. Quod preceptuz
ipſum obſeruaſſe teſtatur propheta. ⁊ ipſo facto comunotio-
nem ⁊ ſonitum inter illa oſſa factum eſſe recitat tali modo
q̄ vnum ad aliud vnumquodq; in iuncturam ſuam acceſ-
ſerunt; ⁊ carnes ⁊ cutim deſuper eis vidit; ſpīritum tamen
non habebant. Dicit autem fuiſſe a deo ſibi preceptum vt
ad ſpīritum vaticinaretur q̄ a quatuor ventis veniret ⁊ ſu-
per interfectos illos ita vt reuiuificarētur inſufflaret. Quo-
facto in oſſa illa ſpīritus ingreſſus eſt ⁊ vixerunt; ⁊ ſuper ſu-
is pedibus ſteterunt; eratq; exercitus grandis nimis valde
Quibus explicatis aſſerit q̄ exempli ſignificatum ſibi ſignē-
ficans deus dixit oſſa illa vniuerſam domum iſrael eſſe
que quaſi oſſa eſiccata abſq; alienius redemptionis ſpe eſ-
ſe dicitis. Que quidē verba; cuꝝ omnes per vos ſuper meſ-
ſie aduentu calculatos terminos elapſos eſſe videritis; a
vobis dicentur. pro quo. Ecce dicunt. Aruerunt oſſa no-
ſtra ⁊ reliqua; propheta inquit. Cum autem ſua miſericor-
dia deus vos adhuc ſaluos facere debeat ſubſequēter ait
Propterea vaticinare ⁊ dices ad eos. Hec dicit dominus
deus; Ecce ego aperiam tumulos veſtros ⁊ educam vos
de ſepulcris veſtris popule meus ⁊ reliqua; vſq; ad huius
partis finem quibus verba hec continentur. videlicet. Et
dabo ſpīrituz meuz in vobis ⁊ vinctis; vbi quemadmoduz
rabi dauid ait de intellectuali ſpīritu quo mediante noticiā
veritatis habebis p̄pheta loquit. Vos autē ſignificati ſimī-
litudinē animaduertite q̄ quaſi eſſetis mortui in ſepulcris
omni notitia priuati de vobis p̄pheta loquit; ⁊ merito. naz
peccatū in quo eſtis vos victos ⁊ oppreſſos ſic tenet q̄ niſi

omnes vobis dicit dominus deus; Ecce ego aperiam tumulos veſtros ⁊ educam vos de ſepulcris veſtris popule meus ⁊ reliqua; vſq; ad huius partis finem quibus verba hec continentur. videlicet. Et dabo ſpīrituz meuz in vobis ⁊ vinctis; vbi quemadmoduz rabi dauid ait de intellectuali ſpīritu quo mediante noticiā veritatis habebis p̄pheta loquit. Vos autē ſignificati ſimīlitudinē animaduertite q̄ quaſi eſſetis mortui in ſepulcris omni notitia priuati de vobis p̄pheta loquit; ⁊ merito. naz peccatū in quo eſtis vos victos ⁊ oppreſſos ſic tenet q̄ niſi

Secunda pars

ius misericordia erga vos tanta est quod si obstante signo hoc prophete
 dato pro maiori rei certitudine voluit vobis etiam aliud da-
 re. Quare dixit propheta ut lignum vnum sibi sumeret su-
 per quo verba hec scriberet, scilicet iuda et filiorum israel
 soriorum eius: qui tribus beniamin tota: et de tribu leui ple-
 riq; alij: necnon et aliarum tribuum qui in decem tribuum
 captiuitate in terris iude et beniamin remanserunt
 sunt. Et lignum alterum ex alia parte super quo scriberet io-
 seph lignum effraim: et cuncte domus israel soriorum ei:
 qui decem tribus sunt: quarum caput est effraim ioseph fili-
 us. Quo facto dixit ei ut ligna illa vnum ad alterum adiun-
 geret, quia in lignum vnum in manu sua efficerentur, et cum
 filij populi sui ad eum dicerent: vtrum quid sibi in illis vel-
 let eis indicaret, responderet quod sic assumet deus lignum io-
 seph et cum ligno iuda pariter iungat quod erunt in vnum in
 manu sua, ita quod omnibus illis rex vnus in regem erit: quem
 infra nomine vocat cum. Et seruus meus dauid rex super
 eos inquit, quod pro messia rege: ut vestri expositores vo-
 lunt: dixit, et hoc permaxime ostendit propheta cum. Et pa-
 stor vnus erit omnibus ipsis: immediate subdit. Non enim
 pastor vnicus vocari potest: nisi qui solus pastor et semper
 est. sunt itaque verba hec sic intelligenda. Et seruus meus da-
 uid rex super eos: hoc est ipsemet qui eis rex erit, erit pa-
 stor vnus omnibus illis, ita quod post ipsum alter non succe-
 det, et ut hanc sententiam melius declararet propheta dice-
 re sequitur. Et habitabunt super terram quam dedi seruo
 meo iacob: qua habitauerunt patres vestri: et habitabunt
 super eam ipsi et filij eorum: et filij filiorum eorum vsq; in se-
 piternum, et postea subdit. Et dauid seruus meus rex eo-
 rum in perpetuum. Certum est ergo cum non perpetuum
 et eternum messiam vos dicatis quod propheta de ipso

intelligi non potest, sed de christo ihesu in se diuinitatez habente: et perpetuitatem, pro quo: et eritis mihi in populum: et ego ero vobis in deum, subsequenter ait, et hoc in terris vestris: vbi suum tabernaculum et sanctuarium in eternuz stabit. Huius autem rei per predicta signa certitudine data verificationis tempus assignat, dicens. Et factus est sermo dñi ad me dicens. Fili hominis pone faciem tuam contra gog, et reliqua, vbi narrat quod diebus illis quibus hec consumanda erunt: ponet deus in corde gog, scz antichristi permittetque ei, vt cum exercitu magno et forti cum proposito et intentione ad montes israhel veniendi: de partibus aquilonis recedat, pro quo dixit, Et circumagam te et ponam frenum in maxillis tuis et educaz te et omnē exercitum tuum et reliqua, vbi postea ait, Prepara et instrue te, et omnē multitudinem tuam que coacernata est ad te, et eris eis in preceptum. Post dies multos visi taberis in nouissimo annorum venies ad terram que reuersa est a gladio, et congregata est de populis multis ad montes israhel, et reliqua. Quis quidem gog, scz antichristus filius perditionis tandem erit contra quem potentiam suā deus magnis miraculis et prodigijs coram omni gente ostendet. Est autem hic speculatiōnis locus ante israhel congregationez: et suis terris reductionē seu postea aduentus huius eē debeat, nam id postea esse debere: per aliqua prophetam innuere videmus: per aliqua vero antea, cum enim, Hec dicit dominus deus, Nunquid non in die illo cum habitauerit populus meus israhel confidenter, scies et ventis, inquit, israhel in hierusalem existente, illum venturum esse prophetam ostendere videtur. Cum autem prophete discursum a principio sui vsqz ad finem consideramus ipsum oppositum demonstrare videmus, et hoc precipue per partem illam dicentez, Hec dicit dñs deus, nunc reducam captiuationem iacob,

Pars secunda

ex qua parte colligitur q̄ finita re gog israhel ad hierusalem
 reducetur cū mortuo gog dictum illud proferat. Et in hoc
 etiam quemadmodum suo loco deo duce videbitis. Zacha-
 rias conuenit. Doctores autem vestri super hoc claudica-
 re videntur. dicunt enim post exitum totius israhel seu ma-
 ioris eius partis a captiuatione id esse debere. Quod dice-
 tum si israhel ad hierusalem reuersione affirmare vult. nec
 rationi consonum est: neq; eius vestra opinione stare potest
 Nam si etiam iuda: prout prophetie testantur; in obsidione
 contra hierusalem cum ipso gog venire debet; non dubita-
 tur q̄ in hierusalem tunc stare non poterit. repugnant enim
 ipsum simul in hierusalem stare: et contra illum venire. Qua
 propter q̄ finitis misterijs gog vestra reuersio fiat. necessa-
 rio dicere debemus. et q̄ dictū illud videlicet. Nunqd nō
 cum habitauerit populus me⁹ israhel cōfidenter. scies et ve-
 nies de xpianis qui vere israhel nūc vocant loquatur. per-
 mittet enim cum hec consumanda erunt deus vt a christia-
 nis hierusalē habitetur. Qua de causa libenti animo vos
 antichristum secuti eritis. Et q̄ hec veritas rei sit. et q̄ ali-
 ter prophetia contradictionem implicaret nec cum zacha-
 ria conueniret ex eius discursu et modo loquendi ipsius in-
 dubitate colligitur. Nam cum de aduentu gog prima vice
 propheta mentionem facit tali modo loquitur q̄ pro chris-
 tianis clausulam illam. seruus meus israhel omnino dicat
 aperte ostēdit. inquit enim post dies multos visitaberis in
 nouissimo annorum venies ad terram que frustrata ē a gla-
 dio scz diuersarum gentium. nā quemadmodum rabi dauid
 ait diuersis temporibus a diuersis cū sui deterioratiōe do-
 minata est. Et similiter aggregata est de populis multis hoc
 est habitata. ita q̄ montes eius a pluribus deserti iugis fue-
 runt. nō autē hec scz hierusalem de populis. i. a populis vi-
 delicet christianis qui de pluribus populis sunt; ab his de-

De secūdo messye aduentu cviü

sertationibus educta est. ita q̄ in ea confidenter habitabūt
cōtra quos dicit propheta q̄ iste gog. scz antichristus qua
si tempestas. id est maximo impetu cum suo magno exercē
tu veniet pro quo subsequēter ait. In die illa ascendent ser
mones super cor tuum: et cogitabis cogitationē malam: et
dices. Ascendam ad terras absq; muro: venias ad quiescē
tes habitantes secure: vt diripias spolia. et inuadas preda
z vt inferas manum tuam super deserta que habitantur: et su
per populus qui congregatus est ex gentibus qđ pro chri
stiano populo dixit. et possidet possessiones et bona habitā
tes super vmblico terre. Unde saba deda et negociatores
tharsis qui tecum tunc venient. dicent tibi. Nūquid ad su
menda spolia tu venis: aut ad diripiendam preda z congre
gasti multitudinem tuam. vt tollas argentum et aurum. au
feras suppellectilem atq; substantiam: Quod dictum super
iudeis verificari minime potest. Non enim clausula illa. Et
hec de populis educta est. super eo verificatur. cum nisi po
pulus vnus sit. nec verisimile est q̄ in tempore adeo breui
tanta multitudo bonorum sibi coaceruare possit. ita vt sa
ba et deda et alij mercatores verba illa pro eis dicant. p̄
cipue cum illi qui ex vobis salui remanebunt: vt omnes p̄
phetie testant: pauci erunt. Ex quibus concluditur ad hoc
vt prophetia contradictionem non implicet: et a prophetia
zacharie non discrepet a christianis hierusalem tunc omni
no inhabitari qui israhel nomine nuncupantur. Et vos mi
sterijs gog consumatis ad ipsam reduci quod quidem ex
modo loquendi prophete permaxime confirmatur qui po
pulus meus israhel in clausula illa dicit: in fine vero. Nunc
reducam captiuationem iacob. vt ostenderet q̄ nō de vno
et eodem in principio et fine loquebatur. sed in prima scilicet
de christianis: et in secunda de vobis. quorum prophetijs
cruentis: veritateq; per dei gratiam vobis reuelata:

vniversalis reductio fiet. Quapropter et miserebor omnis
domus israhel; immediate subdit ad vniuersalem christi fi-
delium redemptionem atq; congregationem denotandam
Cum autem de eo quod vobiscum faciet deus vos digni
non sitis; sed pro sua gloria faciet, ideo prout supra etiam
dixit. Et assumam zelum pro nomine sancto meo. subsequen-
ter ait. Utinam ergo et veritatis vos capaces essetis. ita vt
infra tempus hoc tanta multitudo vestrum, tanta cecitate
et vestrorum rabi prauitate non periret.

Prophecia sexta.

Hebraea littera.

¶ **S**ebel. capitulo. ij. inquit. Tebaia abarechen
escpob et rubi gal col basar venibeu benebem
vbnodebem zicnehem balomot iebalemun ba
hurehem bezionot irru. vegam gal bagauadim
vegal hascesabot baiaim habemma escpob et rubi. vena
tatti mosetim basciamain vbaarez dam vaesc vetimerot ga
scian. bascemesc iebafeb lebosceb vebaiareab ledam lif-
ne bo ion adonai bagadol vebannoza. vebaia col ascer ier
ra bescem adonai immalet chi babar sion vbiuscialaim ti-
blie peleta caascer amar adonai vbassaridim ascer adonai
coze. chi binne baiaim habemma vbaget habi ascer ascia
et scierit iebuda viruscialaim vechibasti et col bagoim ve-
bozactim el gemec ieboscia fat veniscpatti ittam sciam gal
gammí venabalati israhel ascer pizeru bagoim veet arti bil
lelu. vegal gammí iadu gozal vaittenu baieled bazona ve-
baialda maberu basam vaistu. vegam ma attem li 302 vezi
don vecol gelilot pelascet bagemni attem mesciallemim ga
laiutim gomelim attem gaiai cal mebcra ascia gemulebem
beroscebem ascer caspi vzbani lecabtem vmahamadaí bat
touim hauetem lebebelebem. vbne iebuda vbne bieruscia

De secundo messye aduētū cix

laim mebartem liune hafeuanim lemagā harbīcam megal
gebulā. bīnneni megīraā min hammacom ascer mecartem
otam scīamma vebascīuott gemulehem berofciehem. vma
barti ⁊ benebē veet benotehem beiat bene. iebuda vmba
rum liseuaim el goi rahoc chi adonai dīber. chirru 3ot ba
goim cadescīu milbama bagīru bagībozīm igescīu iagaru
col ance hammilbama cortu ittehem leharauot vma zmero
eebē lirmabīm behallasc iomar gīboz anī. buscīu vauou col
bagoim missaūū venscbazu scīamma hanbat adonai gībo
rebi. tegoru veīagalū bagoim el gemec. ieboscīafat chī scīā
escīeu liscpot ⁊ col bagoim missaūū. scīlbu magal chī bascī
al cazir bou redu chī malea gat bescīu haīegauīm chī ra
ba ragatā. hāonīm hāonīz begemec hebaruz chī carou iom
adōai begemec hebaruz. scīemesc veiareab cadaru vecoba
nim asesu nogham. vadonai mīson isciag vmirnscīalam ite
ten colo veragescīu scīamaim vaarez vadonai mahse legā
mo vmaoz liune israel. vidagtem chī anī adonai elobehem
sci ben besion barcodsci vebaieta ieruscīalaim codese veza
rī lo iagauru ba god. vebata boīō habu ittefu hebarīm ga
fis vebageuagot relahna halau vebol afiche iebuda icle
bu maim vimagīan mībet adonai ieze vebīschā ⁊ nahal ha
scīttim. mīzraīm liscmana tībīe vee dom lemīdbar scēmama
tībīe mehamas bene iebuda ascer scīafebu dam nachī be
arzam. vibuda legolā tesceu vīruscīalaim ledoz vadoz. ve
nicchetī damā lo nicchetī vadonai scīohen besion.

Latina litter a

Latine Et erit post hoc effundam spiritus meum super
omnem carnem: ⁊ prophetabunt filij vestri ⁊ filie vestre: fe
nes vestri somnia somniabunt: ⁊ iuvenes vestri visiones vi
debunt. super seruos quoq; ⁊ super ancillas in diebus illis
effundam spiritum meum: ⁊ dabo prodigia in celo: ⁊ in ter
ram sanguinē ⁊ ignem ⁊ vaporem fumī. sol cōuertetur in
tenebras ⁊ luna in sanguinem: anteq; veniat dies domini

ni magnus & horribilis. Et erit: omnis qui inuocauerit no-
men domini saluus erit: quia in monte sion & in ierusalem
erit saluatio sicut dixit dominus: & in residuis quos domi-
nus vocauerit.

Capitulum. liij.

Quia ecce in diebus illis & in tempore illo quo conuertero
captiuitatem iuda & hierusalem. Congregabo omnes gen-
tes: & ducam in valle iosaphat: & disceptabo cum eis ibi su-
per populo meo & hereditate mea israel quos disperie-
runt in nationibus: & terram meam diuiserunt. Et super po-
pulum meum miserunt sortem. Et posuerunt puerum in pro-
stribulo & puellam vendiderunt pro vino ut biberent. Ve-
rum quid mihi & vobis tyrus & sidon & omnis terminus
palestinarum: Nunquid ultiones vos reddetis mihi: Et si
vltiscimini vos contra me cito velociter reddam vicissitu-
dinem vobis super caput vestrum. Argentum enim meum
& aurum tulistis & desiderabilia mea & pulcherrima intuli-
stis in delubra vestra. Et filios iuda & filios hierusalē vēdi-
distis filijs grecorum: ut longe faceretis eos de sinibus sy-
is. Ecce ego suscitabo eos de loco in quo vēdidistis eos: &
conuertam retributionem vestram in caput vestrum. Et vē-
dam filios vestros & filias vestras in manibus filiorum iu-
da: & vendabunt sabeis genti longique quia dominus lo-
cutus est. clamate ergo in gentibus sanctificate bellum: susci-
tate robustos. Ascendant: accedant omnes viri bellatores
Cōcidite aratra vestra in gladios: & ligones vestros in lā-
ceas. Debilis dicat: quia ego fortis sum. Erumpite & veni-
te omnes gentes de circuitu & congregabimini Ibi occumbe-
re faciet dominus robustos tuos. Consurgant & accendāt
gentes in vallem iosaphat: quia ibi sedebo ut iudicem omnes
gentes in circuitu. Adittite falces quoniam maturaui mesi-
sis Venite & descendite: quia plenum est torcular. Exibe

De secūdo messye aduentu cx

rant torcularia: qz multiplicata est malitia eorum. Populi
populi in valle concisionis: qz iuxta est dies domini in val-
le concisionis. Sol et luna obtenebrati sunt: et stelle retraxe-
runt splendorem suum. Et dominus de sion rugiet: et de hie-
rusalem dabit vocem suam. Et comouebuntur celi et terra
et domus spes populi sui: et fortitudo filiorum israel. Et sci-
etis qz ego dñs deus vester: habitans in sion in monte san-
ctimeo. Et erit hierusalē sancta: et alieni nō transibūt per
eam amplius. Et erit in die illa stillabunt mōtes dulcedinē
et colles fluent lacte. Et per oēs riuos iude ibunt aque. Et
fons de domo dñi egrediet: et irrigabit torrentem spinarum
Egiptus in desolatione erit et idumea in desertum pditio-
nis: pro eo qz inique egerint in filios iuda: q effuderūt san-
guinem innocentem in terra sua. Et iuda in eternum habita-
bit: et hierusalē in generationē et generationē. Et mūdabo
sanguinē eorū quē nō mūdauerā: et dñs amabit in syon.
Hec quoqz propheta pro vestra reductione per expec-
tatum a vobis messiam fienda a doctoribus vestris expo-
nitur. quā cū gog bellum precedere debeat. Mirabilia hec
que in propheta recitantur eo tempore fienda esse aiunt.
Cum autem precedentē pphetiam propheta hec sequat.
vt etiam ex praua eorum expositione permaxime patet: Ic-
circo in ea: prout in superioribus ipsorū expositionē recitādo:
pcedam. Dicunt. n. Et erit post hec ac si diceret Et erit in
nouissimis dieb⁹. hoc aut loquēdi modo vsus est ppheta:
quia Et scietis quia ego in medio israhel sum supra dixit.
Ut ostenderet q post hec. scilicet diebus illis scientia sic p-
fecta scietis q amplius nō peccabitis quēadmoduz esaias
etiam quia repleta erit terra scientia domini inquit. Effun-
dam spiritū meum super omnē carnē dictum hoc de israhel
tātummodo intelligit sicut. n. omnis caro alibi dicit qd nō
de omnibus animalib⁹: sed s boie tantū intelligit. sic et hic

Judeorum ex-
positio.

de israhel qui spiritus sanctum habere merentur: particula-
 riter loquitur. Dixit autem super omnem carnem ut magnos
 et paruos colligeret quemadmodum hieremias dixit. oēs
 enim cognoscent me a minimo eorum usque ad maximum ait
 dominus. Et cum spiritum meum inquit de spiritu scientie
 et intellectus loquitur. Quod quidem erit quia in ipsorum
 parte intellectiva virtus talis erit donec profetizent. non
 enim propheta bunt omnes dixit: sed tantum filij vestri et fi-
 lie vestre; Bene autem in spiritus effusione super omnem
 carnem vniuersaliter locutus est. Dixitque senes vestri et iu-
 uenes vestri non tamen omnes. Que quidem propheta in
 visione et somnis eis reuelabitur. Dicit insuper super seruos
 quoque et super ancillas in diebus illis effundam spiritus me-
 um. Et stabunt alieni et pascent oues vestras alibi habetur
 idem asserit hic propheta quod etiam super illis eo quia in ter-
 ris israhel stabunt et illis seruient: spiritus scientie et in telle-
 ctus erit. Verumtamen particulam istam. **E**ffundam
 spiritum meum super omnem carnem rabi salomon sic expo-
 nit videlicet super omnem cuius cor: sicut caro molle effici-
 etur iuxta ezechielis dictum. Et dabo eis cor carneum. Di-
 cunt deinde Et dabo prodigia scilicet diebus illis in celo et
 in terra. Nam pro occisionis multitudine in terram sangui-
 nem dabo in celo vero ignem et fumi vaporem. Hec autem
 prodigia super ruina gentium cum gog contra hierusalem
 venturum indicatiua erunt. hec tamen que de solis in te-
 nebras conuersione et lue in sanguinem propheta ait qui-
 dam volunt sic ut asseritur esse debere. de numero quorum
 est rabi abrahā aben esdra qui luminariū eclipses in signum
 et prodigium malorum que tunc erunt precedere debere
 vult. pro quo dicit Antequam veniat dies domini magnus et
 horribilis prophetam dixisse. **E**t rabi moyses vero cordu-
 bensis omnia hec in figuram et exemplum angustiarum et in

Rabi salomon

et dabo eis cor carneum

bulationū: que super gente gog venture erunt: dicta fuisse ait. Aliqui tñ sup israhel tpe illo hec verificāda eē asserunt quibus post tribulationes: lux in tenebris erit: et hoc añ die em ruine gog. qñ scz cum populis multis contra hierusalēz ad preliandū veniet et media pars ciuitatis in captiuitatez egrediet. hoc equidē tenebrositas magna et grandis angustia iude erit. oīs tamē q nōmē dñi tūc in bello illo inuocauerit saluus erit. in ipso vero ex israhel plures mali pibunt. boni autē et perfecti q inter eos reperientur salui erūt. Quare et in residuis quos dñs vocauerit dixit. quēadmodū eīa las ait. Et erit omnis qui relictus fuerit in sion et residuus in hierusalem: sanctus vocabitur omnis qui scriptus fuerit in vita in hierusalem. Erit autēz hoc in monte syon cū illuc gentes ascēdent. Quia. Ecce in diebus illis et tpe illo quod cōuertero captiuitatē iude et hierusalē. dies isti messie dies erunt. fecit autem de iuda et hierusalem tantūmodo mentiōnē. et si omnis israhel tunc reuertetur. Propterea quia d tribu iuda messias erit: et hierusalē imperij caput: necnō qz bellum gog ibi fiet. Cōgregabo oēs gentes: ut cū gog. scz tunc veniant: et eas in vallē iosaphat deducā. ibi em cōflictus erit: ibiqz super populo meo quē disperferunt: cuz eis disceptabo. et hoc p tito vespasianū et eius exercitū qui hierusalem destraxerūt: et populū captiū duxerūt. dixit. Quid quoqz mihi et vobis tyrus et sidon q vicini eratis: et populū meū adiuuare vos decebat. et tñ alios cōtra eos insurgere videntes: ut spolia spoliaretis et predaz duceretis: in eorum comitatu venistis. modo nunquid vltionem pro malo quod nunqz vobis feci mihi reddetis. si autē ex vobis ipsis cōtrame absqz causa vlciscimīni. sciatis quia cito velociter ego super caput vestrum vicissitudinem reddam: qui argētū meū et aurum tulistis: filiosqz iuda et hierusalē grecoz filijs vendidastis: ut de fimbriis eos lōge faceretis. Ecce. n.

ego de loco quo eos vendidistis suscitabo: et filios vestros et
 alias vestras in manibus filiorum eorum vendam: qui sabeis gene-
 ti longinquam vendabunt eos. Clamate hec in gentibus hoc est
 eas ad bellum hoc excitare: ita ut aratra sua in gladios con-
 cludant. et reliqua usque ad belli finem ubi concludendo ait. Et erit
 hierusalem sancta et alieni non transibunt per eam amplius. super
 dicto vestri aiunt quod quomodocumque res sancta: alienis et se-
 cularibus prohibita est. sic hierusalem erit quod alieni: ut ei noce-
 ant: per eam transire non poterunt. Et facta in gentibus il-
 lis consumatione magnis bonis in ea israel fructus erit. quod
 quidem bonum signavit propheta cum inquit. Et erit in die illa stil-
 labunt montes dulcedinem: et reliqua. ut ostenderet quod absque
 labore cuncta habebunt. Cum autem dixit propheta egiptus in
 desolatione erit: et idumea in desertum perditis: voluit ve-
 stri quod per egiptum ismaele intellexerit: et per idumeam romam
 dicunt. nam has duas nationes longo tempore dominum habuisse:
 que etiam usque ad tempus illud dominabuntur. Quod autem per
 idumeam romam intellexerit: ex eo patet. quia romanum impe-
 rium pro maiori parte idumeorum est. Et quibus eis nationes
 multe admixte sint: appellantur tamen sic pro principali eorum re-
 ge cesare qui idumeus fuit et alius qui ipsum in romano im-
 perio secuti sunt: et si hodierno die christiane legi adherent.
 Iste quidem due nationes sunt quod cum israel. scilicet iuda et beniamin
 apud eos captivis male semper egerunt. quod ultra alias persecu-
 tiones et flagella: quibus eos affligerunt: infinitum sanguinem ex
 eis in terram effuderunt. Et hac causa de predicti iude captivati-
 one principaliter propheta mentionem facit. quibus. nam. etiam decem tri-
 bus tunc reversure sint. si tamen sub horum potestate manserunt: nec fue-
 runt: sicut iuda et beniamin: ab eis afflicti. Clausula autem il-
 la in terra sua: potest de terra iude: seu de terra egipti et idumee
 indifferenter intelligi: quodcumque sit: iste due nationes desolate
 erunt. iuda autem et hierusalem in eternum stabunt. Super parte

cula vero illa. Et mundabo sanguinē eorū: dicūt vestri q̄ n̄ de argento ⁊ auro quod a iudeis gentes iste tulerunt: vendicatur⁹ est dñs: sed de sanguine eorū quē effuderunt: de q̄ nisi cum anima pro anima de illis sibi satisfaciet. q̄ si non in proprijs effudentibus hoc erit. erit saltem in filijs suis ab ipsis descendentibus. ita q̄ nulla via eos mundabit.

Quibus expletis dñs in seculū seculorū in syon cōmorabit

Haec igitur sunt que super hac prophetia vestri dicūt. que si bene considerabitis: non dubito summam eorum prauitatē percipietis. dummodo enī in vestra perfidia vos cōfirment: cōtradictiones infinitas implicare non curāt. Nam si bene memores estis: d̄ eo quod super dicto illo hieremie rabi dauid dixit. videlicet. Oēs enim cognoscent me a minimo eorū vsq̄ ad maximū: his que hic dicit: d̄ directo cōtra venire manifeste videbitis. Inquit enim ibi non esse intelligendum debere: tunc esse in sciētia oēs equales. eo q̄ id impossibile esse videntur: presertim q̄ suis maioribus eq̄les pueri sint. Sed solūmodo in timore domini oēs equales erunt. Ibi autem eandem hieremie sententiam allegādo oppositum illius quod ibi dixit. affirmat. inquit enim super ea particula. Effundam spiritum meum super omnem carnem: sic vniuersaliter prophetam esse locutum: vt magnos ⁊ paruos simul colligeret. quemadmodum hieremias etiam dixit. Omnes enim cognoscent me a minimo eorum vsq̄ ad maximum. Dicit quoq̄ super ea particula. Et scietis quia in medio israel ego sum. scz perfecta sciētia scietis. Preterea cum dabo spiritum meum: propheta ait. de spiritu sciētie ⁊ intellectus: ipsum scilicet intelligere affirmat. cuius contrarium: vt supra visum est: ibi probare nittur. Ultimum insuper malicie ⁊ prauitatis sue iste rabi abscondere non potest. cum dictum illud. Effundam spiritum meum super omnem carnem: de iudeis duntaxat

Confutatio eorum.

nomi dñi

Secunda pars

loqui vult. A pluribus enim prophetis: sicut vos non latet de opposito huius certificamur. Quod quidem ipsemet alias confessus est, immo presenti prophetia super ea parte dicente super seruos quoque et super ancillas in diebus illis effundam spiritum meum: ubi ipse ait quod etiam super illis spiritus scientie et intellectus erit. Non obstante quod per ipsum iudei tantum cum sibi seruientibus tunc in orbe toto remanerent: quod est omni veritati repugnans et contra omnium prophetarum dicta. Nunquid forte vir iste insensatos alios sic reputat quod subsequenti verba prophete dicentia Et erit omnis qui inuocauerit nomen domini saluus erit: non intelligant: quoniam de omnibus qui in bello illo dei nomen vocabant vniuersaliter loquuntur. Quapropter rabi Salomonis super hoc dicto expositionem meliorem iudico cum effundam spiritum meum super omnem cuius cor molle sicut caro efficietur inquit. Cum hac enim expositione dictum hoc Et erit omnis qui inuocauerit nomen domini saluus erit bene conuenit. Illi tales enim erunt quorum corda sicut caro mollia efficiuntur. Quamobrem: prout vera prophetia expositione patebit nomen domini inuocabunt. Ibi etiam qua de causa Et in residuis quos dominus vocauerit propheta dixerit dei auxilio videbitis. Habita tamen notitia primo quomodo pars illa. Et dabo prodigia in celo et in terra et reliqua intelligenda sit. **U**bi etiam rabi dauid malitia super ea particula dicente Quia ecce in diebus illis et tempore illo cum conuertero captiuitatem iude: et hierusalem detegetur. Nam dummodo contra christianos aliquid dicat si sine fundamento et ratione loquatur: non aduertit seu non curat. Quod quidem super particula illa. Et disceptabo cum eis super populo meo et hereditate mea israel per maxime ostendit: quam Lito Vespasiani qui vos captiuauit tantummodo attribuit, quasi innuere vel

Rabi salomon

Rabi dauid

let q̄ tantum descendentes ab ipso qui christianam fidem
 sectantur deus tūc punire habeat: & quasi de omnibus gē-
 tibus vniuersaliter propheta locutus non esset. & si pro ali-
 quo proposito ad aliquos circūuicinos particulariter de-
 scendat. cum Quid quoq; mihi & vobis tyrus & sidon & re-
 liqua inquit. vbi iste rabi dicit per egiptum ismaelem & per
 idumeam romā prophetam intellexisse. dilatando super ce-
 saris genalogia filatteria sua quod: prout alias declarauī:
 omni veritati contrarium est. **¶** Demum cum particula
 illam dicentem Et mūdabo sanguinem eoz quem non msi
 daueram pro sanguine vestro quem gentes effunderunt in-
 telligendaz esse ait. suo prauo itinere graditur. Nam si hec
 prophete intentio fuisset vltra q̄d alio modo loquēdi vsus
 esset: clausulam hanc iuxta illam dicentem Qui effuderunt
 sanguinē innocentem in terra sua posuiss; absq; hoc q̄ p̄tē
 illā. Et iuda ieternā habitabit & hierusalē in gnatiōe & gnati-
 onem interposuisset. Cum autem non sic fecerit signuz est
 q̄ de sanguine a iudeis in hierusalem effuso intellexerit: &
 non de sanguine quem ipsi dicunt. precipue cum egiptus
 in desolatione erit & idumea in desertum desolationis pro-
 pheta dicat. Certum est enim q̄ postquam desolationē vl-
 timam illis prophetauit ab alijs malis mūdato eis quicq;̄
 prodesse posset & per consequens dictum illud eis frustra
 applicaret. **¶** Ego autē cum christiana veritate propbetiā
 exponendo dico q̄ cum propheta iste pauca dixerit suisq;
 sermonibus breuis fuerit. nō enim nisi super locusta & hac
 v̄ra post antichristi bellū reductione ipsum p̄phetantem re-
 perimus. iccirco non videt̄ fuisse mysterium hoc p̄ ipsum si-
 cut p̄ aliquos alios p̄phetas ad plenū recitatum. Cū hoc
 tū adeo breuis nō fuit q̄ mysterij animam nō tetigerit & ea
 que p̄ alios exponunt̄ nō exposuerit Inquit. n. Et erit post
 hec quasi diceret & erit in nouissimis diebus: vt vestri autē

Catholica ex-
 positio

Secunda pars

quibus diebus vos ut saluos faciat deus visitabit. Effundam spiritum meum super omnem carnem que. s. post bellum gog remanebit. illi. n. purificati dispositi sic erunt ut in eos propheticum spiritus domini infundi mereantur. et hoc est quod Et profetabit filij vtri et filie vestre et reliqua propheta dixit. Que quidem effusio talis erit quod etiam super seruos et super ancillas quorum qualitas minima est infundetur. Cuius autem priusquam hec frant gog mysterium procedere debeat. ante aduentum cuius signa plura atque prodigia in celo et in terra: prout rabi abraham ait: apparitura sunt. ideo Et dabo prodigia in celo et in terra et reliqua propheta inquit Antequam veniat dies domini magnus et horribilis concludendo. et deinde dicit: et omnis qui inuocauerit nomen domini saluus erit: quia in monte syon et in hierusalem erit saluatio et in residuis quos dominus vocauerit. Per que verba ostendit propheta quod illi qui in illius belli fine saluandi erunt altera istarum duarum conditionum saluabuntur. Nam aut nomen domini ex seipsis inuocabunt aut dei uocatione indigebunt. Primam igitur conditionem pro christianis qui antechristum secuti fuerint dixit. Scient enim illi ipsos peccasse: ideo ex se ipsis pro peccati remissione domini nomen vocabunt. Secundam autem conditionem pro vobis expressit. quorum perfidia et cecitas tanta erit quod nisi deus sua misericordia vos vocaret peccatorum vestrum nunquam cognosceretis ita ut ex eo penitentia habita a deo veniam peteretis. vos. n. ut alias diximus: quod in christum egistis in peccatum non reputatis. Quamobrem antichristum sequendo deo iniuriam facere non putabitis. Ideo circo sua misericordia pro salute vestra indigentes. Et in residuis quos dominus vocauerit dixit. Quod autem christiani deperitis illis qui nomen domini non vocauerint ab illa ruina liberandi sint. ex propheticis processu manifeste colligitur. Nam gentes illas quarum ultimam ruinam prophetatur

De secūdo messiye aduentu cxiiii

propheta nomine vocat. ⁊ sunt ille que tanquam vicine in
vestra dissipatione ⁊ etiā desolatione vſe non sunt; Sed
pſaue ⁊ inimice vobiscum egerunt. he tamen sub christianis
fide non sunt. Certum est enim q̄ palistina egiptus ⁊ idu
mea que apud iudeam sunt; mabomettane fidei subiacent.
Circa id autem quod propheta hic facit quandoq; scilicet
absolute israhel nominando quandoq; vero ad iudam ⁊ hie
rusalem particulariter descendendo. volo intelligatis ipsius
illud fecisse; proprerea quia occisionis christi peccatum in
hierusalem a iudeis commissum fuit in quo decem tribus
invente non sunt. ⁊ cum sine huius peccati remissione sal
uatio vestra ⁊ reductio fieri nunq; posset. ideo belli discen
su finito ⁊ antichristi ac aliarum gentium conflictus cōclu
dendo propheta ait. Et iuda in eternum habitabit ⁊ hieru
salem in generatione ⁊ generatione. Cuius causas assignā
do Et mundabo sanguinem eorum quem non mundaue
ram consequēter ait. Quod dictum ad xp̄i sanguinez que
iudei in hierusalem effuderunt refertur; a quo tempore illo
deus vos mundabit; quod ante illud non fecerat. Quibus
expletis asserit propheta deum in syon morari debere: qđ
idem est qđ dicere quia in ipsa cognitus erit. Cum au
tem subsequens propheta amos super hoc mysterio in sui
libri fine paucis se expediat; iccirco hac cum propheta dic
ta sua annectere volo. Inquit enim *Batom habu achim ⁊
succat dauid hannoselet vegadarti ⁊ pirzhebē vebarisotau
achim vbnitiba chime golam. lemagan trefciz ⁊ sceerit edō
vehol hagogim ascer nicra scemē galebē neum adonai gōse
zot. binne tamim bai neum adonai venigasc borese bacco
zer vedoreh ganauim bemosceh bazarag vebetisa hebai
gasis vehol hagebagot titmogagna. vesciauti ⁊ sceut gam
ni israhel vbanu garim nesciammot veiasciauu vena*

Propheta
Amos

Hebraea littera.

Secunda pars

tegu cheramin vesciatu et ienam vegasu galmotveabelu ⁊
piriam. vntagtim gal admatam velo innatesciu god megal
admatam ascer nadatti labem amar adonai elobeba.

Latina littera.

Latine. In die illa. Suscitabo tabernaculum dauid
quod cecidit: ⁊ iſtaurabo ruinas suas: ⁊ partes ei⁹ eiectas
releuabo: ⁊ reedificabo illud: sicut in diebus antiq̄s: vt pos
sident: reliq̄as idumne: et omnes gentes: eo quia inuoca
tum est nomen meū super eos: dicit dñs faciens hec. Ecce
dies venient ait dñs: ⁊ comprehendet arator messorum: ⁊
calcator vuartum mittentem semen ⁊ stillabunt montes li
quorem: ⁊ omnes valles liqueſient. ⁊ conuertam captiui
tatem populi mei israhel. et edificabunt ciuitates desertas
⁊ inhabitabunt ⁊ plantabunt vineas: ⁊ bibent vinum eorū
⁊ facient hortos: ⁊ comedent fructus eorum: ⁊ plantabo
eos super humum suam: ⁊ non euellent vltra de terra sua:
quam dedi eis: dicit dominus deus tuus.

Propbetie ex
positio

Que quidem verba cum pauca sint. et satis clara pau
ca indigent declaratione. Attamen partes duas in ea neces
sarias indigestas amittere equū nō ē. proposito tamen esse
hanc simul cum alijs vestram salutem in nouissimo predi
centibus enumerandam. ⁊ si in aduentu messie per vos ex
pectati doctores vestri ipsam verificandam esse dicant.
Prima itaq; pars ipsius est illa qua in die illa suscitabo ta
bernaculum dauid. quod cecidit. propheta inquit. Quam
quidem pro regno dauid vestri exponunt: dicentes. exem
plariter in ea prophetam esse locutum. sic enim populus su
um rex protegit. sicut sub se existentes tabernaculus coope
rit. Quorum dictum si vero messie attribuerent: verissimū
est. Certum est enim q̄ pro tabernaculo regnum dauid: vt
ipsi aiunt: Propheta hic intellexit. Quod quidem eiectus
appellat: non q̄ de se eiectum sit. Sed in quantum illos
pro quibus primo ⁊ principaliter edicatum fuit: nō ptegit

Et vt ostenderet illud de toto ruīnatum non eē: et instaura-
 bo ruīnas suas et partes eius ciectas releuabo inquit.
 Quāuis enim tabernaculum hoc. scz xps ihesus dauid fili-
 us: vsq; tunc vos non protexerit. protexit tamē alias gen-
 tes que fidem suam receperunt: ita q; ruīnam dici non po-
 test. Ut autem vniuersalem reductionem vestram predice-
 ret: concludit et dicit. Et reedificabo eum: sicut in dieb; an-
 tiquis. Hoc est sicut diebus dauid qui super omnē israhel
 etiam decē tribubus dominatus ē: qui etiam vt vestri aiūt
 super idumea alijsq; circūvicinis gentibus dominium ha-
 buit. ita q; quemadmodum ipsi referunt: et bene in idumea
 presides dauid constituit. pro quo: vt possideant reliquias
 idumee: et omnes gentes: propheta inquit. Cuius causam
 assignando. Eo q; inuocatum sit nomen meum super eos:
 subsequenter ait. quod dictum: prout vestri aiunt: sic intel-
 ligendum est. videlicet pro eo q; super eos. scilicet super iu-
 deos nomen meum vocatum est. ideo idumee reliquias: et
 alias gentes possidebunt. Et hec est secunda pars quā de-
 clarandam esse dixi: qua quidem doctores vestri suis expo-
 sitionibus et dictis: suam fidelitatem ostendunt. scitis enim
 q; pro eoz proposito: vt per idumeam roma intelligat ve-
 rificare pluries conati sūt. et tamē hic territorio vestro esse
 idumeam vicinā: ingenue fatentur. Ex modo insuper loqn-
 di prophete colligimus q; sua misericordia deus hec vobis
 cum faciet. non autem q; a vobis ipsis recognoscamini. et
 hoc ex eo quia in persona dei tanq; agentis loquitur.

Propbetia septima

Bdías propheta hac vnica pphetia se expedi-
 ente. inquit. Hazon gouadia co amar adonai
 elohim leedō scemuga sciamagnu meet adonai

Hebrea littera.

Pars secunda

vezir bagoim scullab cumu venacuma galeba lammilba
 ma. binne caton nedactiba bagoim bazuf attra meod. zedō
 libeba hīscieba sciobeni bebaque selag merom sciuto omer
 belibo mi ioziden iarcz. im tagbiba cannescer veim ben co
 bauim sim chinneba miscam oziteba neum adoni im gan
 nauim hau leba im sciodede laila eb nidmeta halo igneuu
 daiam im bozerim bau lab halo iascira goletot. eb nehpesu
 gesau nligu mazpunau. gad hageuul scille huba col ance
 berdiehiabsciuba veibelu leba ance scelomeba labmeba
 lasimu mazoz tabteba en teuuna bo. hale baiom babu ne
 um adonai vebauadi habamin meedom vibuna mebar
 gesau. vebattu gibozeba teman lemagan iccarat isc mebar
 gesau miccatel. mehamas abiba tagacou tebasseba buscia
 venibratta legolaz. beiom gamodba minneged beiom sce
 not zari belo venobrim bau scegarau vegal hieruscialaim
 sadu gozal gam attra caabad meem. al tere beiom abiba be
 lom nobzo veal tismah liune lebuda beiom ebdā veal tag
 de piba beiom zara. al tauo besciagar gammi beiom etam
 veal tere gam attra beragato beiom eto veal tisciana behe
 lo beiom eto. veal tagamod gal bapperte lehabut et peli
 tan veal tasger seritau beiom zara. chi carou iom adonai
 gal col bagoim caascer gasita iegase lab gemulcha iasciu
 berofceba. chi caascer scetiten gal har codsci isctu col ba
 goim sauiu vesciatu velagu vebaiu chelo haui. vbar sion
 tihise peleta vebaiu codescveiaresciu bet tagacou et mozas
 cehem. vebaiu bet tagacou esc vuet ioseph lehana vuet ge
 sau lecase vedalecu bahem veabalum velo ihie sarid leuet
 gesau chi adonai diber. veiaresciu hannegeu et har gesau
 vebascefela et pelistim veiaresciu et sede effraim vuet sede

Et non debebas letari super filios iuda in die perditionis eorum; et non debebas magnificare os tuum in die angustie. Neque debebas ingredi portam populi mei in die ruine eorum; neque debebas despiciere malis eius in die vastitatis illius. Et non debebas emitti aduersus exercitum eius in die vastitatis illius. neque debebas stare in exitibus: ut interficeres eos qui fugiebant. neque tradere reliquos eius in die tribulationis: quando iuxta fuerit dies domini super omnes gentes sicut fecisti: fiet tibi: retributio tua reuertetur in caput tuum. Quomodo enim bibisti super montem sanctum meum. bibent omnes gentes iugiter: et bibent et absorbebunt: et erunt quasi non sint. Et in monte syon erit saluatio. et erit sanctus. Et possidebit domus iacob ignis: et domus ioseph flama: et domus esau stipula. Et succendetur in eis: et deuorabunt eos: et non erunt relique domus esau. quia dominus locutus est. et hereditabunt hi qui habitant partem australem montis esau et planities philistin: et possidebunt regionem ephraim et regionem samarie. Et beniamin possidebunt galaad. et transmigratio exercitus huius filiorum israel: que est in chananeos usque ad zarphat: et transmigratio iherusalē que est in sepharat: possidebunt ciuitates austri. Et ascendent saluatores in montem syon iudicare montem esau. et erit domino regnum.

Iudeorum expositio

Hic propheta: quemadmodum vestri aiunt: ad duo tantum mysteria suum sermonem extendit. nam ad idumee ruinam: et ad iudeorum consolationem. Doctores autem vestri in vtrisque erant: dicentes per idumeam romam intelligi. Quod quidem impossibile est iam pluries ostendi. Et prophetia in aduentu messie a vobis expectatiue verificandam esse. que per consolationem vestre ad christum reductionis: post antichristi bellum: sicut alie sibi similes: dicta est. Quod per plures eius partes manifeste colligitur. inquit enim. Cum iuxta erit dies domini super omnes gentes. Necnon. Et in modo

De secūdo messye aduentu cxvii

te sion erit saluatio. Et erit domino regnum. Quibus cum tribus iohelis dictis super hoc proposito: propheta cōcor dat dicentibus. Et conuocabo omnes gentes. Et quia in monte syon: et in bierusaem erit saluatio. Et dominus morabitur in syon. Et sic patet prophetam: tot et tanta mala aduersum edom prophetaisse: ita q̄. vsq; ad ultimam desolationem. Propterea quia cum iudeis non seruato fraterno amore: pessime egerunt. Quod quidez a pluribus alijs prophetis etiam habetur.

Et hac autem propheta narrat propheta in hec mysteria saluatores interuenire debere. cum. Et ascendent saluatores in montes sion iudicare montem esau. inquit. Quod dictum messie et sotijs eius vestri attribuunt: intelligentes pro sotijs eius: septem pastores: et octo primates hominū a michea. iij. nominatos. Qui recte sentirent si pro messia christum ihesum: et pro pastoribus et primatibus hominū apostolos aliosq; sanctos eius intelligerent. Hi enim pro electorum salute et malorum damnatione tempore illo xp̄i assessores erunt. Post quod erit domino regnum totius scilicet orbis: prout vestri cum zacharie auctoritate aiunt. qui. Et erit dominus rex in omnem terram capitulo ultimo inquit. Cognoscent enim omnes tunc: quia ipse solus verus messias deus et homo est. Ex quibus manifeste videtur quomodo vestri ipsis inuitis: vt prophetiaz scōm verum eius sensum exponant: ducuntur. Nam si sic q̄ domino regnum tunc erit: non ergo alteri messie in se diuinitatem non habenti: qualem vos imagiatis: esse poterit. Sed tali messie qui diuinitatez habebit scz christo saluatori erit.

Sequitur propheta octaua.

Catholica ex
positio

¶ Pars secunda

¶ Prophetia octava

Hebraea littera.

¶ Icheas capitulo. iij. Inquit. Tebasa baabarit
 baiaim ihie bar bet adonai nabon berosc be-
 harim venissa migebagot venaharu galau gam-
 mim. vebalehu goim rabim veameru lehu ve-
 nagale el'bar adonai veel bet elobe tagacou veiozenu mi-
 deraba veneleba beozehotau chi mizzion teze toza vduar
 adonai miruscialaim. vesciafat ben gamim rabim vebobiab
 legoim gazumim gat raboc vebitetu barnotebe leittim va
 banitotebem lemazmerot velo isu goi el goi hereu velo il-
 medun god milbama. veiasceuu isc tabat gafno vetabat te
 enato veen mabarit chi si adonai zeuaot diber. chi col ha-
 gamim ielehu isc bescem elobau veanabnu neleb bescem
 adonai elobenu legolam vaged. Baiom babu neum ado-
 nai ofesa azzolega vebannidaba acabeza vaascer baregoti
 vesanti z bazzolega liscerit vebannebelaa legoi gasu vma-
 lab adonai galebem bebar syon megatta vegad golam.

Latina littera.

Latine. Et erit in nouissimo dierum: erit mons domus
 domini preparatus in vertice montium z sublimis sup. col-
 les: z fluent ad eum populi. z properabunt gentes multe: et
 dicent. Venite z ascendam⁹ ad montem dñi: z ad domum dei
 iacob: z docebit nos de vijs suis. z ibimus in semitis suis:
 quia de syon egredietur lex: z verbum dñi de hierusalē: z iudic-
 abit in populos multos. z corripiet gentes fortes vsqz in
 longinum: z cōcidēt gladios suos in vomeres: z hastas su-
 as in ligōes: z nō sumet gēs aduersū gētē gladii: z nō dis-
 cēt ultra belligare. Et sedebūt vir subtus vitē suā. z sub-
 ficā suā: z nō erit q terreat. qz os dñi exercitus locutus ē. qz
 oēs ppli ambulabūt vnusqz in noie dei sui: z nos ambu-
 labimus in noie dei nostri in seculi seculi. In die illa dicit
 dñs. Cōgregabo claudicatē: z electā colligā: z quā afflixerit

De secūdo messye aduentu cxviii

ram. Et ponā claudicantē in reliquis: et eā que laborauerat in gentē robustam: et regnabit dñs sup eos in monte syon: ex hoc nunc et vsq; in eternum.

¶ Hanc pphetiā et o-
ctoies vestri tpe messie a vobis expectati verificādā eē ai-
unt. dicuntq; omnē subsequentē discursum vsq; ad partem
illam. Audite que dñs loquitur inclusiue cum verbis hui⁹
prophetie colligantiam habere. Quia quidē eo mō proce-
dunt quo vnscuiq; spiritum habenti: eorum iniquitatē ma-
nifestam faciunt. Nam solita praua cautela: prophetiam ex-
ponentes: id quod pro suo proposito facit figuratiter acci-
piunt. Et illud quod contra falsam eorum opinionē venit:
aut iniqua expositione repellunt: aut indeclaratum amittūt

Judeorum ex-
positio.

¶ Dicunt itaq;. Et erit in nouissimo dierum. hoc est die-
bus messie. Erit mons domus domini preparatus: et subli-
mis. non materialiter: ita q; altior q̄ nunc est: efficiatur.
Sed exemplariter propterea quia a gentibus illuc: vt deo
seruiant: venientibus exaltabitur. Et hac quidem figura
vñs est propheta: eo quia gentes dñs suis super sublimi-
bus montibus seruire solent. Que tamen vere deo dum-
taxat tunc seruient. et montem hūc super omnes alios mō-
tes: et colles honorabunt. ita q; ipsarum multe properabūt
et alteri dicent. Venite ascendamus ad montem domini: et
reliqua vbi ait. Quia de syon egredietur lex et verbum do-
mini de hierusalē. que quidē verba pphete et nō gētū sūt.
quasi diceret. ex eo quia lex et mandatum cunctis gentib⁹
egredietur. Idcirco venite ascendamus ad montem domi-
ni dicent. Huius autem legis doctor messias erit. pro quo
Et iudicabit inter gentes multas. inquit. Et hac de causa
clausulam hanc exponentes. dicunt. Et iudicabit ille scilicet
qui iudicaturus est. qui quidem messias rex erit. qui et-
iam super omnes populos dominabitur. eosq; sic corrip-
et: quod inter eos bellum vltra non erit. neq; etiam belli-

eos instrumentis amplius indigebant. Quamobrem gla-
 dios suos in vomeres concident. et quilibet subtus vitē su-
 am: et ficum suā absq; timore sedebit. Quia omnes populi
 ambulabunt unusquisq; in nomine dei sui. scz post bellum
 gog; eo quia ad veram viam non reducentur. Nos autē do-
 mus israhel in noīe dñi dei nrī i eternū ambulauim⁹. q̄uis
 enim templū destruetur: et de terra nostra captiui facti erū-
 mus; non propterea alieno deo seruiemus. In die illa su-
 pradicta. s. congregabo claudicantem videlicet israhel: quā
 tanq̄ infirmus: et claudicans in captiuatione repntat. qui
 etiā em̄ in angustia existit: quasi claudicās dici pōt. Et po-
 nam claudicantē in reliq;as: ita scz q; in captiuatione penitus
 non consumetur: faciamq; vt tempore illo ad terras suas
 reuertatur. Et hec igitur sunt que super recitata prophe-
 tia: vestri aiunt. sed eorum sequentes opinionem: ad alios
 ra procedunt. dicuntq;. Et tu turris gregis: turris filie sidō
 vsq; ad te vēiet: et vēit potestas prima regnū filie hierusalē
 que qdem turris dicit q; turris dauid est: et gregis turris
 eā appellauit: eo quia: quēadmodum plerisq; i locis habet
 israhel qui ouium greges nuncupantur: in hierusalem que
 regni israhel caput erat tanq̄ grex in ouile congregabant.
 Replicauit autem id propheta diuersis dictionibus pro ma-
 iori rel corroborazione. Rabi vero salomō dicit q; pro tur-
 ri gregis templum propheta intellexit. Nunc quare vlul-
 las vlulatu. Nunquid rex non est in te: an consiliarius tu⁹
 perijt: quia comprehendit te dolor. sicut parturientem. Et
 hoc dicto Rabi dauid dictionem illam nunquid amonet.
 dicitq;. Nunc tu hierusalem quare vlulas vlulatu. eo quia
 a terra tua de proximo captianda sis. Amen dico tibi q;
 id facere non debes. sed de die solati tibi promissi recorda-
 ri: et quāns nunc rex in te non sit. scias q; rex et consiliari-
 us tuus dominus deus est. qui et si faciem suam a te nunc

Rabi salomon

Rabi dauid

abscondidit: adhuc redimet te ⁊ de tua captiuitate te congregabit. Sed rabi salomon clausulam illam dicentem. Nunc quare ululas ululatu. sic legit. videlicet. Nunc quare affotiādo affotias te. **D**oles ⁊ fatagis filia syon quasi parturicens: quia nunc egredieris de ciuitate et moraberis in agro: ⁊ venies vsq; ad babylonem: ibi liberaberis: ibi redimet te deus de manu inimicorum tuorum. hoc dictuz quasi imperatiue loqueretur a vestris exponitur. Dicunt enim **D**ole tu et fatage filia syō super peccato tuo. eo quia propter illud de ciuitate tua egredieris. Non putes tamē q; in agro moraberis: ita q; spes tua deperdita sit. quoniam am vsq; ad babylonem dumtaxat captiuam venies. ⁊ hinc post paucos dies liberaberis. **E**t nunc congregate sunt super te gentes: que dicunt condemnabitur: ⁊ aspiciet in syon oculus noster. partem hanc volunt vestri ad messie tēpus referri. voluntq; dictione illa nunc: pro rei certitudine prophetam vsam fuisse. necnon ⁊ per gentes has exercituz gog intellexisse: a quibus dicūt q; verba hec tunc eribunt. videlicet. Nunc condemnabitur syon de peccatis suis: et modo tali destruetur: q; oculus noster in eam aspiciet: ⁊ de ea id quod capimus: videbimus. Ipsi autem non cognouerunt cogitationes domini: nec consilium eius intellexerunt: ita vt considerent propter quid: vt contra hierusalem venirent: eos excitabit. putant enim destruere ipsam et desolare: necnon ⁊ spolia multa detrahere. **D**eus autem ipsos ibi congregabit vt ab israhel triturentur: quemadmodum manipulus aree ad triturandum congregatur. **Q**uare sequitur. Surge ⁊ tritura filia syon: quia cornu tuum ponam ferreum: et vngulas tuas ponam creas. ⁊ comminues populos multos. Et cum bona illa ibi remanentia: deo tunc consecranda sint. ideo subdit. Et sanctificabis domino rapinas eorum: et fortitudines eorum domino vnuer-

Rabi salomon

Rabi dauid

se terre. Nunc circundaberis filia digna circundari: obsidionem posuit super nos in virga percutient super maxillam iudicem israhel. Pars hec a rabi dauid cum superiori pposito sic colligatur. dicit eniz nunc scilicet tunc. id est tempore gog: tu israhel ab hoste circūdaberis: propter quā circūdationem vocaberis: seu vocari poteris filia circūdata. obsidionem enim posuit super nos gog cum toto exercitu suo. et in virga percutient super maxillā iudicē israhel. nam vt zacharias cap. viij. ait: media pars ciuitatis in captiuitate egredietur: inter quas iudices et magni dñi erūt: qui ab illis in maxilla deridendo percutientur. Rabi vero salomon hoc in loco aliter procedit. exponit enim illud pro hoste chaldeorum qui contra hierusalem tunc venturus erat dicens. Nunc q̄ israhel propter peccatus quod superauit in angustia existit. Tu scz filia chaldeorū ab hoste tuo stipata: letaberis. hoc est letari potes. nūc eniz in ponēdo super nos obsidionē quam posuisti: appetitus tuo satisfacies. Huius autem causa est: o inimice: quia in virga percutient super maxillā iudicem israhel. hoc est pro eo q̄ iudices suos israhel deridendo super maxillam percutierunt: victoriam hanc super nos habebis.

Et tu betlehem effrata et reliqua. Hec prophetia vsqz ad partem illam. Et erit iste pax exclusive: in superioribus declarata est. fuit eniz prime partis prophetia decima: vbi ad partes istas circumstantes declarandas animum meum non appuli. propterea qz ad partem hanc secundam. vt vidistis pertinent. Descēdens autem nunc ad partē illā dicentē. Et erit iste pax et reliqua. dico doctores vestros ipsam sic exponere. nam Rabi dauid eā ad messiam referēdo. inqt. Et erit iste pax loco enim metus quo in pñti metuētes sumus. de assirio qñ venit in terrā nostrā: et qñ calcat in domibus nostris. iste scz messias erit nobis pax: ita q̄ inimicū ultra nō timebim⁹. fle.

Rabi salomon.

erit autem sententiam dicendo q̄ pacis causa erit: eo quia cum gentibus pacē loquetur. Facietq̄ q̄ inimicus in terram israhel non veniet. Et casu quo tunc veniret: prout hodie die rex assiriorum facit: suscitabimus super eū septē pastores: et octo primates hominum qui illis obstabūt: eūq̄ q̄ cōvincent: ita q̄ tute viuemus. Hi quidem pastores et primates: duces et principes messie regis erunt. Nominavit autem eos sub hoc numero septem et octo. eo quia numerus multitudinis significatiu⁹ existit: et est q̄ plures ⁊ plures diceret. Rabi vero salomon loquitur hic ac si. Et erit hec pax propheta dixisset. inquit enim. Et erit hec pax integra scilicet ⁊ firma absq̄ interruptione assirū cum venerit in terram nostram. i. si tunc. sicut nunc: in terram nostras venire contigerit. suscit. binus enim super eum septē pastores et octo primates hominum: quos in libro quodam vocato sota: doctores thalmut nominasse dicit. sed pro dicti eorum verificatione asserit rationem se non videre. Et confringent terram assur in gladio: ⁊ terram nembrot in frameis suis. pastores scilicet ⁊ principes isti. eorum enim potentia illas suis armis expugnabunt. nominavit autem has duas gentes solummodo. quia iste due hierusalem destruxerunt. Et liberabit ab assur cum venerit in terram nostras ac si diceret. Et liberabit messias iste nos ab assur: interficiendo ipsum: ⁊ hoc propterea. quia venit in terram nostras. Et erunt reliquie iacob in medio populorum multorum quasi ros a domino: ⁊ quasi stilla super herbam: que non expectat virum: ⁊ non prestolatur filios hominum. Super hac pte dicit vestri q̄ reliquie iacob: que p̄ purificationē in eis factā remanebūt. erunt in medio populorum multorum: qui super hierusalem cum gog congregabuntur quasi ros qui non ab homine: sed a deo tantum expectatur. Nam quem admodum ros ⁊ stilla non nisi a deo expectatur sic ⁊ israhel

Rabi salomon

Rabi david

Secunda pars

tempore illo non nisi in dominum sperabit: qui ab illa multitudi-
tine populorum ipsum saluare poterit. Et erunt relique
iacob in gentibus in medio populorum multorum quasi leo
in iumentis siluarum. et quasi catulus leonis in gregibus pe-
corum: qui cum transierit et cōculcauerit et ceperit: nō ē q̄ eru-
at. Hanc similitudinem dicunt vestri ante exerciti gog des-
tructionem in vobis verificandā esse. ex quo asserunt esse
destructionem illam per vos fiendam qui inter populos il-
los quasi leo et catulus eritis. quemadmodum enim anima-
lia cuncta siluarum ab istis cōculcantur: sic et vos populos
illos vsq; ad vltimum destruetis. pro quo subdit Et exalta-
bitur manus tua super hostes tuos et reliqua. Et erit in die
illa dicit dominus: Auferam equos tuos de medio tui: et
disperdam quadrigas tuas. hoc dictum dicunt vestri post
bellum gog verificandum esse. tunc enim equis et quadri-
gis non indigebitis: quia in pace et tranquillitate manebitis.
Qua etiam de causa ciuitates terre tue perdam. et omnes
munitiones tuas destruiam. ¶ Doctores autem thalmut
dicunt q̄ hec tūc deus faciet: propterea quia salubrius est
in villis q̄ in ciuitatibus morari. Et auferam maleficia de
manu tua: et augures non erunt tibi. eo quia ad bene viuen-
dum eos reducam. et perdere faciam sculptilia tua: et statu-
as tuas de medio tui et non adorabis ultra: et reliqua que
nota sunt. dicunt autem clausulā illam Et conteram ciuita-
tes tuas posse aut pro proprijs ciuitatib; intelligi. aut pro
inimicis. Nam dictio illa gareba hebraice vtrumq; signifi-
catum habere potest. Et facias in furore et indignatione in
omnibus gentibus que non audierunt hoc est que legem
meam non receperunt. ¶ Hec igitur sunt iudei viri que
super hac prophetia doctores vestri aiunt. Quorum dicta
si bene considerabitis: nō dubito quod sicut ego de eis sen-
tio ita et vos sentietis. Et autem ad hoc vobis viam aper-

Doctores thal-
mut.

Confutatio eo-
rum.

De secūdo messye aduentu cxxi

riam volo; dei inuocato auxilio; per aliquas notiores ipso-
rum partes sermocinando discurremus. quibus etiam spe-
ro vos magis dispositos reddere; ad veram prophetie sen-
tentiam; que postea vobis occurret; recipiendū. ibiq; q̄ plu-
rime partes que hoc discursu non tangentur; aperte pate-
bunt. Dico itaq; q̄ per id quod super ea parte Erit mōs
domus domini a vestris dicitur; habetur expresse qualiter
tempore conuersionis vestre erit ad seruitta vnus dei vni-
uersalis gentium conuersio. quod quidem etiam super par-
te illa Et properabunt gentes multe ⁊ reliqua replicant.
Cuius contrarium asserunt per eam particulam Quia om-
nes populi ambulabūt vnusquisq; in nomine dei sui quem
admodum loco suo manifeste patet. vbi etiaz per subsequē-
tia verba dicentia Nos autē ambulabimus in nomine do-
mini dei nostri in eternum; alius errorem patefaciunt. dicit
enim q̄ q̄uis de terra sua iudei captiui sint; nō p̄pter hoc
deo alieno seruiēt. Ex quo de vestra in hac captiuitate cō-
stantia se lactare volunt. Vos tamen scitis quia de tempō-
re illo; cum perfectam notitiam veritatis habebitis; verba
illa determinate loquuntur. Cumq; clausulam illam Con-
gregabo claudicantem volunt eo modo quo dicit pro Isra-
bel intelligi eos. Aliqua ratione moueri non video. licet.
enim de vestra claudicatione ibi propheta loquatur; nō ta-
men ad sensum per eos assignarum loqui potuit. Nam si p̄
corporali lapsu exemplum propheta dare voluisset; id cum
alio genere morbi magis corporeo explicasset. Unde q̄ d̄
spiritali claudicatione locutus sit; quemadmodū suo loco
deo duce patebit dicere conuēientius est. Considerate in-
super obsecro quot v̄s partem illam Nunc quare vlulas
vlulatu ⁊ reliqua peruertere conantur. Nam rabi danid re-
mouet eam litteraz be que dictioni illi meleb latine rex ap-
ponitur. que quidem be apud bebraicaz linguam be basce

Consutatio ra-
bi danid

Pars secunda

Confutatio rabi
bi salomonis,

la nuncupatur. et ideo quod nunquam latine significat. ipse tamen prophetam affirmatiue loqui vult quasi Rex non est in te absolute dicit. Et non obstante quod totum residuum prophetie quemadmodum suo loco videbitis admiratiue loquitur Nec non et dictionem illam in hebraice latine si que quod ponitur clausule ille: Consiliarius tuus perit. remouet. Et ultra hec dictionem illam perit amouet. Ex altera quoque parte super verbis prophetie verba multa superaddit. que si bene considerentur sensui prophetie consentanea minime iudicantur. **C** Part quoque modo et rabi salomonis expositio praua dicit potest. quoniam terminis illis Quare vlulas vllatu. proprium et verum significatum non dat. Scitis enim quod secundum ipsam lamia taregireag propheta dixisset. Unde parte vna prophetie peruersa ad aliam insufficienter exponendum necessario coguntur. Nam subsequentem partem dicentem Doles et satagis filia syon et reliqua imperatiue exponunt. Ubi etiam adiciones plures faciunt: que tamen cum omnibus illis non bene aptatur: prout de se patet quemadmodum etiam vera expositione clarius manifestabitur. Et hoc processu procedentes super ea parte dicente Nunc circumdaberis filia digna circumdari et reliqua. suam peruersam opinionem rabi dauid clarius ostendit. Nam id quod super ea dicit: sensui prophetie consentaneum minime est. non obstante quod clausulam illam dicentem singulariter Iudices israel: ipse in plurali iudices legit. **O**pinio autem rabi salomonis super parte hac et si eam dictionem iudice etiam ipse in plurali accipiat. attribuatque dictum illud Nunc circumdaberis et reliqua. chaldeorum hosti: est tamen super residuo prophetie veritati magis consona prout suo loco deo duce patebit. ubi etiam intelligetis propter quod prophetia hec de aduentu messie videlicet Et tu betles efra ta hic a propheta interposita fuit, qualemque inter se colligam

Confutatio rabi
bi dauid

Confutatio rabi
bi salomonis,

tiam habeant. necnon et in quibus prophetie partibus vestri
 veritati adherent: sibi videbitis. Sed presentis prophetie pres-
 suz sequēdo dico doctores vestros in eo sic se gerere quod mi-
 roz immo nescio quo vultu talia calamo scribere presump-
 serunt. Dicunt. n. quod reliquie iacob que post eius purificati-
 onem remanebunt: erūt in medio populorum cum gog veni-
 entium quasi ros a dño. Pari quoque modo dicūt quod quasi
 leo in sumētis siluarū tunc erūt. ita quod populos illos vltima
 destructione destruēt. dicūt p̄terea eaz similitudinē de roze
 et stilla prophetaz p̄becisse. quod quēadmodū hec nō nisi a dō
 sperantur. sic et vos eo tpe non in alium quā in deuz sperabi-
 tis. Partē insup illā dicētem Et erit in die illa dicit dñs:
 auferaz equos tuos de medio tui: et reliqua. dicūt post bel-
 luz gog verificandā esse. vbi ē fabulā illā doctoz thalmut
 de aeris bonitate recitant. primi autē dicti eoz in sufficiētia
 ex eo patet: quod sicut p̄ ezechielez zachariā et alios prophetas
 habet: purificatio v̄sa bello gog finito erit. Inqt. n. ezechiel
 vt suo loco vidistis Propterea hec dicit dñs Nunc redu-
 cam captiuitatē iacob. quod dictū ruina gog expleta explicat
 Et zacharias Sed et iudas pugnabit aduersus hierusalem.
 ex quibus colligit: manifeste quod durante bello purificati nō
 eritis. immo: quēadmodum ē v̄ri concedunt: maloz inter
 vos existentium in bello illo p̄sumptio fiet. ita quod post illud
 remanentes electi et purificati erūt. pro quibus propheta di-
 cit quod quasi ros a dño in medio populorum multo p̄ erūt. et
 p̄ hos populos de veniētib⁹ cū gog dicere minime pōt: cū
 ipsoz tpe iudei purificati nōdū erūt. sed de alijs populis quod
 tanquā electi et salui post bellū illud remanebūt. Nec gentiū
 gog destructio p̄ iudeoz man⁹ quēadmoduz p̄ partē sc̄dm
 v̄ri aūt: siēda erit. Per oēs. n. prophetas habem⁹ d̄structio-
 nē illā miraculose p̄ deuz fiendā esse peste. s. et fame fulguri-
 b⁹ et lapidib⁹ et cū gladio vnusquisqz in fratrē suū. Deins-
 de cū dicūt sequentem partem esse post bellum gog intel-

Secunda pars

ligendam, qua ratione moneatur nescio, cum discursus ille totus a principio dicente. Et erunt reliquie iacob et reliq. usq. ad finem, ad diem vnum referatur. Non est igitur maior ratio in prima parte q. in secunda: vt possit ad tempus illud magis referri. Sed si vna post bellum gog verificanda est, et alia omnino eodem tempore esset verificanda. Et econtra: si ante bellum vna: et alia similiter. Vos autem si eorum insufficientiam cognoscere vultis: animaduertite q. non videntes se intellectui prophetie satisfacere, ad fabulas thalmut reducuntur, dicendo perditionem ciuitatum et propheta predictam esse pro conseruatione sanitatis vestre fienda. Et hoc quidem contingit: quia sicut spiritus ab eis longe est, sic et ipsi ab eo longe sunt. Non enim qui de terra est et gratia priuatus: spiritualia capere potest. De numero quorum presens pars vtiq. existit: quemadmodum suo loco deofauente: indubitate intelligetis, vbi etiam vos videre faciam qualiter super quadam clausula Rabi David vt id p. dicta sua innueret: se conduxerit.

Catholica ex
positio

Ego igitur prophetiam suo sensu declarando, dico q. eius processus ultra id quod vestri dicunt: se adhuc extendit. Includit enim partem quam excludunt usq. ibi. Et intrinsecus ambulare cum deo tuo: quemadmodum per sequentia certificabitur, nam volens deus hic per prophetam vestram post antichristi belli per sui gratiam redemptionem p. dicere, vbi pro quodam mysterio quod intelligetis: xpi aduentum interposuit, attento q. talis reductio post longum tempus fienda erat: q. in nouissimo die. put ipse asserit. Idcirco eo q. si cum sanctis patriarchis se excusaret, osidendo qlr id ex mera ingratitudine a vobis met. p. cesserit, finito principali discursu verba illa ptulit. Principale itaq. mysterium agrediens inqt. Et erit inouissimo die. B. e. p. bellum antixpi. v. q. xxviii. Ezecl. In nouissimo anoz. v. e. i. e. dixit. Erunt dies domini

De secundo messye aduētū cxxiii

preparatus in vertice montium, aut materialiter: quia non est impossibile apud deum omne verbum, aut metaphorice propter id quod gentes multe ad ipsius confluent, a quibus ut vestri aiunt exaltabitur. Quodcumque autem intelligatur: intentio prophete est ostendere nobis quod gentes multe: que Quia de syon egressa est lex: et verbum domini de hierusalem vsque tunc non cognouerunt: tempore illo prophetabunt et adinuicem dicent, Venite ascendamus ad montem domini et reliqua. Tunc modum loquendi prophete animaduertere debemus dicentis: quia de syon egredietur lex: et verbum domini de hierusalem. Quam clausulam vestri exponendo pro verbo domini mandatum intelligunt: dicentes: Quia lex et mandatum domini de syon egredietur. Cum autem in antiqua lege mandata et precepta contineantur: non dubitatur quod non de illa lege: neque de mandatis in ipsa contentis propheta loquitur: sed de noua lege per christum datam que in hierusalem, prout verificatus est: data erat. De qua hieremias et alij prophete mentiones faciunt. Ego pro verbo domini verbum illud quod caro factus est: significare intendit. Ad quod verbum refertur dictum illud immediate sequens dicens Et iudicabit inter populos multos: ubi vestri dicunt, Et iudicabit qui iudicaturus erit scilicet messias qui bene vsque dicerent: si de vero messia christo blesu intelligerent. Ipse enim qui verus messias est: super populos omnes tunc dominabitur: quia ipsum esse verum deum omnes cognoscent. Quos etiam modo tali corripiet: quod instrumentis bellicosis amplius non indigebunt. Erunt enim sic in pace continua et tranquillitate: quod gladios suos in vomeres coincident: viresque subtus vitem suam et ficum absque timore sedebunt. Quia omnes populi ambulabunt: unusquisque in nomine dei sui. Hoc dictus de virtute sermonis et eo modo quo vestri illud aptant: falsum esset: nam et per prophetam et per

Secunda pars

vestros affirmatur supra: quod omnes populi cognoscent tunc
 verum deum: et illi seruiant. prout etiam omnes alij prophete
 predicunt. Si igitur verba ista sic intelligenda essent: et
 sibi ipsi et omnibus alijs prophetis propheta contradiceret
 vnde volens onchelos hoc inconueniens fugere dicit. Quia
 omnes populi qui tunc peribunt: pro eo quod in nomine dei
 sui ambulauerint peribunt. Pro quo animaduertendum est: quem
 admodum vos non ignorare scio: quod verba hec secundum
 quod hebraica littera sonant: quibus illud significatum quod per
 latinam translationem ostenditur habeant. possunt tamen eo
 modo etiam interpretari quo proprius prophete intellectu
 habebitur. Scitis. n. dictionem illam chi hebraice quando
 sepe numero latine significare: quemadmodum exodi. xxiij.
 habetur: ex ea parte dicente: chi terre hamor: sonaaba rouez
 tabat massao. Latine quando videris asinum odientis te
 facere sub onere suo. Accepto igitur chi loco isto eodem mo
 do: prout prophete intentio certe fuit: erunt verba hec lati
 ne sic legenda: quando omnes populi ambularunt vnusquisque
 in nomine dei sui. Per que verba omnimodam perfectionem
 vestram que tunc in veritatem cognoscendo eritis: pro
 pheta predicere vult. Postquam. n. narrauerat populos omnes
 tunc deum cognoscere debere: volens ostendere quod non pro
 pter hoc quod alij populi id faciant: vos illam perfectionem habe
 bitis: sed per dei gratiam ex particulari aspectu vt infra ostē
 dit. Inquit. quando omnes populi ambularent vnusquisque
 in nomine dei sui et nos ambulabimus in nomine domini dei
 nostri in seculum seculi. quasi diceret: posito pro non vero quod
 omnes alij populi in nomine dei sui vero deo non cognito
 ambularunt. Attamen nos non sic faciemus: sed in nomine domini
 dei nostri in eternum ambulabimus. Cuius causam assignan
 do propheta immediate sequitur. In die illa ait dominus Con

De secūdo messiye aduentu cxxiiii

gregabo claudicantē ⁊ reliqua. Per que ostēdere vult: q̄
tpe illo sui gratia ⁊ misericordia deus te congregabit: que
vsq; tūc sup fide sua ⁊ veritate claudicasti; mysteria. s. incar
nationis trinitatis ⁊ resurrectionis ⁊ alia a propbetis p̄dic
ta capere nō potēs. De quo hieremias ēt supra mentionez
fecit: cū dixit. Usquequo p̄pleta eris filia rebellis eo quia
creauit deus nouū sup terra femina circūdabit viruz. Et so
phonias capi. vlti. ēt inquit. Et saluabo claudicantes: ⁊ eā
que eiecta fuerat congregabo. Certū est. n. quēadmodum
per superiora visum est: q̄ nō pro alio nisi pro peccato isto
electi fuistis estis ⁊ vsque tunc eritis. Eo autē tempore facie
et deus vt veritatis notitiam habeatis: ita q̄ in monte syō
ex tunc vsq; in eternuz super vos regnabit: ⁊ a vobis tāq̄
verus messias deus ⁊ homo cognitus erit. Pro cuius rei
certitudine ad hierusalē sermonem propbeta vertit. dicitq;
Et tu turris gregis turris filie syon vsq; ad te veniet: ⁊ ve
nit potestas prima regnum filie hierusalem. Ubi eius mo
dus loquendi considerandus est. cum dicit Usq; ad te ve
niet: ⁊ venit: nam licet rei corroboracioni id vestri attribu
ant. Debemus tamen modum corroboracionis ⁊ funda
mentum certitudinis intelligere. Certificatur enim hieru
salem per propbetam super sibi promissis hoc loquēdi mo
do. Nam cum primum aduentum regni huius per propbe
tas predicatum verificatum viderit: poterit absq; dubio su
per secundo aduentu certificari. Et hoc est qd dicit: Usq;
ad te veniet ⁊ venit: quasi diceret vsq; ad te iterū veniet: si
cut iam venit. Et Quod de messie regno p̄phetia loquat:
ex ipsamet aperte habetur: ⁊ doctores vfi precipue onche
los in hoc cōsentit. Cuz autē p̄pter vicinā destructionez a
caldeis fiēdā: efficaciori cōsolacione hierusalē indigeret: se
quit̄ p̄beta dicere. Nunc q̄re vlulas vlulatu. s. in hierusalē

Secunda pars

quasi non credens in hijs que tibi pollicentur: Nunquid
 rex non est in te: an consiliarius tuus perijt quasi diceret.
 Credis ne me sic impotētē esse ut ea que tibi promitto ob
 servare non possis. Quia comprehendit te dolor sicut par
 turientem: Et si tu filia syon doles et satagis quasi parturie
 ens: eo quia nunc egredieris de ciuitate et venies vsq; ad
 babylonem: dico tibi q; nec propter hoc debes de promissis
 spem amittere. immo erit istud tibi signum futurorum
 magis certificatiuum. cum videbis q; ibi. i. inde liberaberis
 et de manu inimicorum tuorum te deus redimet. Sed ad
 antichristi mysteriū rediens propheta inquit. Et nunc con
 gregate sunt ad te gentes multe et reliqua. Ubi hac dictio
 ne nunc pro maiori rei certitudine: ut vestri aiunt: prophe
 ta vsus est: immo dico vobis q; super parte hac tota vestri
 se bene gererent: si illi ad quod dicta referuntur: ipsas attri
 buerent. intelligunt enim pro clausula illa filia syon iudeos
 tantummodo que pro tota congregatione fidelium que post
 antichristi ruīnam purificata remanebit: a propheta expli
 cata fuit. quam congregationem dixit propheta: Et sanctifi
 ficabis domino rapinas eorum: et fortitudinem eorum dño
 vniuerse terre. Et deinde assignans prepheta causam qua
 re eo tempore hierusalem a predictis gētibus circūdari sic
 debebat: subsequenter ait. Nunc circundaberis filia digna
 circūdari: et reliqua inter que se ipsum includit: dicendo.
 Obsidionem posuit super nos: eo quia de iudeis loqueba
 tur: v; qua gēte ipse erat. Dicit itaq; nunc. i. tunc antichri
 sti tpe: ut rabi david ait: tu. s. filia syō q; filia digna circūcidis
 es a predicto hoste circūdaberis. necnon. Et obsidiones
 posuit. i. ponet super nos antichristus ille. propterea quia fi
 lii tui in virga percutient super maxillam iudicem israel. s.
 christum hiesum: et ut intelligerent q; de ipso loquebatur
 immediate propheta inquit. Et tu beilem esrata et si minis

ina es in millibus iude: ex te mihi egredietur qui sit domi-
natioz in israhel. Quam quidem prophetiam vsq; ad partē
illam dicentem *Et erit iste pax* exclusiue in prima principa-
li parte bene declarataz habuistis. Ab ista vero parte vsq;
ad illam dicentez *Et erunt reliquie iacob* b. rabi dauid bene
se habet dempta clausula illa prima. s. *Et erit iste pax*: que
de messia hiesu loquitur qui ipsa pax in abstracto fuit sicut
propheta predicat. *Et illa*. s. *Et suscitabimus super eaz* sep-
tem pastores ⁊ octo primates hominum. Quam ad aposto-
los aliosq; beatos sicut decet non refert. Certum est enim
q; ex verbis istis propheta nil aliud significare vult nisi q;
per christum primo ⁊ secundo per istos: a cunctis inimicis
⁊ hostibus tempore illo iudei liberi ⁊ tuti erunt. Et cuz ad
statum illum ex dei gratia solummodo peruenietis: teste p-
pheta ipso apud libri finem dicente: *Quis deus similis tui*
qui auferis iniquitatem ⁊ transis peccatum reliquiaz here-
ditatis tue. Itcirco. subsequenter hic ait. *Et erunt reliquie*
iacob in medio populorum multorum quasi ros a domino
⁊ reliqua. Volens ex eis notificare quod quemadmoduz
ros ⁊ stilla non nisi a deo expectantur: sic nō expectabitur
tunc q; inter alias gentes que sub xpī fide vsq; tunc vixe-
runt: vos enumerandi essetis: attenda gravitate peccati ve-
stri: nisi a deo illud procederet qui iniquitati vestre sua mi-
sericordia propitiabitur: ⁊ peccati vestri non memorabitur
amplius. Cuius virtute reliquie ille super omnes intrinse-
cos inimicos a quibus a recta via diuerti possent: vim ha-
bebunt. Pro cuius intellectu totuz hunc discursū prophe-
ta explicauit. Nam cum non virtute armorum: Sed ex di-
gratia dumtaxat salus vestra acquirenda sit: nec fortitudi-
ne ciuitatum ⁊ locoz sit perseueranda: non possunt verba
sua nisi spiritualiter interpretari: prout etiam p aliquas par-
tes ipsemet manifeste ostendit: Inquit enim. *Et auferā ma-*

deficiat de manu tua: et euellam lacos tuos de medio tui: et
 conteram inimicos tuos. Que omnes ad spirituales inimicos
 cum referuntur: ita quod innuere vult propheta: quod reliquie iacob
 que in gentibus hoc est christianis tunc existentibus re-
 manebunt: Quasi leo in iumentis siluarum erant. Inimico
 enim inuito, scilicet diabolo salutem cum illis prosequuntur: et hac
 de causa propheta dixit: Et exaltabis manus tua super ho-
 stes tuos: Et omnes inimici tui interibunt. Cumque reliquie
 ille in eo proposito perseuerare debeant: eo quia temptator
 super eos potestatem non habebit. consequenter prophe-
 ta ait. Et erit in die illa dicit dominus: et auferam maleficia
 de manu tua et reliqua: que ad eundem significatum omnia redu-
 cuntur. Quo etiam intellectu dictio illa Sareba: latine ch-
 nitates tuas de inimicis prout vestri aiunt: intelligenda erit
 Et quod particula illa dicens: Et erunt reliquie iacob in gen-
 tibus: sit ad gentes que infide christi vixerunt: attribuenda.
 Ostendit propheta per suam conclusionem dicentem Et fa-
 ciam in furore: et in dignatione ultionem in gentibus: que non
 audierunt. Quod dictum sicut a rabi dauid exponit intel-
 ligendum est videlicet Et faciam in furore ultionem in gentibus:
 que non audierunt: nec receperunt legem dei per christum biesum
 datam. Cum autem omnia bona hec propter promissio-
 nem antiquis patriarchis factam deus vobiscum faciet. Ideo
 quasi in scrutinium vobiscum veniret: ostendendo dilectio-
 nem que vestri semper affectus est: et in eius remuneratione
 immensas vestras ingratitudinem. Illis invocatis propheta talia
 facta surge contempne iudicium aduersum mores: et audiant
 colles vocem tuam: quia lis est domino cum populo suo:
 et cum israel in scrutinium venit. Ubi per montes: quem
 admodum rabi ionatas et rabi salomon aiunt: patriarchas
 intelligit. et per colles matres beatas Patriarcharum voces

De secūdo messiye aduentu cxxvi

Et deinde ad scrutinium veniens inquit. **Popule meus** quid feci tibi: aut quid molestus fui tibi: responde mihi, quasi diceret. Non potes super malo vno de me conqueri immo potius infinita bona a me recepisti. Que quidem bona recitando subdit: Quia eduxi te de terra egypti: et de domo seruentium liberaui te. Ibi enim prout rabi **Dauid** ait seruis seruebas. Nam egyptus de cham descendit cui per **Noe** *genesis*. xviii. dictū fuit: seruus seruoꝝ erit fratribus suis. Et postq̃ te de manu illoꝝ eduxi misi ante faciem tuam **Moyse**. **Aaron**. et **Mariam** ut tibi redemptiōem euāgelisarent. Et ultra hec memento queso popule meus quid cogitauerit contra te **Balac** rex **Moab**: et quid respōderit ei **Balaam** filius **Beor** de **Sethim** usq̃ ad **Balgala** ut cognosceres iusticias domini: quante. s. tecum fuerunt. Nō enim responsū illud quod dedit **Balaam** dedisset nisi de indignatione mea contra eum veritus fuisset. et quamuis propter peccatum quod ibi commisisti: Quemadmodū rabi **Dauid** ait filius perditionis fuisses: non ppter hoc dereliqui te sub potestate maledictionis illius. Sed cum morte tantummodo quorūdam vestroꝝ peccatum illud vobis remisit. Pari quoq̃ modo memento quanta in **Balgala** tecum feci quando **Jordanem** sicco pede transisti: et cuncta alia per historias ordine suo recitata memento. Et si dices quid dignum offeram domino quo ei satisfaciam: curuabo ne genu illi aut holocaustomata et vitulos anniculos sibi offeram: ita q̃ cum hīs ei placeam. dico q̃ non. hīs enim dominus non placatur. et si cum millibus arietum aut multis millibus bircoꝝ pinguium coram eo vos representaretis. Immo plus dico vobis: q̃ si tuum primogenitū queq̃ super omnia amas: pro scelere tuo sibi dares: nihil tibi vale ret. Attenta grauitate peccati quod ptra cum cōmisisti. nec

etiam hec sunt que deus a te querit. Sed id quod bonum esset facere et quod dñs a te requirit indicauit tibi hō scilicet xps hiesus q; humanitate assumpta tecū cōuersatus est propheta dicente Indicauit tibi homo quid bonum esset; et quid dñs requirat a te. Et illud quod indicauit vtiq; est Facere iudiciū et diligere misericordiam; et intrinsecus ambulare cum deo tuo hoc est toto corde et anima non apparenter; prout rabi dauid ait; et bene. Quod autem hec talia a xpo hiesu predicata fuerit; per euangelia cuncta testimonium habemus. quē admodum. n. vestri hic aiunt; et ea que cum deo et que cum proximo obseruāda sunt; his verbis continentur. Nam pro pertinentibus ad proximum dixit; facere iudiciū et diligere misericordiam. pro pertinentibus vero ad deum Et intrinsecus ambulare cum deo tuo inquit. Que ambo mathei xxij. a xpo hiesu sub hys verbis expressa fuerunt. videlicet Dilige dominus deum tuum in toto corde tuo et tota anima tua; et proximi tuus sicut teipsum. Non obstante q; cuncta verba sua circa aliud q̄ circa dilectionem dei; et proximi charitatem et misericordiā principaliter non versantur. Vos autem si audiendi aures haberetis; non dubito q; ex verbis prophete huius colligere tis esse per nouam legem qua hec predicta precipiuntur; antiquam amittenda; que holocaustis et alijs ceremonijs in figuram futurorum mysteriorum utebatur.

Prophetia Hona.

Acharias qui conuersionem vestram de qua in presenti agitur; hoc suo libro breuibus verbis multipharie tetigit. in vltimo sui longū supra sermonem facit. Inquit. enim capitulo. xi.

Concordia cum euāgelio

Matheus.

Latina littera.

Apī libane portas tuas; et comedat ignis cedros tuas; vltima abies quia cecidit cedrus; quoniam magnifici vastati sunt

ululate quercus basan qm̄ succisus ē saltus munit⁹. Vox
 ululatus pastoꝝ qz vastata ē magnificētia eoz: vox rugit⁹
 leonū: qm̄ vastata ē supbia iordanis. Hec dicit dñs de⁹ me
 us. Pascēdo pecora occisiōis: q̄ redēptorē eoz occident.
 ⁊ nō cōmittēt culpā: ⁊ vēdēs eos dicet. bñdict⁹ dñs diues
 fact⁹ sum: ⁊ pascēs ea nō parcat eis. Qm̄ nō parcā vltra su
 per habitantes terrā: dicit dñs. Ecce. n. ego tradā homīes
 vnūquēqz in manu pximi sui. ⁊ in manu regis sui: ⁊ concī
 dēt terrā: ⁊ nō eruā de manu eoz. Et pavi pec⁹ occisionis
 ppter hoc o paupes gregis: ⁊ assumpti mibi duas v̄gas
 vnā vocaui mitē: ⁊ alterā vocaui que demolit⁹: ⁊ pavi pe
 cora. Et succidi tres pastores in mense vno: ⁊ cōtracta est
 anima mea in eis. siquidē ⁊ aīa eoz variavit in me. Et dixi
 Nō pascā vos: que moritur: moriatur: ⁊ que succiditur suc
 cidat: ⁊ relique deuorent vnaqueqz carnē proxime sue. Et
 tuli virgā meā q̄ vocabat mītis: et abscīdī eam. vt irritus
 facerē sedus meū quod pculli cū omnib⁹ populis: ⁊ irritū
 deductū ē in die illa: ⁊ cognouerūt vere pauperes gregis
 qui expectabāt me: qz verbū dñi ē. Et dixi ad eos. si bonus
 ē in oculis vestrīs: afferte mercedem meā. ⁊ si nō sinite. Et
 appenderunt mercedē meā triginta argenteos. Et dixit do
 minus ad me. Projice illud ad figulū magnū pretiū. quo
 appretiat⁹ sum ab eis: ⁊ tuli triginta argenteos: ⁊ proieci
 illos in domū dñi ad figulum. Et precidi virgā meā secun
 dam que demolitur appellatā: vt dissoluerē germanitatem
 inter iudā: et israhel. Et dixit dñs ad me. Adhuc sume tibi
 vas pastoris stulti: quia. Ecce ego suscitabo pastorem sup
 terra. qui derelicta non visitabit. fetum non queret. ⁊ con
 tritā nō sanabit: ⁊ stantem non enutriet: ⁊ caruem pinguis
 comedet. ⁊ vngulas earum dissoluet. Et pastor idoli de
 reliquens gregem. gladius super brachium eius: ⁊ sup os
 culum dextrum eius. brachium eius ariditate siccabitur: ⁊

oculus dexter eius tenebrescens obscurabitur.

Capitulum. xij.

Donus verbi domini super israhel . dicit dominus ex-
 tēdēs celū ⁊ fūdās terrā; ⁊ fingēs spm̄ hoīs ī eo Ecce ego
 ponā hierusalē vas amaritudinis oibus populis in circuitu.
 s; ⁊ iuda erit ī obsidiōe sup hierusalē. Et erit in die illa: po-
 nā hierusalem lapidem oneris cunctis populis : oēs qui le-
 nabunt eum concisione lacerabuntur: ⁊ colligentur aduer-
 sus eam omnia regna terre. In die illa ait dominus percu-
 tiam omnē equū in stuporem: ⁊ ascensorem eius in amen-
 tiam: ⁊ super domum iuda aperiam oculos meos: ⁊ omnē
 equum populorum percutiam cecitate. Et dicēt duces iu-
 da in corde suo. Confortentur mihi habitatores hierusalē
 in domino exercituum deo eorum. In die illa ponam di-
 ces iuda: sicut fornacē ignis in lignis: ⁊ sicut facez ignis in
 paleam: ⁊ deuorabunt ad dextram ⁊ ad sinistram oēs po-
 pulos in circuitu et habitabitur hierusalem rursus in loco
 suo in hierusalem. Et saluabit dominus tabernacula iuda ī
 primo: vt non magnifice gloriatur domus dauid ⁊ gloriā
 habitantium hierusalem super iudam. In die illa proteget
 dominus habitatores hierusalem: ⁊ erit qui offenderit ex
 eis in die illa: quasi dauid: ⁊ dom⁹ dauid sicut deus: sicut
 angelus domini in conspectu eorum. Et erit in die illa que-
 ram contere terre omnes gentes que venient contra hierusa-
 lem: ⁊ effundam super domum dauid: ⁊ super habitatores
 hierusalem spiritum gratie ⁊ precum: ⁊ aspiciēt ad me quē
 confixerunt: ⁊ plangent super eus planctu quasi super vni-
 genitum: ⁊ dolebunt super eum: vt doleri solet in morte p-
 rogeniti. In die illa magnus erit planctus in hierusalem
 sicut plangit ad Remon in campo magedon. Et plangēt
 terre familie: ⁊ familie seorsum: familia domus dauid seor-

De secūdo messye aduentu cxxviii

fū: et mulieres eorum seorsū, familie domus natban seorsū; et mulieres eorum seorsū; familia domus leui seorsū; et mulieres eorum seorsū, familia semei seorsū et mulieres eorum seorsū oēs familie reliq̄, familie et familie seorsū; et mulieres eorum seorsū.

Capitulum. xiiij.

In die illa erit fons patens domui dauid: et habitantibus hierusalem propter peccatum et propter menstruatā. Et erit in die illa dicit dominus exercituum. Disperdam nomina idolorum de terra: et non memorabuntur ultra: et prophetas quoq̄. Et spiritum immundum auferam de terra. Et erit cum prophetauerit quispiam ultra: dicent ei pater eius et mater qui genuerunt eum. Non uiues: quia mendacium locutus es in nomine dei: et configent eum pater eius et mater genitores eius cum prophetauerit. Et erit in die illa confundentur prophete unusquisq̄ ex visione sua cum prophetauerit: nec operietur ultra stola pilosa: ut mentantur. Sed dicet. Non sum propheta, homo enim agricola ego sum: quoniam adam pecudiant me ab adulescētia mea. Et dicetur ei. Quid sunt plage iste in medio manuum tuarum: et dicet. His plagatus sum in domo amicorum meorum, framea suscitare super pastorem meum. et super uirum coherentem mihi dicit dominus exercituum. Percute pastorem et dispergentur oues. et conuertam manum meam ad paruulos. Et erit in uniuersa terra: dicit dominus. Partes due in ea concidentur: et deficient. Et tertia pars relinquetur in ea. Et ducam tertiam partem per ignem. et purificabo eos sicut purificatur argentus: et probabo eos: sicut probatur aurum: ipse uocabit nomen meum. et ego exaudiam ipsum. dicam populus meus est. et ipse dicet: domine deus meus.

Capitulum. xliij.

Secunda pars

Ecce dies dñi veniet: et diuidentur spolia tua in me-
 dio tui. Et cōgregabo omnes gentes ad hierusalem in pre-
 lium: et capiet ciuitas: et vastabunt domus: et mulieres vio-
 labuntur: et egredietur media pars ciuitatis in captiuitatem:
 et reliquum populi non auferet ex vrbe. Et egredietur dñs
 et preliabitur contra gentes illas: sicut preliatus est in die pre-
 lii. Et stabunt pedes eius in die illa sup montem oliuarum
 qui est cōtra hierusalem ad orientem: et scindetur mons oli-
 uarum ex parte sui ad orientem: et occidētem prupto grā-
 di valde. Et eradicabit medium montis versus aquilonem:
 et medium eius ad meridiem. Et fugietis ad vallem montis
 eorum: quā extendet se vallis montium usq; ad Bethsal: et fugi-
 etis sicut fugistis a facie terremotus in diebus Osie regis
 iude: et veniet dñs deus meus omnesq; sancti tecū. Et erit
 in die illa non erit lux nebulosa et opacta. erit autē dies
 vna nota dño non dies neq; nox: et erit in tempore vesperi
 lux. et erit in die illa exibit aque viue de hierusalem media
 pars earum ad mare orientale et media earum ad mare occiden-
 tale: in estate et in hieme erit. Et erit dñs rex super omnem
 terram: in die illa erit dñs vnus et nomen eius vnum. Cir-
 cūdabit vniuersa terra sicut planities a colle Remon ad au-
 strum hierusalem: et exaltabit et habitabit in loco suo a por-
 ta beniamin usq; ad locum porte prioris et usq; ad portas
 angulorum: et a turri anannel usq; ad torcularia regis. Et
 habitabunt in ea et anathema non erit amplius: sed habita-
 bit hierusalem secure. Et hec erit plaga qua percutiet dñs
 omnes gentes que pugnaverunt versus hierusalem: tabes-
 cet caro sua ipso stante super pedibus suis: et oculi eius ta-
 bescent in foraminibus suis: et lingua sua tabescet in ore eo-
 rum. In die illa erit tumultus dñi magnus in eis: et appre-
 hendent vir manum proximi sui: et conferebunt manus eius sup
 manum proximi sui: et etiam iudas pugnabit aduersus hieru-

De secūdo messye aduentu cxxix

salem ⁊ congregabuntur diuitie omnium gentium in circui-
tu: aurum ⁊ argentum ⁊ vestes multe satis. Et sic erit ruina
equi muli cameli ⁊ asini: omniumq; iumentoz que fuerint
in hostibus illis sicut ruina hec. Et omnes qui reliqui fue-
rint de vniuersis gentibus que venerant contra hierusalem
ascendent ab anno in annum vt adozent regem dñs exerci-
tuum: ⁊ celebrēt festiuitatem tabernaculoꝝ. Et erit qui nō
ascēderint de familijs terre ad hierusalem ut adozent regē
dominum exercituum: non erit super eos humber. q; ⁊ si fami-
lia egipti non ascenderit: ⁊ non venerit: nec super eos erit.
Sed erit ruina qua percutiet dñs omnes gentes: eo quia
non ascenderunt ad celebrandum festiuitatem tabernaculo-
rum. Hoc erit peccatum egipti ⁊ hoc peccatum omniū gen-
tium que non ascenderint ad celebrandam festiuitatem ta-
bernaculoꝝ. In die illa erit quod sup frenum equi est: sanc-
tum dño: ⁊ erunt olle in domo domini quasi fuscinule corā
altari. Et erit omnis olla in hierusalem: ⁊ in iuda sanctifica-
ta domino exercituum: ⁊ venient omnes immolantes: ⁊ su-
ment ex eis: ⁊ coquent in eis ⁊ non erit mercator ultra in
domo domini exercituum in die illo. ¶ Quoniam qui-
dem super hac pphetia viri iudei doctores vestri perplexi
non parum sunt: ita ut rabi Salomon fateri non erubescat
se plures super ea opiniones vidisse quas concordare nes-
cit. Idcirco ut eoz insufficiētia seu malitia vobis magis pa-
teat. veritas quoq; clarius elucescat. ipsoꝝ dicta recitando
modo tali procedam. Nam rabi salomonis expositiōem ad
lram recitabo cui rabi ionate alioꝝq; antiquozum docto-
rum opiniones annectam. post quod quicuid istorum dic-
tis per rabi dauid aut alios superadditum inueniam: ut ni-
hil intactum remaneat: suo loco dei auxilio suppeditabo.
¶ Inquit itaq; rabi Salomon sup terra israhel ⁊ ipso isra-
bel pphetiam exponens. Apert libane portas tuas ⁊ co-

Judeorum ex-
positio

Rabi salomon.

Partis secunda

medat ignis teipsum: Assimulauit. n. ppheta terram israel libano q est saltus. Et reges ipsius assimilauit cedris: principes aut abietibus que cedris equales non sunt equiparauit. Alios vero gubernatores assimilauit quercubus que minoris precij aliaz sunt. Et sic de gradu in gradu descendendo ppheta processit. ¶ Sed rabi Jonatan dicit: q de regibus et magnaribus populoz ppheta locutus est. Auctoritate tamen Talmut asserit rabi salomon pphetam super secundi templi destructione prophetaisse. Dicunt. n. q quadraginta annis ante templi destructionem porte eius a seipsis aperiebant: aduersus quas rabi iohanā ben zachai locutus est. dicens Templum templū usquequo te ipsum confundes: scio. n. finem tuum vastationem esse: et quia super te prophetauit zacharias filius ido cuz dixit: Aperi libane portas tuas et comedat ignis cedros tuos. ¶ Rabi dauid vero super hoc principio dicit esse super hac pphetia opiniones diuersas: Nā aliqui expositores ad dominū mecha beorum ruīnam ipsam reducunt. Et aliqui ad secundi templi destructionem. alij vero ad regum populorum ruīnam ipsam trahunt. ¶ Pasce pecora occisionis dicit rabi salomon: Prepara eis pastores hoc est: propheta ex nunc super pastores: qui ipsa pascere debebunt. Pecora aut occisionis israel sunt: quos gentium reges ad quas eos mittā: occident: comedent: et uendabunt unus ad alium: et non videbitur eis committere culpā: immo gratias deo referēt dicētes Benedictus dominus diues factus sum. ¶ Rabi dauid vero loco isto se ad subsequentis partis expositionē extendens dicit. Et pascens ea non parcat eis. i. deus qui istorum pecoruz occisionis pastor est: non parcat eis. Quā obrem in manus inimicorum tradentur: ut in eos suam uoluntatē faciant. Et hoc quoniam non parcam ultra super habitantes terraz. s. bierusalem: si non conuertantur: ut be

Rabi Jonatan
Doctores thal
mut.

Rabi dauid

Rabi salomon.

Rabi dauid

ne faciant. **E**cce. n. ego tradam homines ⁊ reliqua: que verificabuntur qñ inter reges aliarum gentiuꝝ ⁊ seipfos inter se interficiēdo: concident terraz israel: ⁊ ego quia in me peccauerunt: de manu eorum nō eruum. **E**t pauli pecus occisionis dicit rabi salomon q̄ omnia verba hec dei sunt ad prophetam dicentis: Ego deus pauli ipsos. s. israel anti- quis diebus quando pauperes gregis absq; dubio erant. **E**t assumpsi mihi duas virgas: nā post dies aliquos ppter peccata eorū in duo regna eos diuisi. quarum virgarū vnā mite vocauit: quia. s. ierobobam pollicitus est mite ⁊ parce super eos regnare. Alteram vero vocauit. que demolitur: ppter ea qz roboam salomonis filius minatus est sup eis acre dominari. **A**ppellauit autem reges nomine virge cum pastozū moris sit virgis vti. **S**uper hac vero parte dicit rabi dauid q̄ aliqui doctozes voluerūt hūc discursus p̄ p̄terito sup israel exponere: inter quos cōpletā expositō nē non inuenit. Sed particula illa dicente. **P**ropter hoc o pauperes gregis. sicut rabi salomon declarata dicit. **E**t assumpsi mihi duas virgas. cū. n. moris sit pastozū virgis vti volens deus israel pascere assumpsi sibi ex eis duas quarum vnā mite: alteram vero que demolitur: appellauit. hoc est modo mite modo acre sc̄m opera eorū ipsos pascebat. **E**t succidi tres pastozes in mense vno hoc est propter peccata eorum indignatus: interfeci suozum regū tres in mense vno qui ela filius bagas ⁊ zimiri: ⁊ tucni filius gimat: fuerunt. **R**abi dauid vero dicit istos tres pastozes fuisse ioacas ⁊ ioachīm tres filios iosie q̄ p̄ inimicorū manus pierunt cū qbus in primo templo domus dauid regnum finē habuit. dixit autem in mense vno propter tempis paucitatē quo regnauerūt: quia viginti duobus annis dumtaxat: ⁊ mensibus quattuor: vt historie narrant.

Rabi salomon

Rabi dauid

Rabi dauid

Et contracta est anima mea in eis dicit Rabi Salo-

Rabi salomon

Secunda pars

mon: quia ipsos odio habui. Siquidem et anima eorum variauit in me, quia scilicet abhorui eam. ita quod illis diebus dixi. Non pascam vos, sed a facie mea precipiamini: et inimicis in partem sitis. Et tuli virgam meam que vocabitur mitis et abscedi eam nam potentiam regum israel confrinxit in diebus ioache filij ieu. ita quod ad nihilum quasi reduxit eam rex aram. Et tunc osee filij ela quem in manu sanacherib tradidi, ut ipsum captiuum duceret. ita quod sedus quod cum populis omnibus: ne eis nocerent percussi, oportuit me propter sua peccata irritum facere. Attamen pauperes gregis qui custodiant michi: hoc est boni inter eos existentes qui custodiebant mandata mea: cognouerunt quia verbum domini est. id est fuit ruina. scilicet a moyses predicato christi. Ducet te deus et regem tuum. et reliqua. inquit Sed rabi dauid dicit. Et contracta est anima mea in eis propterea quia anima eorum variauit in me. Ipsi enim fuerunt in causa quod a facie mea illos eiecerim. Quare sequitur et dixi. Non pascam vos, et reliqua. Postquam enim vidit deus quod in eorum conuersionem ad bonum amplius spes non erat. dixit. Ultra eos parcere nolle. Quod quidem diebus iosie fuit: quem virgam mitem sua bonitate appellauit. pro quo dixit. Et tuli virgam meam que vocabatur mitis: et abscedi eam. et si dicatur alios reges post iosiam in iuda fuisse. respondetur quod de illis non curatur: cum semper in angustia fuerint. Et sic pactum quod cum gentibus: ut eis non nocerent: percusseram: ea die qua iosias mortuus fuit. irritum factum est. Unde pauperes gregis qui custodiunt michi id est boni me timentes qui verba mea expectabant cognouerunt: quia verbum domini fuit illud a prophetis iam predictum: quibus fidem non prestauerunt. Et dixi ad eos. ut delictet ad reges iuda qui remanserunt: secundum rabi salomonem. Si bonum est in oculis vestris: afferte mercedem meam pro tanto bono quod vobis tribui. et hoc mandata

Rabi dauid

De secūdo messye aduentu cxxxi

mea obseruando. ⁊ ego vos iterum pascā. Alioquin sinite quia neq; ego de vobis amplius curabo. Et appenderunt mercedē meā triginta argenteos. dicit rabi Jonathan q; per hanc particulam innuit propheta aliquos bonos dei mandata obseruantes inter eos tunc existere. ⁊ isti erant daniel ananias misael ⁊ zacharias: Sed de numero trinario a propheta hic nominato: fatetur rabi salomon se nescire quid significare velit: pro quo recitat philateria q; dam doctorum thalmut in libro sebitat hollin nominato dicentium: tali modo loquendi vsu esse prophetam propterea quia argentum desiderabilis res est. Et dixit dominus ad me. Projice illud ad figulum hoc est ad tesaurum: quasi diceret. Scribe ⁊ repone hos bonos: ⁊ opera bona eorum: vt in fine septuaginta annorum babylonie captiuitatis reseruentur eis: ⁊ per eorū manus templū reedificet. Erat itaq; sigulum idē quod pretiū magnū: quod est domus mea sancta que ē pulchritudo glorie ipsorum: quā abstuli ab eis: ne illis in gloriam amplius eēt. Et precidi virgam meam secundā que demolitur. s. appellatam. Naz sedochiam regem cum hīs qui suo tempore mali erant: capiuere feci: ⁊ hoc vt germanitatem que erat inter iudaz ⁊ israhel: in preuaricando mandata mea: dissoluerem.

Sed rabi dauid exponit hunc discursum: dicens q; deus dixit ad illos: vt postq; eos pascebat: si bonum erat in oculis eorum mercedem suam ei darent: ⁊ hoc penitentia habita: mandata eius obseruando. si vero id facere nollent q; quiescerent. Ipsi autem appenderunt mercedem suam triginta argenteos. videlicet triginta iustos qui trium predictorum regum tempore inter eos erant. Qui quidem fuerunt daniel ananias misael zacharias hieremias ezechiel ⁊ sophonias: ⁊ alij vq; ad numerum. q; uis de eis memoria non habeatur. Et deinde recitat propheta deū sibi dixisse

Rabi Jonatan

Rabi salomon

Rabi dauid

Pars secunda

vt argentum illud ad tefaurū. i. ad domū tefauri p̄iceret.
Ubi exemplariter loquitur propheta: vt ostenderet q̄ de-
bebat illis iustis precipere: vt ab alijs inijs se separarent:
et inter se se sicut tefaurus reconditi starent. Et hec omnia
dicit propheta se in visione vidisse: ita q̄ videbat etiaz ei
argentum illud accipere: et ad domū dñi in tefaurum pro-
scere: et sic magnum pretium idem q̄ domū domini signi-
ficat. Fuit autem istud tempore predictoz pastorum veri-
ficatum. tñc enim iusti illi in suis celluculis se recōdiderūt:
et ab alioz cōuersatione retracti sunt. Clausulam vero il-
lam dicentem. Quo appretiatu s sum ab eis sic intelligen-
da est. videlicet carus factus sum eis: magnificanti eniz me
cum illis: attenta malitia eozum. ita q̄ me ab ip̄is remouit.
Et virgā meā sc̄dam que demolit̄ appellatā precidi. et hoc
cū morte sedochie qui maloz regū vltim⁹ fuit. et euz ruina
domus et alioz captiuatione: germanitatē: que inter iudaz
et israhel erat: circa seruitia alienoz deoz dissolui. Postq̄
enim captiui facti sūt. idoloꝝ seruitia reliquerūt. Hec igitur
ē p̄phetie huius vsq̄ ad locū istuz p̄ preterito expositio: q̄
autē sequuntur expositiōes ipsam p̄ futuro exponūt. quarū
vna est patris dicentis: q̄ in hac p̄phetia secundi templi
discursum a sui principio vsq̄ ad finem tangit. naz post re-
uersionem babylonie deus modo tali iudeos p̄auit. assum-
psit enim sibi duas virgas. vnā sc̄z mitem per quas sacer-
dos magnus figuratus est. et alterā que demolitur nun-
cupatā per quā regē figurauit. et tamen ad bonum m̄ime
conuersi sunt. Adit̄ preterea illis p̄phetas tres sc̄z ageū
zachariam et malachiam: vt ip̄os pascere. videns tamen
q̄ nihil proficerent. succidit illos in mense vno: pro quibus
dixit. Et succidi tres pastores in mense vno. nec post moꝝ
tē illoꝝ p̄phetas alios eis dedi. Deinde vero virgā meā
mitē p̄cidi. Nā cū p̄pinqu⁹ fui: vt captiuarē eos: amouit ab

P̄ rabi dauid

illis sacerdotale officiū. Et dixi ad eos appēdite mercedē
 meā: hoc ē pñiam agite. quā pfecte nō fecerūt. nisi q̄ prop̄
 mortē cuiusdā magni sacerdotis in luctu ⁊ meroze diebus
 triginta steterūt: ⁊ hi sūt triginta argentei a ppheta nomiati
 quos ad domū dñi in tesaurū p̄iecerat. Particulā aut̄ illā
 dicētē. Magnū precīū q̄ appretiatū sū ab eis. dixit p̄
 pheta pro pulchritudine glorie: quā ab illis deus remouit
 Et p̄cidī virgā meā secūdā. s. regē agrippā: cuius tpe tit⁹ iu
 deos captiuauit. Ellia v̄o expositio ē rabi abrahe leuite
 toletani q̄ dicit. Pasce pecora occisionis. hec est sc̄bi tēpli
 edificatio. ⁊ cum inqt. Et assumpi mibi duas virgas ⁊ reli
 qua. significauit dominium zerobabelis q̄ de domo dauid
 fuerūt: quod dominiū in virgā mitē figurauit. Et dominiū
 sacerdotū q̄ mala plura egerūt. p̄pter quod virgā illā q̄ de
 molitur noie appellauit. Et succidi tres pastores in mense
 vno. hanc particulā dixit vt has tres potestates significa
 ret domus. s. dauid ⁊ machabeorum ⁊ seruoꝝ ipsoꝝ quas
 in secundo tēplo fuisse inuenim⁹. appellauit aut̄ tps durati
 onis secūdi tēpli mēsem vnum. quia pauci dies apud de
 um v̄i fuerūt. Cum vero dixit. Et tuli virgā meā que vo
 cabat mitis: ⁊ abscidi eam. vt irritū facerē fedus meū. ⁊ re
 liqua. Dicit̄ zerobabel ⁊ nebemie significare voluit post
 q̄ amicitia ⁊ fedus q̄ inter eos: ⁊ reges persaz erat: sepa
 ratū fuit. Post hec autē cū virga appellata que demolit̄:
 eos p̄uit. dixitq̄ ad eos. si bonū est in oculis vestris: affer
 te mercedā meā: ⁊ hoc in v̄is meis ambulādo. ⁊ appēde
 rūt mercedē meā triginta argēteos: hoc ē triginta ānos q̄
 bus viri misericordie matthias. s. ⁊ filij eius dominati sūt
 qui licet triginta ⁊ vnum fuerint. ad triginta tamē reducūt
 Quare sequitur: p̄ice illud ad statuariū ⁊ reliq̄. Erat enī
 dignū in tesaurum reponi. quod q̄dem a propheta factum
 fuit ipso dicente. Et tuli triginta argenteos. et reliqua.

Rabi abrahā
 toletanus.

Secunda pars

Et precidi virgam meam secundā. s. machabeorū regnum:
et hoc malorū tēpore: qui iudeos diuiserunt. sicut ieroboas
inter iudam et israhel fecit. Adhuc sume tibi vas pasto-
ris stulti: dicit rabi salomon quod hoc innuere voluit cum su-
pra dixit. Pasce pecora occisionis: ut ostēderet quod tempo-
re secundi templi vastitatis in manu esau: deus eos trade-
re debebat. et hunc esau dicit esse pastorem stultum: de quo
propheta loquitur: intelligendo per esau romanum popu-
lum: ut alias vestri faciunt: necnon et de hoc pastore pro-
phetam locutum esse ait: cum inquit. Qui derelicta non vi-
sitabit: et fetum non queret: et carnem pinguis comedet: et
reliqua. Nam si aliquem diuitem inter eos viderit: bona
sua semper rapiet. Vocauit autem ipsum pastorem stultum
cum stultus sit: nec vere pastor vocari possit: qui de grege
non curat. Cum autem super eo per messie manus deus
vindictam facere debeat. ideo subdit. Gladius super bra-
chium eius: et super oculū dextrū eius. brachiū ei⁹ ariditas
te siccabitur: et oculus dexter eius tenebrescēs obscurabit.

Rabi salomon.

Rabi dauid

Sed rabi dauid affirmans quod ex hac parte propheta pro
tempore secundi templi omnino loquatur. dicit quod per pa-
storem stultū herodē intellexit: qui seruus machabeorum
fuit. Is quidem stulte in regno se gubernauit: uxorem et fi-
lios interficiendo: et infinita mala in israhel faciēdo. Pars
autem illa. De pastor et idolum: et reliqua. aut pro herode
ipso: aut pro agrippa: qui vespasianum et titum in hierusalē
duxit. intelligi potest. Onus verbi domini super israhel. et
reliqua. dicit rabi salomon quod verba hec propheta explica-
uit. ut ruīnam esau et aliorum qui cum israhel male egerūt.
per ea intelligeremus. Quare inquit. Ecce ego ponam hie-
rusalem vas amaritudinis. id est vas veneni cunctis popu-
lis. nam quemadmodum venenum cor et spiritum mortifi-
cat. sic tempore illo populi contra hierusalem venientes:

Rabi salomon.

De secundo messye aduētu cxxxiij

morefiabunt. Sed et iuda erit in obsidione super hieru-
salem. Hanc particulā rabi ionatan sic exponit. dicit enim q̄
populi qui contra hierusalem tunc uentent. Stante domo
dauid in ciuitate: sic dominabunt: q̄ cogent etiā iudā ipso
inuito contra hierusalem venire. Sed rabi dauid hic ait: q̄
postq̄ p̄pheta bina in templi destructionem prophetauit
Sequitur hic bina sup̄ israhel p̄pheta: et aliarum gen-
tium ruīnam. Particulā autem illam dicentem. Sed et iu-
da erit in obsidione super hierusalem sic aprat. dicit enim q̄
in aduentu gog contra hierusalem accipiet in via iudeos &
terris iude: que contra hierusalem ui ducet. Quod gdes
in onus grande et fastidiosum habebunt. Et erit in die illa
ponā hierusalē lapidē oneris. dicit rabi salomon ita q̄ cēs
q̄ lenabūt cū concisione lacerabunt. Et p̄cutiā omnē equū
sc̄z p̄teliant: usq̄ in stuporem: et ascensore eius p̄cutiam in a-
mentiam. Sup̄ domus iude uero illos. s. qui cōtra hierusa-
lē coacti uenerunt: apertam oculos meos: ut eos p̄regam: et a
ruina illa tutos faciam. qui cū alios lacerari ipsosq̄ saluos
fieri uidebunt: dicent in corde suo. Confortent̄ mihi habi-
tatores hierusalem: qui usq̄ nō h̄: qm̄ inuiti cōtra eos ad
p̄telandum uenimus: in dño exercituum deo eorum rogā-
do. s. cum et orando pro nobis. In die illa ponas duces iu-
de: sicut fornacem ignis: uoluent enim se ad populos illos
et sicut ignis eos cōburent. Sed rabi dauid dicit hic q̄ du-
ces iude qui cum gog tunc erunt. dicent uerba hec. Pro-
pterea quia illi qui in ciuitate erunt: cum ruīnam populorū
uiderint: eribunt de ciuitate: et uentent: et coniungentur cū
illis: ita q̄ unus a dextris et alter a sinistris: omnes gentes
illas conringent. Et habitabitur hierusalem rursus in
loco suo dicit rabi salomon. sicut antiquitus fuit. Rabi da-
uid uero dicit id p̄phetam explicasse: eo quia populi illi
putabunt hierusalem ruīnare: ut ostēderet q̄ illud non erit

Rabi ionatan.

Rabi dauid

Rabi dauid

Rabi dauid

Rabi dauid

Rabi dauid

Rabi dauid

Rabi salomon.

Rabi dauid

Rabi salomon

מלכות דוד

מלכות דוד

Rabi dauid

Doctores thalmut.

Rabi dauid

Rabi salomon

Rabi Jonatas

Rabi dauid

מלכות דוד

Sed in loco suo turris stabit et habitabitur. Et saluabit dominus tabernacula iuda in p̄rio hoc est p̄iusq̄ existētes in hierusalem in auxilium eorum egrediantur; Et deinde saluabuntur illi de ciuitate. Et hoc faciet deus ut non magnifice gloriatur domus dauid: et gloria habitantium hierusalem super iudam dicendo: Quia ipsi p̄ius salui facti sunt. Et erit qui offenderit ex eis: hoc est qui debilior erit ex eis. Secundum rabi dauid vero clausulam illam dicentem: Et domus dauid sicut deus pro messia propheta explicauit. Clausulam vero illam sicut angelus dñi coram eis: pro angelo dñi qui ante eos ambulabit: dixit. Quera contere dicit rabi salomon id est eorum contritioni vacabo. De mente vere doctorum thalmut dicit q̄ deus queret: et examinet opera eorum: et malos male perdet: bonos autem conseruabit. Sed rabi dauid Queram contere: et contetam inqt. Et effundam super domum dauid spiritum gratie et precum: dicit rabi salomon: Dnebo scilicet spiritum eorum ad me deprecandum: et deinde mihi grati erūt. Et aspicient ad me quem confixerunt super hac parte rabi salomon de mente rabi ionate dicit. Et aspicient ad me ut conuerantur super confixione: et occisione qua in eos gentes fecerūt: et plangēt super ea occisione plactu quasi sup vnigenitā. Auctoritate vero thalmut libro qui succa n̄ cupat: asserit omnia hec dicta fuisse pro messia filio ioseph qui in bello illo occidetur. Sicut platus adremon in valle magedon hoc est sicut platus hieremie super morte ioseph quem pharago in magedon interfecit. Et plangent familie et fanule seorsum: omnes iste familie hic recitate: de domo dauid sunt: Et sacerdotales et leuite. Sed rabi dauid inquit: Et aspicient ad me quem confixerunt: q̄ casu quo in bello illo ipsorum aliquem inimici confixerent: plangent super eo amare: metuentes ne principium domi

De secūdo messye aduentu cxxxiiii

nij inimicorum super eos illud sit. Et admirabuntur super
re illa; ita q̄ omnes familie a p̄pheta hic recitate sicut ip̄
se asserit: plangent. Propter peccatum ⁊ propter mens-
struatam dicit rabi salomon q̄ vtrunq; istorum cum aqua
mundificabatur. ¶ Prophetas quoq; Et spiritum im-
mundum auferam de terra idest pseudo prophetam: ⁊ viti-
um. ¶ Nec operientur stola pilosa vt verbis eorum fi-
des prestetur. ¶ Quoniam adam pecudiauē me: hoc
est homo constituit me ab adolescētia mea pecudum custo-
dem: ita q̄ sicut alij qui prophetie non versantur: ego sum.
Super hac parte vero rabi dauid dicit: q̄ particula illa vi-
dens In die illa erit fons patens: sicut littera sonat: intelli-
gi p̄t: quia sic in facto erit. Et hoc doctorum thalmut au-
ctoritate approbat. Clausula autem illa videlicet propter
peccatum: ⁊ propter menstruatam. explicata fuit ad deno-
tandum q̄ aque viue a ciuitate tunc egredientur: quod an-
te illud non fuerat: ⁊ huius causa erit ne pro mundificatio-
ne istorum necessarium sit extra ciuitatem ire. ¶ Quid
sunt plage iste in medio manuum tuarum dicit rabi salomō
q̄ loco humerorum propheta manuum dixit: in humeris
enim preuaricatores verberantur. Et dicit his plagas
tus sum in domo amicorum meorum: qui reprehensionibus
suis me ad rectam viam ducebant. Sed rabi dauid su-
per loco isto dicit: q̄ illi prophete neganti tunc se esse pro-
phetam: dicetur. Quid sunt plage iste in medio manuum
tuarum nisi signum quod tu prophetare voluisti: ⁊ paren-
tes tui propter illud te percutierunt: Et ille respondebit:
Non ex prophetia id fuisse: sed dicit his plagatus sum in
domib⁹ amicorū meorū: propterea q̄ in p̄tinentibus ad me
male gubernabar. Ratio autē p̄pter quā: in medio manuum
tuarū p̄pheta dixit: fuit q̄ manus ⁊ pedes ei ligabāt ne de-

Rabi salomon

Rabi dauid

Rabi salomon

Rabi dauid

Secunda pars

domo exiret. Huiusmodi tamen dicti intentum hoc est: nā cum deus protestatus sit qualiter eo tempore spiritum suum super omnem carnem effunderet: ita quod filij et filie nostre prophetabunt. Ideo dicit nunc: quod quando illi qui propheticum spiritum non habebunt: moti invidia prophetantium se prophetas cum alijs enumerare voluerint: cognoscentibus parentibus: quia mendacium locutur: dicent ei: Non viues quia mendacium locutus es in nomine domini. **E**t sed pater rabi dauid dicit quod hoc dictum in die iudicij verificanduz erit: dicit. n. quod tunc hi qui in vita sua mendacia prophetarunt: quando resurgent: in manibus suis plage sicut fistule apparebunt. Et illud erit in signum malitie qua vixerunt. Et quo confundentur: pro quo dicit: Confundentur prophete unusquisque ex visione sua: quas. s. hactenus se vidisse se dixerunt. Nec operientur tunc stola pilosa sicut iam fecerunt ut mentiantur. i. ut daretur fides mendacis eorum. Et cum ipsum interrogabunt: dicez ei Quid sunt plage iste in medio manuum tuarum: Respondet quod non ea de causa facta sunt: sed dicit: his plagatus fui in scolis tempore adolescentie quando. s. preceptores me scribere docebant. **E**t framea suscitare super pastorem meum hoc est super esau quem pecorum captiuitatis mee pastorem constitui. **E**t super virum coherentem mihi. i. quem mihi associavi ut pecora mea sicut ego pasceret. **E**t Percute pastores. s. reges impie romane: et dispergent oves quas sub sua potestate retinet. Et conuertam manum meam ad paruulos: quod secundo loco alios minores dominos qui sub principali pastore sunt: percutiam. Quia obrem et dispersi erunt. **E**t rabi dauid vero super hac parte expositione rabi salomonis prius recitata opinionem rabi abrahe benesdra aducit: qui dicit: prophetiaz intelligi ac locutaz esse super bellis que diebus messie filij iosep in orbe toto erunt. d. fit autem pastorem meum et virum coherentem mihi

Rabi dauid

Rabi salomon

Rabi dauid

R. b. abraham

De secundo messye aduētū cxxxv

q̄ rex ille quez sup gentibus illis de^o cōstituet; se desū facit
Et tunc in vltimo ipsū percutiet; ita q̄ oues. i. p̄cipes sub
se existentes dispergent. Pro q̄bus. Et cōuertā manū me
am ad paruulos inqt. ¶ Et tertiā ps relinquet in ea; eo q̄
ad mosaicā fidē p̄uertent; cū autē ante aduētū gog eoz cō
uersio ad fidem erit. Ex quo ipsoz bonitas manifestabitur
Et in aduentu gog a fide reuerti debeāt. Quāobzē naufra
gia multa passuri erit. iō inqt. Et ducā tertiā partē in ignē
dabuntur. n. eis calamitates ille in penā p̄cā cōuersiōis eo
rū; qui tñ in vltimo penitētia facta saluabitur; ita q̄ voca
bit nomē dei viui; et ip̄e exaudiet illū. Sed rabi dauid dicit
sup hac parte q̄ cū p̄beta. Et erit i omī terra inqt. de ter
ra israel tātūmō intellexit; in qua ex omī natiōe aliq̄ tūc ha
bitabūt. ex quib^o remanebit pars illa dūtaxat; quā de^o in ig
nē tribulationū ducet; vt eos purificet; quēadmodū argen
tū et aurū in igne purificantur. Ecce dies veniet dño; di
cit rabi salomon q̄ erit dies deo dilecta. Et diuidētur spo
lia tua i medio tui; hoc ē. spolia inimicōz tuoz habitatores
tui in medio tui diuidēt. Et reliquū populi non auferetur
ex vrbe. q̄ scz nō oēs captiui exhibit. sed siqs diceret. Pro
pter qd pmittet de^o q̄ media ps captiuetur; et dom^o vastē
tur. Rñde q̄ ad hoc vt populi illi se excusare n̄ possint. di
cēdo q̄ nō ad p̄liandū; s; orandi causa venerūt. Sicut pre
liatus ē in die prelij. s. in mare cōtra p̄baragonē et gētē suā.
Et scidetur mōs oliuaz. et reliqua. q̄ oīa sicut lra sonat; mi
raculose tunc a deo fiēt. Et fugietis q̄si. s. miracula hec vi
debitis. sicut in diebus ozie a facie terremotus fugistis.
Omnesq; sancti tecum. id est omnes angeli tecum. Sed
rabi dauid dicit. Ecce dies veniet domino; quo scilicet vt
in gentibus iudicium faciat. apparebit. qui quidem dies.
dies aduentus gog. in terram israhel erit. Et diuidentur
spolia tua in medio tui. loquitur cum hierusalem; in medio

Rabi salomon.

Rabi dauid

Rabi salomon.

Rabi dauid

cuius populi illi spolia sua diuident, qñ scz in eas intrabunt
 ⁊ vt propheta asserit: ciuitas capletur: ⁊ domus vastabun-
 tur. Et hac quidem angustia illa tertia pars: que remane-
 bit: a deo purificabit. Et egredietur media pars ciuitatis in
 captiuitatē anteq̃ scilicet. purificati sint. Et stabunt pedes
 eius in die illa in monte oliuarum. Pars hec exemplari-
 ter loquitur. apparebunt enī ibi signa ⁊ prodigia. ac si sem-
 deretur. De mente vero rabi moysi cordubensis. dicit q̃

Rabi Moyses
 cordubensis.

dictio illa raglan: latine: pedes eius: idem qđ sui causa sig-
 nificat: ac si diceret. Et stabunt sui causa: hec prodigia que
 infra dicuntur super monte oliuarum. Ipse autem rabi da-

Rabi dauid

uid affirmat omnia hec dicta fuisse in exemplum et figuras
 ruine illarum gentium: que propter furores domini in eos
 scindentur: ⁊ hinc inde mortui cadent. Et tamē deīde sub
 sequentem particulam exponendo: dicit q̃ quando mons
 scindetur: a voce terre motus ad vallem montium fugient

Rabi Ionatas

Rabi ionatas vero hanc particulam exponens dicit. Et sur-
 gietis hoc est claudetur. nam post ipsius scissionem inde ad
 parum iterum claudetur. Sed rabi dauid super ea particu-

Rabi dauid

cula dicente. Et veniet dominus deus meus. omnesq̃ san-
 cti tecum: dicit q̃ pro deo: miracula ⁊ prodigia sua intelli-
 gere debemus ⁊ pro sanctis: angeli qui cum eo sunt: ac si
 dixisset: omnesq̃ sancti angeli cum eo. De mente autē

Rabi moyses
 cordubensis.

rabi moysi cordubensis particulam hanc sic aptat: videlicet
 Et veniet id est verificabitur verbus domini quod per ma-
 num sanctorum hoc est prophetarum ad israel dictum est.

Rabi salomon

Et erit in die illa: non erit lux clara. scilicet sed nebulo-
 sa ⁊ compacta. dicit rabi salomon. Rabi dauid vero dicit:

Rabi dauid

Non erit lux clara. id est non erunt signa clara. Et erit

Rabi salomon

dies vna: Rabi salomon hic dicit. q̃ id quod propheta ex-
 plicauit. verificabitur vna dierum a deo ad salutem. reposi-

tionem ⁊ quietem. Et erit dies vna. Et erit dies vna. Et erit dies vna.

De secūdo messye aduentu cxxxvi

ta. Non dies neq; nox; hoc est. Non erit lux clara sicut futuri seculi lux; neq; erit nox. id est tempus angustie: sicut tēpore captiuitatis fuerat. cum in seruitute tunc non erunt.

Sed erit in tempore vespere lux. quia priusq; mille cōpleantur anni. erit lux illa bona et perfecta: que israhel promissa est. Sed rabi dauid dicit. Non dies neq; nox; ac si diceret: q; non erunt totaliter in tuto: neq; in totali angustia. s; in tempore vesperi erit lux. nam in vltimo: et summo angustie egredietur deus ad dandum eis salutem: et hoc contra gentes illas p̄liando. Et erit in die illa: dicit rabi salomon q; de die qua mons oliuarum scindetur: propheta loquitur. Tunc enim quemadmodum etiam ioel asserit: aque vine de hierusalem eribunt: que versus loca a propheta recitata fluent. In die illa erit dominus vnus. omnes enī gentes suis derelictis vanitatibus vni vero deo seruient.

Parī quoq; modo erit nomen eius vnus. quia in ore omnium equaliter et vno modo reperietur. Rabi dauid vero dicit q; in die illa erit dominus vnus super omnem terram: et nomen eius vnum: quia omnes cognoscent: quoniam ipse est rex regum et dominus dominantium. qui omnia potest. De mente autem rabi moysi dicit: q; omnes tunc suo proprio nomine. scilicet thetagramaton deum nomina bunt. Circundabit vniuersa terra: sicut planities: dicit rabi salomon q; flectentur alij montes: ita q; dempta hierosolima: tota alia terra planities erit. Et hoc fiet. vt vninverso orbe altior ipsa videatur. Erat autem hoc a colle rēmon ad austrū hierusalē: a quo loco mōtes incipiunt. Et exaltabit: Nā planitie circū circa facta: ipsa hierl'm exaltata et magis eleuata apparebit. Que quis in loco suo p̄po ster: extēdet se ad omnia loca p̄ p̄phetam enarrata. Rabi dauid vero etsi alijs locis. vbi id idem p̄phetatur. dixerit nō esse verba p̄phetie materialiter. Sed per anthonasiam intel

Rabi dauid

Rabi salomon.

Rabi dauid

Rabi moyses

Rabi dauid